

Dr. Alexandros Kalomiros

Împotriva falsei uniri bisericești

Cu un prolog de Photios Kontoglu
În românește de Dora Sereș
Cu o lămurire editorială de Răzvan Codrescu

Tipărită la EDITURA CHRISTIANA, București, 2005

Ediție electronică

APOLOGETICUM
2006

Dr. Alexandros Kalomiros

Volumul poate fi distribuit liber pentru uz personal.

Această lucrare este destinată tuturor iubitorilor de spiritualitate creștină ortodoxă și de istoria neamului românesc. Ea poate fi utilizată, copiată și distribuită LIBER cu menționarea sursei.

Scanare : Corina

Corectura : Elena

Digitalizare pdf : Apologeticum

© 2006 APOLOGETICUM.

<http://apologeticum.net>

[http://www.angelfire.com/space2/carti/
apologeticum2003@yahoo.com](http://www.angelfire.com/space2/carti/apologeticum2003@yahoo.com)

Lămurire editorială

Apărută în Grecia în 1964 (Astir, cu un prolog de Photios Kontoglou), iar în engleză pentru prima oară în 1967 (Boston, Holy Transfiguration Monastery, trad. George Gabriel¹), aceasta este probabil cea mai controversată dintre cărțile doctorului Alexandros Kalomiros (m. august 1990), teolog laic grec de orientare term tradiționalistă, încă puțin cunoscut în România².

Prin circumstanțele pline de consecințe ale istoriei, Ortodoxia are în lumea grecească o sensibilitate aparte față de creștinismul occidental, și mai ales față de papalitate, cu care a intrat în conflict deschis mai ales după Marea Schismă de la 1054. Conflictul s-a radicalizat în contextul politic al cruciadei a patra (1204), când cavalerii latini au ocupat și prădat Constantinopolul (rămas sub o dramatică dominație latină până în 1261), apoi pe fondul marii controversă isihaste din secolul al XIV-lea (în centrul căreia a stat polemica mistico-teologică dintre Sf. Grigorie Palama și apuseanul Varlaam), pentru ca la 1453, când Bizanțul a căzut sub turci, Apusul să-și atragă din nou antipatia grecilor, atât prin tentativele de unire bisericească ce au precedat tragicul eveniment (prin exploatarea interesată a situației aproape disperate în care ajunsese Imperiul răsăritean³), cât și prin refuzul Romei și al marilor puteri occidentale ale timpului de a acorda un sprijin ferm și necondiționat împotriva păgânilor care asaltau cetatea cea mare a creștinătății.

Este adevărat că, după veacurile de cosmopolitism fanariot, pe fondul eclipsei politice și culturale a Răsăritului ortodox (și a lumii grecești în special), mai ales intelectualii și o bună parte a aristocrației, dar chiar și reprezentanții „luminați” ai ierarhiei bisericești și ai unei anumite teologii „oficiale”, și-au reevaluat poziția față de Occident și au căzut, cu timpul, în cealaltă extremă: cea a adorării și promovării ideologice a valorilor culturii și civilizației occidentale, pe linia unei modernități dizolvante și uniformizatoare, adeseori total opace la aspectele pur religioase. Ca și la noi, politicianismul a jucat un rol important în secularizarea și înstrăinarea de sine a lumii ortodoxe grecești, iar bastioanele dreptei credințe și ale tradiției au rămas în poporul simplu și în mănăstiri (cu marele pivot duhovnicesc al Athosului, în jurul căruia s-au țesut zadarnic de-a lungul timpului nenumărate planuri de distrugere, perpetuate până în momentul de față).

Grecia secolului XX, ajunsă, prin structurile ei oficiale, la un înaintat grad de laicism și stângism, este rezultatul degringoladei spirituale și identitare a secolelor XVIII-XIX. Și e trist și paradoxal că, deși Dumnezeu a cruțat-o de experiența-limită a comunismului, pe care au împărțit-o decenii de-a rândul celelalte țări creștin-ortodoxe din Est, Grecia este și ea puternic marcată de secularism și de ticurile gândirii de tip marxist, accentuate - cel puțin la nivel public și oficial - o dată cu intrarea în Uniunea Europeană. Ca for instituțional, Biserica Greacă a fost și ea atinsă de febra „integrării europene” și a ecumenismului ideologizat, dar trebuie spus că au existat și reacții pe măsură, iar ele au șanse apreciable să se coaguleze în viitor, atât în mediul monahal, cât și în anumite cercuri responsabile ale laicului ortodox, ce

¹ După aceeași versiune engleză - dar urmând ediția din 1990 (St. Nectarios Orthodox Press, Seattle, WA) - s-a realizat și prezenta traducere în limba română.

² Există în românește, într-o bună ediție, micul volum *Sfinții Părinți despre originile și destinul omului și cosmosului*, traducere și postfață de diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1998.

³ Din rațiuni mai mult politice decât religioase, împărații din urmă au fost dispuși la diferite grade de compromis cu Apusul schismatic, mergând până la perfectarea unei formale uniri bisericești, căreia i s-a opus însă categoric atât majoritatea clerului ortodox (în frunte cu marile lavre), cât și grosul populației (de unde formula rămasă celebră și definitivă pentru prăpastia căscată între cele două arii ale creștinătății europene: „Mai bine turbanele turcilor pe străzile Constantinopolului, decât pălăriile cardinalilor!”).

par a avea tot mai mare priză la tinerele generații de credincioși.

Against False Union, cartea doctorului Kalomiros devenită astăzi un reper aproape clasic în discuțiile pe tema ecumenismului, este una dintre expresiile acestei reacții tradițional-ortodoxe din sânul lumii grecești, aparent poate prea radicale, dar de fapt întru totul fidele „pariului” ei generator: demistificarea unui lung și complex proces de *ideologizare a religiei*, răspunzător de o întregă mentalitate perversă, obișnuită să eludeze bazele teologice și duhovnicești ale problemei, care au toată îndreptățirea să fie prioritare, căci nu-L putem subordona pe Hristos intereselor și capriciilor noastre lumești. În fond, asumându-și crucea depliei sincerității, cu un patos aproape protetic, autorul nu este împotriva unor posibili pași concreți pe calea unei (re)unificări a lumii creștine⁴, ci împotriva unei pseudouniri din rațiuni ideologice sau sentimentale, indiferente la temeiurile eterne ale adevărului revelat (date prin Scriptură și prin Tradiție) și ale vieții creștine autentice (cu dimensiunea ei eclezială sau liturgică). Sigur că, în ansamblul discursului, apar și unele detalii discutabile, ba chiar „scandaloase” sub lupa simplificatoare a mecanismelor curente de gândire (de pildă, afirmația că Mesia evreilor va veni negreșit și că se va identifica în mod fatal cu Antihristul), dar nu ele dau consistență și coerență poziției exprimate de autor, care rămâne legitimă în esența ei, bine articulată teologic și moral, iar mai presus de toate de un *realism spiritual* pe cât de ascuțit, pe atât de incomod - cum incomod este, în speță, orice mare adevăr care conformează și obligă, eclipsând pseudo-adevărurile mărunte și conjuncturale cu care ne lăsăm adeseori ispitiți să ne organizăm și să ne măsurăm existența.

Chiar de se va fi înșelat într-un amănunt sau altul⁵, dr. Alexandros Kalomiros rămâne un mare mărturisitor al principiilor fondatoare ale Ortodoxiei, iar cartea de față se constituie într-o provocare perpetuă la reconsiderarea purității ortodoxe a modului nostru de a gândi și de a trăi, în perspectiva eshatologică a împărăției „Răsăritului de Sus” - a Răsăritului fără de apus.

Răzvan Codrescu

---

⁴ Am încercat să arăt altădată importanța distincției dintre *unire* și *unitate* (pe care dr. Kalomiros n-o formulează ca atare, dar nici n-o eludează, nici n-o contrazice): dacă *unirea* propriu-zisă poate trece drept o utopie, *unitatea* (de acțiune și reacțiune împotriva adversarilor generici ai Crucii) ar fi o urgență a lumii creștine în acest prag de secol și mileniu (cf. R. Codrescu, „Pentru o cruciadă spirituală”, în vol. *Spiritul dreptei. Între tradiție și actualitate*, Ed. Anastasia, București, 1997, pp. 94-99, sau “Sensul unității creștine. Lumea creștină la răscruce de milenii”, în vol. *Exerciții de “reacționarism”*. *Între zoon politikon și homo religios*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999, pp. 121-126).

⁵ Noi nu am găsit absolut nimic care să nu fie conform cu învățătura Sf. Părinți și cu Tradiția Bisericii. Lucrarea de față o socotim de mare valoare și vizionară, dacă ținem seama de faptul că a fost scris cu patru decenii în urmă. Este o lucrare în care putem găsi răspuns la multe din problemele fierbinți cu care ne confruntăm astăzi, referitoare la ecumenism, înnoire, „refacerea” unității, ecclesiologie ș.a. (Nota Apologeticum).

Prolog

*Căci niciodată nu ne-am arătat cu cuvinte
de lingușire, după cum știți, nici cu ascunse
porniri de lăcomie. Dumnezeu îmi este martor.
Nici n-am căutat slavă de la oameni.
(I Tesaloniceni 2, 5)*

*E cu puțință să găsim un cuvânt de mijloc
care, între două concepții, să aibă sens
pentru amândouă, însă e cu neputință să
găsim o concepție de mijloc între două concepții
opuse privitoare la același lucru...
Nu-i loc de compromis
în ce privește credința ortodoxă.
(Sf. Marcu al Efesului)*

Cu adevărat „mare este taina evlaviei”, așa cum spune binecuvântatul Apostol Pavel. Evlavia și credința, întrucât sunt taine, dau roade pe care cunoașterea nu le poate da.

Autorul acestei cărți nu este un teolog format în școlile unde se studiază nestudiabilul - Teologia. El a studiat Medicina, ceva ce poate fi studiat întrucât este ceva lumesc, este cunoaștere omenească. A luat credința și evlavia ortodoxă din Tradiție. Le-a primit în felul în care, după cum spune el însuși, se transmit credința și evlavia - de la învățător la discipol, de la părinte la copil, de la creștin la creștin. Din acest motiv, el este „unul care trăiește lucrurile cerești, și nu unul care învață despre ele”, având drept călăuză credința și nu cunoașterea. „Căci umblăm prin credință, nu prin vedere”, după cum spune Apostolul Pavel. Și din pricina aceasta este severă cartea lui; ea nu cuprinde compromisuri (care, de regulă, dau dovadă de credință puțină), nici formulări ocolite (pentru a îndulci neplăcerea persoanelor cu concepții opuse). Devotamentul țată de adevăr nu permite concesiile. Cartea lui este severă și neiertătoare, deși autorul însuși este, de fapt, un om smerit, împăciuitor, blajin, milostiv și plin de modestie. Dar credința îi dă sabia Duhului și iată că acest om smerit, sensibil și milostiv, plin de iubire, pare a fi sever și neîndurător. Oare Sf. Ioan Teologul, propovăduitorul iubirii, nu pare a fi mai neîndurător și mai sever decât ceilalți Apostoli și propovăduitori ai Evangheliei, așa cum ni se înfățișează în întâia sa Epistolă și în Apocalipsă?

Autorul acestei cărți este un om încă tânăr. Dar „să nu-i disprețuiască nimeni pe cei tineri”. L-am cunoscut pe vremea când studia Medicina în Elveția, iar eu editam publicația periodică *Kibotos (Arca)*. Mai târziu mi-a trimis o scrisoare despre niște articole satanice ale unui romano-catolic, din ziarul *Le Courrier*, cerându-mi să ferim credința noastră ortodoxă de capcanele ereticilor. Mi-a trimis apoi - și încă îmi trimite - scrisori care sunt întotdeauna binefăcătoare și bogate în învățăminte, având mireasma plăcută a credinței și a dragostei profunde pentru Sfânta noastră Tradiție. De aceea l-am sfătuit cu insistență să scrie mai pe larg despre subiectele pe care le prezenta concis în scrisorile lui. Și, știindu-i modestia, i-am cerut să consimtă ca acestea să fie publicate într-o carte, în cele din urmă a consimțit, și cartea aceasta este prima pe care a trimis-o editorului, D-l Alexandros Papademetriou, care s-a oferit cu plăcere s-o publice.

Suntem conștienți că această carte, scrisă „cu multă înțelegere”, va fi criticată de mulți ca fiind necuviincioasă și agasantă, căci în vremurile noastre fățarnice sunt respectați ca

adevărați creștini doar acei oameni care nu au în inimile lor focul credinței, și îndeosebi al credinței ortodoxe (adică adevărate) - și așa se face că ei sunt lipsiți de entuziasm, insipizi, îndatoritori și dispuși la compromisuri, așa cum sunt multe dintre acele persoane implicate în mod sistematic în Teologie. Lumea a învățat să-i considere pe acești oameni creștini buni și răbdători, în vreme ce îi detestă pe cei care sunt asemeni scriitorului acestei cărți - și anume, cu spirit înflăcărat - ca fiind fanatici, intoleranți, superstițioși și mărginiți, închinându-se, chipurile, unor forme lipsite de conținut. Vai, astăzi, teologii au sfârșit prin „a lupta pentru această lume”! Bărbați preocupați de religie scriu teancuri de cărți, mari și importante, înțesate de așa-zise „învățăminte teologice” care, din pricina metodei de cercetare a problemelor religioase, nu sunt decât cunoaștere lumească, pe care Apostolul Pavel o numește „amăgire deșartă” și „înșelătorie vicleană”. Sfânta Evanghelie, care este simplitatea însăși, este disecată, examinată și fragmentată conform unor sofisticate sisteme filozofice. Confuzie, complexitate, teorii care zăpăcesc oamenii, „întrebări nebunești și înșirări de neamuri și sfădiri pentru lege”, noroi care întinează apa din care țâșnește viața veșnică, toate acestea sunt scrise în numele Celui Care a venit în lume pentru a mântui oia cea pierdută - omul cunoașterii deșarte - de povara minții lui păcătoase, strigând: „Veniți la Mine voi, toți care sunteți scriși în numele lui Hristos și al Evangheliei Lui, pe care o trăiește inima cea mai simplă!”; cei care scriu aceste cărți rătăcesc în labirintul și în întunericul propriei lor înțelepciuni, departe de Hristos pe care L-au uitat, înghițiți de vanitățile propriului lor intelect. Inimile lor nu mai simt suflarea lui Dumnezeu; sunt înăbușiți și secătuiți de propria lor înțelepciune trufașă, pentru care oamenii îi cinstesc.

Apostolul Pavel la unii ca ei se referea când a scris: „Căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci - dornici să-și desfăteze auzul - își vor grămădi învățători după poftele lor, și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme” (*II Timotei* 4, 3-4). „Își vor grămădi învățători după poftele lor” - își vor aduce mulți învățători, și, auzindu-i, vor fi răsplățiți, pentru că înțelepciunea lor lipsită de conținut le va desfăta urechile. Dar, pentru ca să nu audă adevărul, adevărul simplu al religiei, își vor astupa urechile, în vreme ce vor cere să li se spună „basmă” (mituri), și anume teorii fanteziste și lipsite de sens. Oare nu vedem astăzi asemenea „grămezi” de învățători care, cu prelegerile lor, „desfată” urechile studenților și ale altor creștini înduplecați să-i asculte?

Așadar, cartea aceasta va deranja acele spirite care au redus religia lui Hristos la un sistem de cunoaștere lumească, la raționalism; acele spirite ce iau în răs orice „învățătură sănătoasă”, care pentru ei nu reprezintă decât o concepție naivă a religiei, plină de superstițiile tradiției. De fapt, ce importanță ar putea avea pentru ei ceva scris de un om numit Kalomiros, care nici măcar nu a fost la o școală renumită (îndeosebi una străină)?

Din fericire, însă, Kalomiros a băut din izvorul apei vieții, din Tradiție, și a studiat Sfinții Părinți noapte și zi. Și având drept călăuză credința, a fost „învățat de Dumnezeu”. Hristos spune: „Și când [păstorul cel bun] le scoate afară pe toate ale sale, merge înaintea lor, și oile merg după el, căci cunosc glasul lui” (*Ioan* 10,4). Și anume: „Ucenicii Mei aud cuvintele Mele cu un spirit simplu și le acceptă în inima lor fără a le trece prin intelectul lor complicat și tară a crea teorii; le acceptă cu credință, asemenea oilor inocente care aud vocea păstorului și se duc degrabă la el”. Credința deschide gura credinciosului și propovăduirea Lui deschide inimile creștinilor, potrivit vorbelor lui Hristos: „Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecul lui” (*Ioan* 7, 38).

Cei care au „înțelepciune nebună”, care învață prin „cuvintele convingătoare ale înțelepciunii omenești”, nu-i acceptă pe adevărații predicatori ai Evangheliei, și aceasta întrucât adevărații predicatori nu se potrivesc cu această lume, ci sunt „schimbați prin înnoirea minții lor” (*Romani* 12, 2). Ei vor găsi în această carte multe prilejuri de acuzare. Îl vor condamna pe autor pentru că nu are bunăvoința fățarnică pe care o au ei față de eretici, în pofida faptului că autorul nu este insolent, ci are curajul unui soldat al lui Hristos și procedează conform cuvintelor Apostolului Pavel, care a spus: „Căci Dumnezeu nu ne-a dat duhul temerii, ci al puterii și al dragostei și al înțelepciunii” (*II Timotei* 1, 7).

Împotriva falsei uniri bisericești

Un alt neajuns pe care îl găsesc ei este acela că mesajul autorului poartă pecetea întristării după Hristos, o întristare îmbucurătoare; pe câtă vreme ei sunt lesne încrezători, căci mințile lor sunt întoarse către lucrurile acestei lumi. Dar iată ce spune Apostolul Pavel: „Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, tară părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte” (II *Corinteni* 7, 10). Întristarea unui om care crede în Dumnezeu este o întristare pe care nădejdea o domolește, și de aceea este o întristare îmbucurătoare, care, laolaltă cu căința, îi mântuiește sufletul.

Îi aduc laude acestui tânăr binecuvântat* care a scris o carte atât de plină în învățăminte - o carte care respiră spiritul adevăratei Ortodoxii. Și preaslăvesc numele Domnului, Care dăruiește Bisericii Ortodoxe asemenea comori ce strălucesc în întunericul greșelii și al pierzaniei. Preamărit și binecuvântat fie Domnul și Dumnezeul nostru cel milostiv, Care statornicește credința ortodoxă cu astfel de pietre pe care „ziditorii le resping”.

Photios Kontoglou

---

* Îl rog pe cititor să-mi îngăduie să adaug câteva rânduri care se cuvin a fi citite dintr-o scrisoare pe care mi-a trimis-o D-l Kalomiros: „Vă sunt îndatorat pentru cuvintele îngăduitoare. Sunt pentru mine o încurajare de care am mare nevoie. Aici unde trăiesc, nu știu pe nimeni care să gândească în felul acesta și care să mă înțeleagă. Nu port discuții cu ateii și cu cei indiferenți. Și apoi, chiar cei evlavioși mă privesc cu oarecare neîncredere și suspiciune. Doar când citesc Părinții și Viețile Sfinților găsesc mângâiere. Uneori mi-e teamă că greșesc. Lucrurile pe care eu le socotesc importante, toți ceilalți le consideră neînsemnate; iar lucrurile pe care eu le socotesc neînsemnate, toți ceilalți - atât cei cucernici, cât și ateii - le consideră importante. De asemenea, vă mulțumesc pentru că m-ați prevenit în privința trufiei, în felul acesta știu că îmi sunteți un prieten adevărat. Mă rog să nu cad în păcatul trufiei. În orice caz, trebuie să fiu foarte prost dacă mi se va întâmpla așa ceva. Îmi este limpede că tot ce scriu am luat din Sfinții Părinți. Nimic nu îmi este propriu. De aceea k iau apărarea cu atâta fanatism. Ieri i-am spus soției mele că mulți oameni nu au habar de lucrurile pe care le scriu, și totuși le trăiesc. Pe când eu cunosc toate aceste lucruri, dar nu le trăiesc. De aceea, de multe ori, când scriam, mi se părea că trebuie să renunț, dar am continuat să scriu, pentru că în telul acesta izbuteam cel puțin să îmi îndrept gândurile către Dumnezeu, chiar dacă inima mea rămânea înghețată...”

Capitolul întâi

I. Pace fără adevăr

Experiența tragică a ultimelor generații a făcut ca omenirea să dorească intens pacea. Pacea este considerată acum un bun mai important decât multe idealuri pentru care, în trecut, oamenii își vărsau de bună voie sângele. Acest lucru se datorează în mare măsură faptului că războiul nu mai este ceea ce era odinioară, și anume un conflict între dreptate și nedreptate, ci a devenit un conflict lipsit de sens, în care dreptatea diverselor părți apare numai în ochii propriilor adepți, fapt care a tăcut ca oamenii să-și piardă încrederea în existența dreptății și să nu mai aibă nici o valoare care să merite să fie apărată. Astfel, războiul, sub orice formă, pare a fi ceva complet absurd.

Reticența pe care umanitatea o manifestă față de orice tel de conflict ar fi admirabilă, dacă ea ar fi rezultatul sănătății spirituale. Dacă nedreptatea, ura și minciuna ar fi încetat să existe, atunci pacea ar fi constituit înfăptuirea fericirii umane. Armonia ar fi fost un rezultat natural și nu unul artificial. Observăm, în schimb, ceva cu totul diferit. Astăzi, când toată lumea vorbește despre pace și armonie, dragostea de sine și ura, nedreptatea și minciuna, ambiția și lăcomia se află la apogeu. Toți - fiecare în felul său - vorbesc despre dragoste pentru om, dragoste pentru umanitate. Dar nu a existat niciodată o ipocrizie mai mare decât această așa-numită dragoste, întrucât dragostea pentru ceva teoretic, pentru ceva imaginar precum conceptul „umanitate”, este nu mai puțin teoretică și imaginară. Ea nu are nici o legătură cu dragostea pentru omul concret care se află în fata noastră. Dragostea pentru o anumită persoană, când ea există, este singura dragoste adevărată. Este dragostea pentru aproapele nostru, dragostea pe care ne-a cerut-o Hristos.

Acest om anume, cu imperfecțiunile și slăbiciunile lui, în loc să fie iubit, a fost urât în vremea noastră mai mult decât în oricare altă perioadă. Nu numai că a fost urât, dar a fost disprețuit și umilit; a fost considerat drept un „lucru” lipsit de vreo valoare anume, un mijloc pentru atingerea „scopurilor înalte”, o particulă a masei. Cei care vorbesc cel mai mult despre dragostea pentru om și umanitate, despre pace și armonie sunt tocmai cei care își urăsc cel mai mult aproapele, cunoscuții. Ei iubesc *omul - creație a propriei lor imaginații*, nu iubesc *omul - realitate*. Or, această venerare a „omului” - idol este în realitate narcisism, adorație de sine.

Prin urmare, ar fi o naivitate să credem că dispoziția pacifistă care caracterizează astăzi umanitatea provine din dragoste. Aceste cuvinte despre dragoste sunt fățarnicie și autoamăgire. Dorința de pace provine din pierderea idealurilor, din frică și din plăcerea de confort. Este dorința de a fi lăsat în pace pentru a te bucura de lucrurile râvnite de pe pământ. Este cooperarea convențională pentru achiziționarea bunurilor pe care fiecare persoană separat nu ar fi în stare să le dobândească. Este o înțelegere universală cu privire la ceva ce a devenit o pasiune generală: senzualitatea și materialismul. Este un produs al proastei necesități.

Pacea despre care vorbește lumea este o capitulare necondiționată a tot ceea ce este bun, sacru și măreț, și dominația meschinăriei, mediocrității și indiferenței. Este ștergerea personalității indivizilor și a popoarelor. Este un amestec de compromisuri și calcule, o mare de ipocrizie, indiferență față de adevăr, trădare a tot ceea ce este cu adevărat sfânt.

Războiul este un lucru cumplit, este rezultatul căderii omului, și nimeni nu-l va elogia. Pacea pentru care se târ-guieste lumea este însă ceva cu mult mai de temut. Febra este neplăcută, dar indică cel puțin că organismul reacționează la un rău care a pătruns în interiorul

Împotriva falsei uniri bisericești

lui. Pacea pe care ei doresc să o aducă nu este, din păcate, pacea care purcede din izbânda asupra răului, ci cea care provine din înfrângere. Este lipsa de febră a unui cadavru.

În fond, pacea la care aspiră oamenii nu este doar o pace a armelor. Este pacea conștiinței. Ei doresc să împace binele cu răul, dreptatea cu nedreptatea, virtutea cu păcatul, adevărul cu minciuna, pentru a putea face pace cu propria lor conștiință împovărată.

II. Dezbinarea nu a existat

Așa-zișii creștini joacă un rol important în încercarea lumii de a obține pacea. Cu sloganul „Creștini, uniți-vă!”, ei au pornit în căutarea bazarului unde are să se vândă adevărul. Odinioară, creștinii aveau credință și erau gata să moară pentru credința lor. În ziua de azi, zelul lor pentru adevăr s-a domolit. Au început să-l considere ca fiind ceva secundar. Li se par lipsite de importanță și nedemne de a fi menționate diferențele dintre biserici, pentru care altădată martirii se sacrificau cu ardoare, Părinții erau exilați, iar credincioșii prigoniți și mutilați pe capete.

Majoritatea dintre ei sunt sentimentali incorigibili, care cred că religia lui Hristos este un sistem etic privind relațiile umane. Alții urmăresc scopuri politice și interese ascunse. Ei zidesc laolaltă cetatea Antihristului. Caută armonia, fiind indiferenți față de adevăr; caută o reconciliere externă, ignorând disensiunile interne; caută litera, fiind indiferenți față de duh.

Cum e cu puțință ca ei să sperie că ceea ce nu s-a înfăptuit în primele secole ale schismei se va înfăptui acum, când diferențele în dogmă și mentalitate, o dată cu trecerea secolelor, din simple fisuri, au devenit prăpăstii?!

Simplul fapt că ei vorbesc despre unirea bisericilor arată că gândirea lor este profund anticreștină. Ei recunosc prin aceasta că Biserica Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească, pe care o mărturisim în Simbolul credinței noastre (Crezul), ar fi încetat să existe; că a fost dezbinată în multe biserici care nu mai sunt catolice [universale], adică nu mai cuprind întregul adevăr și har, precum bisericile ortodoxe locale, ci dețin o parte mai mare sau mai mică de adevăr și har. Prin urmare, ei cred că adevărul nu mai există pe pământ și că venirea lui Hristos a fost până la urmă zadarnică. Căci adevărul confundându-se cu minciuna, este cu neputință ca adevărul pentru care a venit Hristos să stea mărturie pentru a fi redescoperit. Așadar, devine imposibilă redescoperirea lui Hristos, Care El însuși este Adevărul.

Dar atunci de ce a spus Hristos că are să fie cu noi până la sfârșitul lumii? „Și am să fiu cu voi toate zilele, până la sfârșitul veacului”. De ce a spus că Sfântul Duh îi va îndruma pe ucenici către deplinătatea adevărului și că Biserica va izbândi asupra porților iadului?

Dacă Biserica a fost dezbinată - și dacă e nevoie de unire, înseamnă că a fost dezbinată -, atunci tot ceea ce a făgăduit Hristos s-a dovedit a fi numai minciună! Însă Dumnezeu să ne ferească de o asemenea blasfemie! Biserica există și va exista până la sfârșitul lumii, nedezbinată și invulnerabilă, potrivit făgăduinței Domnului. Toți cei care vorbesc despre „unirea bisericilor” neagă pur și simplu pe Hristos și Biserica Sa.

Când un patriarh ortodox acceptă participarea Bisericii Ortodoxe la Consiliul Mondial al Bisericilor ca fiind una în rândul multor „biserici”, ce altceva face decât să recunoască în mod public, precum protestanții, existența mai multor biserici, și prin aceasta dezbinarea Bisericii Una, Sfinte, Sobornicești și Apostolești? Ce altceva face decât să-L renege pe Hristos?

Dar, în strădaniile lor profane, acești oameni prezintă textele liturgice ale Bisericii și pe Hristos însuși ca fiind aliații lor. Într-adevăr, Hristos s-a rugat ca ucenicii Săi „să poată fi unul”, și Biserica se roagă în timpul fiecărei Liturghii „pentru unirea tuturor [*hyper tes ton panton henoseos*]”. Aceste cuvinte nu vor însă să spună că Biserica se roagă ca într-o zi creștinii să se unească tăcând compromisuri reciproce în convingerile lor. Nu se referă la urmărirea unor acorduri compromițătoare, prin care să se unească elemente denumite în mod diferit. Nu au nici o legătură cu protocoalele făcute în vederea unei alianțe, unui acord sau

unei convenții, precum cele care se semnează după multe negocieri între națiuni diferite. Nu, aceste cuvinte nu vor să spună nicidecum așa ceva! Biserica nu se roagă lui Dumnezeu pentru unirea unor elemente opuse, ci pentru ca toți oamenii să devină UNUL. Cu alte cuvinte, pentru ca ei toți să accepte cu căință adevărul, să se închine cu umilintă dinaintea Bisericii și să se numere printre membrii ei. Pentru ca ei să își dea seama de greșeala în care au trăit și să se îndrepte degrabă spre lumină și adevăr, și anume spre Biserică. Acesta este lucrul pentru care se roagă Biserica. Pentru acest lucru anume ne rugăm în Liturgia Sfântului Vasile cel Mare: „Îndreaptă-i [o, Doamne] pe cei aflați în greșeală și unește-i cu Biserica Ta Sobornicească și Apostolească”. Doar această rugăciune și dorință izvorăște din dragostea adevărată, căci ea caută tămăduirea celor bolnavi și nu amăgirea lor.

III. Ofertă, nu discuție

Câțiva ortodocși naivi cred că această apropiere a bisericilor nu se face cu scopul unirii, ci pentru instruirea celor eterodocși. „Acestea sunt”, spun ei, „manifestări de iubire față de frații noștri”. „Dacă ne închidem în cochilia noastră”, spun ei adeseori, „dacă nu luăm parte la conferințele internaționale și nu trimitem observatori la conciliile papale ș.a.m.d., atunci cum vor cunoaște occidentalii Biserica Ortodoxă și cum vor fi atrași înspre aceasta?”.

Dar cum li se va spune occidentalilor că Biserica Ortodoxă este Biserica Unică și Adevărată, când ei o văd însoțindu-se cu „bisericele” false, ca fiind egală între egale? Nu vor crede ei, drept urmare, că Ortodoxia este și ea asemeni celorlalte - relativă și parțială? Sau este rezonabil să sperăm că acele concilii ale unor fanatici purtători de beretă și ale unor preoți îmbrăcați în rasă vor fi vreodată în stare să recunoască adevărul? Ei nu fac decât să-i flateze pe ortodocși, pentru a-i atrage de partea lor. Dacă ar avea o nostalgie autentică de a cunoaște Ortodoxia, nu ar avea nevoie de consilii și de conferințe: s-ar îndrepta direct spre izvoarele acesteia, spre Părinții și Sfinții ei.

Nu! Cea mai bună cale de a-i convinge pe alții de adevăr este să crezi tu însuși în el. Nu îl discuta, mărturisește-l doar! Consiliile și conferințele dezbat adevărul, însă aceasta este o trădare, întrucât în asemenea cazuri nu este vorba de un dialog cu ereticii, sau de un sfat dat acestora, ci de o discuție cu „bisericele”. Hristos nu cere participanți la dezbateri, ci *mărturisitori*. Adevărul pe care El ni l-a propovăduit nu este de telul celor care pot fi dezbătute. În diferitele întruniri ecumenice, discuția ia forma unui negoț în care are loc un schimb de compromisuri în materie de credință pentru a se ajunge la un acord final. În aceste condiții, până și simpla prezență a unui ortodox la o întrunire ecumenică este o trădare a lui Hristos. Este Hristos vândut necredincioșilor pentru treizeci de arginți, de vreme ce, participând, ortodoxul admite că credința lui poate fi supusă discuției și acreditează ideea că și el va face eventual compromisuri, dacă i se va oferi în schimb ceva satisfăcător.

Dacă, în loc de aceasta, toți aceia care vorbesc astăzi despre unire ar mărturisi Ortodoxia ca fiind adevărul unic și absolut, și ar refuza orice contact ecleziastic oficial sau neoficial cu ereticii, fără a se teme a-i numi astfel, atunci vocea lor s-ar face auzită mult mai departe; și, lucru și mai important, ar fi respectată și ar pune pe gânduri. Pe când acum vocea lor este o voce a compromisurilor, o voce care nu impresionează pe nimeni, o voce pe care, în adâncul sufletului, nimeni nu o respectă.

Părinții nu au luat parte la discuții cu ereticii. Ei au mărturisit adevărul și le-au respins pretențiile tară curtoazie și fără complimente. Ei nu au ajuns niciodată la „acorduri mutuale” cu „bisericele” eretice. Dialogul lor a fost întotdeauna public și a urmărit mântuirea și edificarea sufletelor. Biserica Ortodoxă nu a stat la discuții cu „bisericele” ereticilor. Nu a fost o discuție a Bisericii cu bisericile, ci un dialog între Biserică și sufletele rătăcite. Biserica nu discută, fiindcă ea nu caută. Ea pur și simplu *oferă* - întrucât ea *are totul*.

IV. Mântuire din lume

Dar de ce sunt creștinii noștri atât de ușor impresionări de predicile despre unirea bisericilor? Și, în loc să fie plini de zelul de a răspândi adevărul în această lume care duce atât de mare lipsă de el, ei au iluzia păcii, încercând să vadă care lucruri cântăresc mai mult, cele care îi separă sau cele care îi unesc pe creștini. Explicația acestui fapt este că ei înșiși nu cunosc adevărul. Cei mai mulți dintre ei fiind membri ai unor organizații și fraternități social-creștine, au fost catehizați de timpuriu într-un sistem etico-filozofic cu spoială creștină, care i-a făcut să creadă că scopul creștinismului este de a înfăptui coexistența pașnică a oamenilor în spiritul dragostei. Veșnicia și Revelația lui Dumnezeu sunt noțiuni foarte îndepărtate pentru acești creștini, și adesea lipsite de interes. Majoritatea dintre ei, fiind extravertiți, sunt oameni de acțiune, care s-au alăturat creștinismului pentru a găsi un *modus vivendi* organizat și îndrumat, un mod de viață în calitate de cetățeni buni și onorabili ai acestui pământ. Pentru asemenea oameni, Dumnezeu este Marele Slujitor al intereselor lor personale, iar viața veșnică este o speranță de restaurare bună, dar, din păcate, îndepărtată.

În astfel de creștini, predicile despre unire prind foarte ușor rădăcini. Ce bine ar fi, într-adevăr, dacă cercul oamenilor noștri buni și virtuoși s-ar extinde în lumea întreagă. Am putea face negocieri fără a ne teme că suntem păcăliri; am putea avea relații bune și pașnice fără efort și fără a risca să fim persecutați. Cât privește adevărul, „Ce este adevărul?”. Credem cu toții în Hristos, acest lucru este suficient. În plus, în zilele noastre lumea trece printr-o perioadă grea. Creștinii trebuie să se unească cât mai repede pentru a face față comunismului, de exemplu. Ei se întreabă: „Cine va îndruma și cine va mântui lumea în care trăim?”. „Doar o Biserică Creștină unică, unită”, răspund ei.

Dar Hristos nu S-a făcut om pentru a mântui această lume care stăruie în răutate. Mai degrabă, El a venit ca să-i mântuiască pe ai Săi din lume, să-i ducă departe de cel rău, să-i unească cu El, să-i îndumnezeiască prin har și, laolaltă cu ei, să mântuiască întreaga creație suferindă. Lumea se îndreaptă spre moarte. Îl urmează pe stăpânitorul acestei lumi, pe dușmanul lui Dumnezeu. „Nu pentru lume Mă rog, ci pentru cei pe care Mi i-ai dat” (Ioan 17, 9).

Dar astfel de oameni iau partea lumii și sacrifică nestematele credinței și vieții creștine pentru acea parte diabolică care nu va fi mântuită niciodată. Nu Hristos cere așa-zisa unire a bisericilor, ci lumea. Nu Hristos cere însoțirea minciunii cu adevărul, ci lumea caută să falsifice adevărul, să-l facă relativ și parțial. Așa se explică faptul că, atunci când se iscă o discuție despre unirea bisericilor, se poate observa că cei ce o susțin cu entuziasm sunt îndeobște oameni care nu au fost niciodată înainte interesați de probleme de religie. Unirea este cea mai bună cale de a neutraliza creștinismul, calea pe care a descoperit-o „partea diavolului”. Este începutul dispariției creștinismului și supunerea lui la capriciile politicii; este transformarea creștinismului într-un slujitor al intereselor lumii acesteia.

O dată cu unirea, creștinismul ar putea dobândi o mai mare putere pe plan mondial, dar își va pierde întreaga forță spirituală, tocmai acesta fiind motivul care îngrijorează lumea. Nu așa s-a întâmplat deja cu „Biserica” romano-catolică? Setea de putere mondială a romano-catolicilor i-a făcut să coboare drumul bătătorit al mașinațiilor politice, care i-a transformat în unelte ale marilor curente politice.

Cei care vorbesc despre unire nu au înțeles de ce a venit Hristos în lume. Ei cred că El a venit pentru a propovădui un mesaj etic și artificial ca al lor, că El a venit pentru a ne învăța cum să trăim ca buni cetățeni ai acestui pământ. Ei repetă întruna că oamenii trebuie să urmeze legea lui Hristos pentru ca împărăția lui Dumnezeu să vină în cele din urmă pe pământ. Unii vorbesc de o „Grecie creștină”, alții de „democrații creștine”, alții de „împărății creștine”, și nici unul dintre ei nu își dă seama cât de mult seamănă așteptările lor cu așteptările evreilor, care doreau ca Mesia să fie un Rege pământesc.

Ei nu îl vor pe Hristos așa cum este El; ei nu îl vor pe Hristos Care a refuzat să Se supună, în pustiu, ispitirilor diavolului. Ei vor un Hristos care li se va supune lor. Vor un

Hristos care dorește împărățiile pământului, un Hristos care va preface pietrele în pâine pentru ca oamenii să se sature, un Hristos care va copleși lumea cu minuni care inspiră teamă și îi silesc pe oameni să se supună.

Cu alte cuvinte, acești oameni nu-L așteaptă pe Hristos, ci pe Antihrist. Până la a doua venire, Hristos va rămâne umil și ascuns, departe de puterile lumești și de plăcerile pământești, tară să silească pe nimeni să-L urmeze și doar cerându-le celor care vor veni lângă El să I se asemuiască în smerenie și să nu râvnească la nimic lumesc.

„Creștinii” care vorbesc despre „națiunea lui Dumnezeu”, „o Grecie creștină”, „creștinism mondial” și „unirea bisericilor” nu își doresc acest fel de Hristos. La fel ca Marele Inchizitor al lui Dostoievski, ei sunt gata să-L arunce în foc pe Hristos cel adevărat, deoarece le strică planurile pe care le urzesc cu îndârjire de ani întregi. „Ai venit și ne-ai propovăduit un creștinism neomenos și aspru”, îi spune Inchizitorul lui Hristos, „și ne trudim de atâtea veacuri să facem din el o religie omenească. Și acum, că am izbutit, ai venit să ne spulberi strădaniile? Dar n-ai să izbutești. Măine am să te osândesc și am să te ard pe rug, ca pe cel mai nelegiuit dintre eretici”.

Da, oamenii vor un Hristos care va vorbi despre lumea aceasta și nu despre lumea cealaltă; un Hristos care va oferi plăcerile vieții acesteia și nu pe cele ale vieții viitoare. Ei nu vor bogății care nu pot fi cântărite și pipăite, ci bogății pe care poți pune mâna aici și acum. Ei nu vor un stăpânitor al vremii ce va să vină, ci al timpurilor de acum.

De aceea lor nu le pasă ce se va alege de adevăr când șovăitoarele și așa-numitele biserici creștine se vor uni după o mie și unu de compromisuri. De aceea nu îi preocupă ce se va alege de viața întru Hristos după ce pământul curat al Ortodoxiei va fi cotropit de atâția barbari pioși și nătângi religioși. Adevărul nu îi preocupă; Hristos nu îi preocupă și nici viața în Duh și în har. îi interesează doar puterea pământească pe care o conferă unitatea și stăpânirea lumii din perspectiva unei singure viziuni.

Acești oameni vor să fie numiți creștini fără a fi cu adevărat creștini. Majoritatea dintre ei cred că sunt creștini adevărați, întrucât ei nu știu ce este creștinismul și îl confundă cu teorii filozofice și „teorii ale lumii”, pentru a folosi un termen preferat de ei. De fapt, ei sunt adepți ai Antihristului la fel ca evreii din timpul lui Hristos, la fel ca evreii din orice timp. Evreii L-au așteptat pe Mesia secole la rând, și, când a venit, nu L-au acceptat; în schimb, L-au răstignit pe cruce. Și de ce? Pentru că Hristos nu era ceea ce așteptau ei. Și din această cauză n-au fost în stare să-L recunoască pe Mesia în persoana Lui. Ei așteptau un rege pământesc, un cuceritor al lumii. Ei așteptau pe cineva care va supune toate neamurile lumii la picioarele poporului lui Israel, care îi va sili pe cârmuitorii romani ai lumii să i se închine și să-l venereze, care va da putere și glorie lumească adepților săi.

Când L-au văzut sărac și umil, blând și plin de pace, ca unul care nu oferea bunuri pământești, ci vorbea despre lucruri cerești (și nu numai atât, ci le-a cerut chiar să se lepede de cele pământești și tangibile, în așa fel încât, eliberăți, să poată ajunge la cele cerești și intangibile), și-au dat seama că El nu era pentru ei. Nu era Mesia pe care-l așteptau ei, ci tocmai opusul lui. El, Care a refuzat să prefacă pietrele în pâine pentru ca toți să se sature, Care a refuzat să copleșească mulțimile cu puterea Lui și nu a fost de acord să îngenuncheze împărățiile pământului, El nu era conducătorul potrivit pentru ei. De-asta L-au răstignit și au continuat să aștepte pe altul. Și încă îl așteaptă. Și împreună cu evreii sunt milioane de oameni care îl așteaptă pe Mesia evreilor, și cei mai mulți dintre ei se numesc creștini! Și nu au nici cea mai mică idee că așteaptă același Mesia ca și evreii.

V. Antihristul

Tragedia este că Mesia pe care îl așteaptă evreii are să vină. Acest lucru l-au spus Hristos și Apostolii; se află scris în cărțile Noului Testament. Mesia evreilor are să vină. Are să ofere pâinea pe care Hristos a refuzat s-o dea, și, o dată cu aceasta, toate lucrurile materiale

Împotriva falsei uniri bisericești

pe care El a refuzat să le dea. Are să-i copleșească cu semne și minuni care îi vor înfricoșa și îi vor ului pe oameni de la un capăt la celălalt al pământului, și ei vor veni târându-se să-i cadă la picioare. Are să unească toate națiunile și rasele și împărățiile lumii într-un singur stat. Are să umple de bucurie inimile cărturarilor legii și ale fariseilor - inimile fiecărei rase de „evrei”. Da, Mesia evreilor are să vină. Are să fie ceea ce Hristos nu este, și nu are să fie ceea ce Hristos este. Are să fie Antihristul. „Copii, este ceasul de pe urmă, și precum ați auzit că vine antihrist...” (I Ioan 2, 18).⁶

„În privința venirii Domnului nostru Iisus Hristos și a adunării noastre împreună cu El, vă rugăm, fraților, să nu vă clintiți degrabă cu mintea, nici să vă spăimântați - nici de vreun duh, nici de vreun cuvânt, nici de vreo scrisoare ca pornită de la noi, cum că ziua Domnului a și sosit. Să nu vă amăgească nimeni, cu nici un chip; căci ziua Domnului nu va sosi până ce mai întâi nu va veni lepădarea de credință și nu se va da pe față omul nelegiurii, fiul pierzării, potrivnicul, care se înalță mai presus de tot ce se numește Dumnezeu, sau se cinstește cu închinare, așa încât să se așeze el în templul lui Dumnezeu, dându-se pe sine drept Dumnezeu. Nu vă aduceți aminte că, pe când eram încă la voi, vă spuneam aceste lucruri? Și acum știți ce-l oprește, ca să nu se arate decât la vremea lui. Pentru că taina fărădelegii se și lucrează, până când cel care o împiedică acum va fi dat la o parte. Și atunci se va arăta cel tară de lege, pe care Domnul Iisus îl va ucide cu suflarea gurii Sale și-l va nimici cu strălucirea venirii Sale. Iar venirea aceluia va fi prin lucrarea lui satan, însoțită de tot felul de puteri și de semne și de minuni mincinoase. Și de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului, ca ei să se mântuiască. Și de aceea Dumnezeu le trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă minciuni. Ca să fie osândiți toți cei ce n-au crezut adevărul, ci le-a plăcut nedreptatea” (II Tesaloniceni 2, 1-12).

Antihristul nu își va face apariția în istorie într-un mod înspăimântător și zguduitoar, prin care l-ar putea recunoaște oricine, nu va avea o înfățișare respingătoare și nici nu va săvârși fărădelegi. Va veni în așa fel încât foarte puțini își vor da seama cine este. Va veni după o pregătire lungă de secole, care a început în zilele dintâi ale Bisericii și care continuă cu și mai mare elan în zilele noastre. Omenirea îl va considera cel mai de seamă binefăcător al ei. Atâtea secole de apostazie au cultivat omenirea și au pregătit-o să-l accepte. Omenirea îl așteaptă ca stăpânitor ideal al ei. întreaga evoluție istorică duce la Antihrist.

VI. Taina fărădelegii

Catolicismul a îngăduit creștinismului apusean să se hrănească din spiritul lumesc. A cufundat gândirea creștină în raționalism și în dispoziția pentru păgânism a grecilor antici, în sfârșit, o dată cu infailibilitatea papei, catolicismul a adus un element mecanic în relația dintre Dumnezeu și om, propovăduind că Dumnezeu a tăgăduit să vorbească prin gura unor oameni păcătoși și aroganți, așa cum au fost mulți dintre papi. Renașterea și umanismul au constituit desăvârșirea turnurii pe care a luat-o lumea creștină apuseană spre idolatrie. În realitate, acestea au fost manifestări ale decepției oamenilor față de un creștinism falsificat. Astăzi, umanismul a devenit religia epocii, fiind propovăduit, din păcate, chiar și de așa-ziii creștini drept o civilizație „eleno-creștină”.

Protestantismul a condus raționalismul romano-catolic la concluziile lui extreme. Protestantismul a respins sfințenia Bisericii și călăuzirea acesteia de către Sfântul Duh, întrucât nu a văzut nici sfințenie, nici adevăr în „Biserica” Apusului. Astfel a desființat Tradiția și și-a lăsat credincioșii tară nici un criteriu al adevărului sau al minciunii,

---

⁶ Autorul exprimă în aceste cuvinte tradiția ortodoxă și credința sfinilor. A se vedea *Antihristica. Semnele venirii lui Antihrist și sfârșitul lumii din dumnezeieștile Scripturi și din scrierile Sfinților Părinți*, Editura Cartea Ortodoxă, Alexandria, 2004, 160 pagini, lucrarea Zosima Pascal, *Sfârșitul omului cules din Sfintele Scripturi*, Editura Tehnopress, Iași, 2004, 180 pagini. Ambele lucrări au cunoscut mai multe reeditări în decursul secolului XX. (Nota Apologeticum)

îndepărtând pentru totdeauna harul lui Dumnezeu de împărăția sa.

De la protestantism la ateism și apoi la materialism nu a fost o distanță mare. Diferite filozofii au început să revendice poziția credinței creștine în mintea omenească, și în cele din urmă scientismul a cucerit lumea. A avut o putere specială de a convinge masele, deoarece realizările sale în domeniul tehnologiei evocau uimirea și încântarea maselor care, ducând lipsă de criterii spirituale, s-au dovedit a fi o pradă ușoară pentru materialism. În plus, știința a dat umanității sensul fals al cunoașterii. Putea să-și schimbe concepțiile și teoriile oricât de des, dar de fiecare dată aceste concepții și teorii se bucurau de „sanctitatea” cunoașterii dovedite empiric, și acest lucru influențează gândirea oamenilor într-un mod magic.

În cele din urmă, când umanitatea, coborând astfel de trepte, s-a aservit pasiunii materialismului, a apărut comunismul. Când oamenii au ajuns chiar să creadă că singurul bun autentic este banul, era ceva firesc să pretindă distribuția echitabilă a acestuia din partea unor guverne indiferente la durerea oamenilor săraci. Această solicitare i-a umplut de ură și răutate și i-a tăcut și mai nefericiți, deschizând prăpăstii de netrecut între oameni și tacându-i pe mulți să urască la fel ca și Cain (aceasta nu înseamnă că distribuția corectă a banilor nu este o obligație, și una fundamentală chiar, a guvernului). Așa a început războiul între capitalism și comunism, care sunt de fapt două sisteme înrudite, la fel de materialiste și care idolatrizează banul, separându-le doar propriile interese și bătălia pentru distribuția banilor. Programul amândurora este de a preface pietrele în pâine, de a uni lumea sub influența lor și de a o uimi prin realizări pe care omul nici măcar nu și le-ar putea închipui. Astfel, omenirea a ajuns treptat la porțile exterioare ale împărăției Antihristului. A ajuns în punctul în care are nu numai voința, ci și putința de a răspunde pozitiv la cele trei ispitiri ale lui Lucifer. În scurtă vreme, tot ce va rămâne de tăcut va fi ca Antihristul să preia conducerea generală a statului universal, să pună capăt pentru totdeauna foametei și sărăciei și să-i îndeostuleze pe oameni cu bunuri materiale, astfel încât în inimile lor, aduse la sațietate de plăcere și de confort, să nu mai rămână loc pentru Dumnezeu.

VII. Unirea religiilor

Dacă luăm în considerare toate acestea, ne dăm seama că într-o umanitate preocupată doar de propria-i liniște, pentru care nimic nu mai e sfânt în afară de propriile-i interese materialiste, într-o lume a oamenilor pragmatici, pentru care orice discuție despre adevăr este o pălăvrăgeala inutilă, unirea bisericilor nu numai că nu este dificilă, ci, dimpotrivă, apare ca inevitabilă. Mai mult decât atât, aș îndrăzni să spun că nu numai unirea bisericilor așa-numite creștine este inevitabilă, ci unirea tuturor religiilor în general.

În împărăția sa, Antihristul nu va tolera discordia; nu va tolera religii ori certuri privind subiecte religioase. Va ședea în templul lui Dumnezeu ca Dumnezeu, și toate popoarele lumii i se vor închina, pentru că „și i s-a dat ei [fiarei] stăpânire peste toată seminția și poporul și limba și neamul. Și i se vor închina ei toți cei ce locuiesc pe pământ, ale căror nume nu sunt scrise în cartea vieții” (*Apocalipsa*, 13, 7-8). Atunci, pentru acei oameni, „ale căror nume nu sunt scrise în cartea vieții”, va exista o singură religie: religia lui Antihrist.

Există deja religii care pot îngloba toate religiile - predecesoare ale religiei lui Antihrist. O astfel de religie este francmasoneria. A fost deja adoptată de cei mai progresiști dintre liderii lumii. Cu sincretismul ei, poate reconcilia în mințile unor proști toate antitezele religioase ale umanității și poate depăși toate obstacolele și greutățile din calea unirii cu care se vor confrunta diferitele religii. Într-adevăr, la ce bun să depui atâta efort pentru a găsi soluții acceptabile pentru diferențe dogmatice și de alt fel între diferitele confesiuni, iar apoi pentru diferențele dintre religii, și să nu înaintezi direct către unirea religiilor, către un tel de francmasonerie universal funcțională?

Dându-și seama de acest lucru, majoritatea liderilor religioși din ziua de azi, cel puțin cei mai „mari” și cei mai „importanți”, s-au zorit (progresiști cum sunt) să devină masoni, tară

Împotriva falsei uniri bisericești

ca acest lucru să-i împiedice să-și poarte sutanele sau odăjdiile, ori să-și celebreze liturghiile, însă, întrucât laicii încă nu sunt pregătiți, este necesar ca primii să păstreze aparențele și să realizeze mai întâi unirea bisericilor, și abia apoi unirea religiilor...⁷

VIII. O privire în trecut

Prin urmare, acestea vor fi schimbările din viitorul nu prea îndepărtat. De aceea întrebă Domnul dacă va găsi oameni credincioși când va veni iar pe pământ: „Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?” (*Luca* 18, 8).

O privire în trecut ne va spune multe despre cursul pe care l-au luat și-l vor lua problemele ecleziastice.

Primele tendințe ale împăraților bizantini de a forța o unificare cu papalitatea schismatică au fost din fericire curmate de atitudinea oamenilor și de subjugarea Bizanțului de către turci. Dar o dată ce națiunea greacă și-a regăsit libertatea, vechea tentație i-a bătut iar la ușă. La început, grecii adevărați, oameni din popor și credincioși tradițiilor, s-au opus curentului de europenizare. Dar ei nu aveau știință de carte și, deși își vărsaseră sângele pentru libertatea țării lor, au fost repede dați la o parte de către cei care dobândiseră de scurtă vreme învățătură și care dețineau puterea la curtea regelui Otto. „Aceștia au înjosit patria și religia, care acum este zdruncinată de către cei necredincioși, în vremea ocupației otomane, nici măcar o piatră din vechile biserici nu a fost clintită de la locul ei. Fanarioții și alții asemeni lor, care au fost corupți în Europa, ne-au distrus mănăstirile și bisericile, pângărindu-le pe unele și transformându-le pe altele în grajduri. Am îndurat astfel de fapte de la mulți preoți, precum și de la laici, soldați și politicieni. Deși ne-am vărsat sângele, suntem în pericolul de a ne pierde patria și religia” (Macriyannis, *Memorii*, p. 398).

Acești intelectuali instruiți pe jumătate disprețuiau poporul grec cu împătımirea unor persoane subversive, îi desconsiderau limba, obiceiurile, felul de a fi și mentalitatea. Au utilizat toate mijloacele posibile aflate la dispoziția lor pentru a falsifica adevărul credinței lui și pentru a altoi secularismul și raționalismul pe copacul sfânt al Ortodoxiei, care secole la rând rămăsese nepângărit sub cuceritorul barbar. Pentru a lovi Biserica în inimă, i-au lovit mănăstirile: pe unele le-au închis, altora le-au confiscat proprietățile, iar altora le-au trimis stareți „progresiști”, care le-au desființat mult mai ușor decât orice sabie cu două tăișuri a statului.

Lipsită de mănăstirile ei și avându-și episcopii subjugăți puterii seculare, Biserica a devenit o sferă de activitate neocrotită. Educația oamenilor a trecut din mâinile Bisericii în mâinile unei false civilizații creștine, ce a fost și a rămas pe de-a-ntregul păgână. Totul a început să fie adaptat la gustul societății atheniene, înstrăinate și parvenite.

Venerarea Bisericii a început să degenereze în ceva mai pământesc. Muzica bizantină a început să se europenizeze, degenerând în armonie teatrală pentru patru voci. Icoanele au început să pară prea austere și urâte în ochii femeilor din clasa „dominantă”, care își doreau „lisuși drăgălași”, plini de indulgență pentru păcatele lor și incapabili să inspire evlavie și venerație. Barba și părul lung al preoților au început să le deranjeze, iar aceștia au răspuns cererilor publicului contemporan; atmosfera sumbră a fost înlocuită de lămpile lui Edison, ceea ce a făcut ca biserica să se asemene unei salon imperial potrivit pentru nunți și pentru aparițiile oficiale ale clasei conducătoare.

Dar asta nu a fost totul. Nu numai învățământul primar și secundar, dar nici măcar cel superior nu a mai rămas în grija Bisericii. Astfel, teologii, viitorii preoți și ierarhii nu s-au format în sânul Bisericii, matca lor firească, ci în cadrul unei universități de stat, înăbușite de

---

⁷ Pentru amănunte privind observațiile autorului a se vedea lucrarea apărută în urmă cu trei ani, Ieromonah Agapit Popovici, *Ecumenismul încotro? O nouă viziune ortodoxă asupra ecumenismului sincretist*, f.l., 2003, 204 pagini. Se poate consulta online la adresa <http://www.cybamall.com/ecumenism/> sau se poate descărca de pe siteul Biblioteca teologică digitală, <http://apologeticum.net> (Nota Apologeticum).

duhoarea raționalismului și lipsite de orice adâncime spirituală, neavând nici o posibilitate de a cunoaște viața mistică de sfințenie în Hristos, care ea singură plămădește teologi adevărați. Așa că s-au ivit, precum niște neghine în Biserică, teologi cu mintea doldora de teorii filozofice de origine protestantă sau romano-catolică, dar cu inima golită de trăirea efectivă a Ortodoxiei.

Acești oameni erau incapabili să vadă prăpastia care separă Biserica răsăriteană de „Bisericile” Apusului. Ei considerau că totul este o chestiune de formule dogmatice, iar nu una de viață și de esență. Pentru ei, viața întru Hristos se confunda cu o serie de stări emoționale și de acte etice, exact așa cum este pentru occidentali. Le erau necunoscute revelația (viziunea lăuntrică) a lui Dumnezeu, experiența vie a prezenței lui Hristos și sălășluirea Duhului Sfânt, adică stăruința adevărului în inima unui om. Când vorbesc de adevăr, se referă la o dogmă stabilită dinainte, care nu necesită prea multă gândire sau discuție. Pentru ei, la fel ca pentru occidentali, dogma era o lume separată de formule intelectuale, îndeajuns de împovărătoare, și a cărei valoare, după această sciziune între viață și credință, erau incapabili s-o aprecieze.

Așadar, temelile pe care până și cei mai bine intenționați teologi ai noștri urmau să clădească pentru a-și apăra Ortodoxia erau profund putrede. Este cumplit să ne dăm seama că întreaga viață religioasă contemporană a Greciei este clădită pe aceste temelii șubrede. Odinioară, cucernicia oamenilor izvorăsc din mănăstiri, care le erau reazem și călăuze duhovnicești; în Regatul Grecesc, cucernicia s-a întemeiat pe teologul — laic sau cleric - pe care tocmai l-am descris. Acest teolog, imitând exemple apusene, a organizat comunități și asociații creștine și a luat în sarcina să propovăduie și catehismul. Astfel, pe câtă vreme înainte evlavia unui loc își avea drept centru mănăstirea locală și preoții Bisericii, iar creștinul din regiunea A nu se deosebea în nici o privință de creștinul din regiunea B, întrucât toți erau copii ai aceleiași Biserici Ortodoxe, acum teologul organizează facțiuni; și acum, într-unul și același loc, sunt creștini din facțiunea A și creștini din facțiunea B, mereu potrivnici și neîncrezători, despărțiți fără ca vreuna dintre părți să înțeleagă prin ce se deosebesc de fapt. Dar, în ciuda urii și a schismelor dintre ele, facțiunile sunt de acord asupra faptului că, în ceea ce-i privește pe occidentali, „aspectele care ne unesc sunt mai numeroase decât cele care ne separă” și că „trebuie să ținem cont de aspectele care ne unesc și să le trecem cu vederea pe cele care ne separă”. Cu alte cuvinte, ei consideră unirea și dragostea pentru „frații” lor apuseni (pe care, de regulă, nu i-au văzut sau cunoscut niciodată!) mai ușor de împlinit decât cea pentru compatrioții și semenii lor ortodocși, pe care îi văd zi de zi și pe care îi cunosc nemijlocit. După cum am spus, astăzi oamenii râvnesc după dragostea pentru om, după dragostea abstractă pentru umanitate, în vreme ce ei sunt incapabili să-și iubească aproapele.

IX Problema vechiului calendar

În această atmosferă de degenerare, ca urmare a presiunii exercitate de stat, s-a făcut subit primul pas oficial al Bisericii Grecești către papă: adoptarea calendarului papal.⁸

Din păcate, puțini sunt cei care au înțeles semnificația chestiunii „vechiului calendar”. Majoritatea pun împotrivirea susținătorilor vechiului calendar pe seama îngustimii de spirit a celor inculți, acesta fiind un alt semn al adâncului dispreț pe care, plini de sine, cei instruiți îl nutresc față de cei neinstruiți. Dar, pentru ca acești oameni să opună rezistență în telul în care au făcut-o, ei trebuie să fi avut cel puțin un zel religios și o preocupare spirituală ce lipsește masei celor nepăsători, care, necunoscând adevărata natură a problemei, au luat-o pe urmele majorității ierarhiei. Nici unul dintre teologii luminați sau dintre adepții lor nu a dat nici măcar o dovadă de durere față de divizarea Bisericii Grecești, nici nu a încercat vreunul dintre ei să răspundă la strigătele îndurerate ale atâtor mii de credincioși. Cei mai mulți erau de

⁸ Pentru aprofundarea subiectului a se consulta și lucrarea Arhimandritul Epifanie Theodoropoulos, *Cele două extreme: ecumenismul și stilismul*, Editura Evangelismos, București, 2006, 204 pagini. (Nota Apologeticum)

Împotriva falsei uniri bisericești

partea lor; numărul lor mare le-a conferit întotdeauna un sentiment de siguranță, în realitate, ei nici măcar nu au avut majoritatea de partea lor. Căci, deși existau doar câteva mii de susținători ai vechiului calendar și milioane de adepți ai celui nou, cei câteva mii erau credincioși care sufereau pentru Biserică, în vreme ce în rândul milioanele de indiferenți, materialisti și atei, adepți ai noului calendar, este îndoielnic că s-ar putea găsi câteva mii de oameni cât de cât credincioși. Dar le-au zâmbit cu dispreț acelor mărturisitori simpli ai Ortodoxiei, spunând că refuză din superstiție să-și modifice calendarul, ceea ce nu este just.

Problema nu este însă aceasta. Nu erau îndreptățiți să-i acuze pe susținătorii vechiului calendar că se luptă pentru un calendar. Chestiunea nu era care dintre cele două calendare este cel corect. Este un lucru cunoscut că ambele calendare sunt inexacte. Nici susținătorii vechiului calendar, nici susținătorii celui nou nu își sprijineau ideea pe rațiuni de acuratețe astronomică. Motivul care a provocat decizia introducerii noului calendar în Grecia nu a fost nici astronomic, nici teologic. A implicat pur și simplu una dintre multele capitulări ale ierarhiei aservite statului, care i-a cerut acest lucru pentru a-și facilita tranzacțiile comerciale.

Refuzul susținătorilor vechiului calendar de a se conforma s-a bazat pe un motiv cât se poate de teologic, care provenea dintr-o profundă conștiință ecleziastică. De fapt, unitatea liturgică a Bisericii a fost pusă în pericol în favoarea unor interese politice. Schimbarea calendarului a fost urmată de ruptura armoniei liturgice dintre Biserica Grecească și celelalte Biserici Ortodoxe care păstrează vechiul calendar până în ziua de azi. Și nu a fost doar o chestiune de dezacord în viața liturgică a Bisericii militante - continuitatea vieții liturgice a Bisericii militante cu cea triumfătoare a fost și ea întreruptă.

În Grecia, când clopotele de la biserică îi cheamă pe credincioși să sărbătorească Crăciunul, iar coriștii cântă cu bucurie: „Hristos s-a născut, slavă Ție”, milioane de frați ortodocși de-ai noștri din restul lumii și de pe Muntele Sfânt sunt încă în postul Crăciunului; ei nu aud clopotele, și nici nu cântă cu noi imnurile de bucurie ale Nașterii Domnului.

Își poate cineva imagina ceva mai rău pentru Biserică decât această ruptură în armonia liturgică, care ne înstrăinează spiritual nu numai de Biserica triumfătoare a celor care au adormit în Hristos, ci și de Sfinții care au celebrat Liturghia conform vechiului calendar pe care l-am respins?

Au fost necesare atâtea eforturi ale Părinților, atâtea sinoade pentru a se adopta acel calendar festiv - și toate acestea pentru a se realiza o armonie liturgică între bisericile creștine, întrucât această armonie și înțelegere exprimă unitatea liturgică internă a Bisericii. Aceasta face ca Biserica să fie în mod vădit una, în ciuda numărului mare de biserici locale. Biserica nu devine una așa cum crede papa, printr-o disciplină dură și prin supunere față de o ierarhie stabilită dinainte, având drept cap un singur individ care pretinde a-L înlocui pe Hristos pe pământ, ci devine una prin împărtășirea tainică cu Trupul și Sângele lui Hristos. Fiecare biserică în care se săvârșește Sfânta împărtășanie și în care credincioșii sunt adunați „în același loc” cuprinde întreaga imagine a Bisericii Una, Sfinte, Sobornicești și Apostolești. Ceea ce face ca o parohie să fie un trup cu toate celelalte parohii și ca o eparhie să fie un trup cu toate celelalte eparhii este această împărtășirea mistică a tuturor din Trupul și Sângele lui Hristos, în Sfântul Duh și în adevăr.

Așadar, unitatea Bisericii este o legătură de taină care se instituie în timpul Sfintei Euharistii, când credincioșii se împărtășesc din Trupul și Sângele lui Hristos. Creștinii sunt un singur trup, cei care trăiesc pe pământ în ziua de azi, cei care au trăit înaintea noastră în veacurile trecute și cei ce vor trăi în anii ce au să vină; și aceasta, întrucât avem o rădăcină comună, Trupul lui Hristos. „Noi cei mulți suntem o pâine, un trup, căci toți ne împărtășim din Pâinea cea unică”.

Prin urmare, unitatea Bisericii nu este nici administrativă, nici disciplinară ori organizatorică, ci *liturgică*. De aceea este atât de important calendarul festiv. Unitatea care se naște din Sfânta împărtășanie, unica Credință și unicul Botez încetează a se mai manifesta în exterior atunci când există anarhie liturgică. Forma și cuvintele Liturghiei au fost stabilite dinainte, astfel încât toate bisericile să i se închine lui Dumnezeu în același fel. Iar cartea de

rugăciuni pentru fiecare lună (*Mineiul*) conține imnurile zilnice care comemorează Sfinții zilei și cântările pentru fiecare zi sfântă, în telul acesta, nici o neînțelegere nu poate perturba armonia liturgică. Până și muzica și iconografia, care sunt numite arte liturgice, au fost prescrise în mod similar, în așa fel încât nici un pictor de icoane și nici un corist să nu picteze icoane ori să psalmodieze după propria-i imaginație, el fiind obligat să-și adapteze îndemânarea și abilitatea personală la prototipurile celui mai auster realism spiritual. Și, în același fel, calendarul sărbătorilor a fost fixat dinainte, astfel încât nici un preot să nu poată celebra zilele sfinte oricând dorește, ci în așa fel încât să existe o comuniune absolută a rugăciunii în rândul tuturor credincioșilor de pe pământ.

Așadar, ceea ce face artistul care pictează icoane ale Bisericii după propriile sale gusturi, disprețuind Tradiția, și ceea ce face coristul care distruge armonia liturgică cântând în mod teatral în biserică, în loc să psalmodieze, este exact ceea ce au făcut și ierarhii greci, perturbând armonia liturgică a Bisericii Ortodoxe prin hotărârea de a se respecta în Grecia un calendar al sărbătorilor diferit de cel pe care îl urmează celelalte Biserici Ortodoxe și Sfântul Munte Athos. Astfel, pe Muntele Sfânt se celebrează un Sfânt diferit și se cântă imnuri diferite de cele din Salonic; Schimbarea la Față a Mântuitorului este celebrată într-o zi la Athena și în altă zi la Ierusalim, Sinai și Moscova!

Tragedia acestei discordanțe este greu de sesizat în această țară [Grecia] din pricina distanțelor. Dar ea este percepută cu durere de cineva care călătorește în Europa și, în împrejurimile aceluiași oraș, îi vede pe ruși celebrând o sărbătoare, iar pe greci o alta, ori aude clopotele bisericii grecești chemându-i pe credincioși, în vreme ce clopotele bisericii ruse nu bat. Și atunci se întreabă dacă ambele biserici sunt ortodoxe.

În Grecia nu s-a înțeles ce compromis serios cu lumea și ce lovitură serioasă adusă Bisericii a însemnat renunțarea la vechiul calendar în favoarea celui nou. Și dacă câțiva au înțeles, ei nu au avut tăria de a proclama adevărul. Nici unul dispunând de înțelepciune și tărie lumească nu a găsit cuvintele pentru a protesta. Astfel, s-a dovedit încă o dată că „Dumnezeu Și-a ales pe cele slabe ale lumii ca să le rușineze pe cele tari” și că „Dumnezeu a dovedit nebună înțelepciunea lumii acesteia”, căci, în vreme ce învățații au tăcut și au acceptat calendarul cel nou, credincioșii neinstruiți au fost stârniți. Și ei „nu au vorbit nebunii, așa cum au făcut înțelepții nebuni ai lumii”. Ei nu au recurs la teorii astronomice sau la calcule matematice, ci au vorbit în numele Tradiției, pe care o considerau un lucru sfânt, pe care nimeni nu-l poate călca în picioare în favoarea științei care își respinge mereu propriile teorii, ori în favoarea intereselor politice și economice conjuncturale ale unei țări.

Dar „discipolii oamenilor înțelepți socotesc că cele propovăduite de Dumnezeu sunt nebunii”. Așa că, de la început și până astăzi, îi consideră pe susținătorii vechiului calendar nebuni, fanatici religioși, superstițioși etc., și se bucură că propriile lor cunoștințe îi situează deasupra unor astfel de „fleacuri”, astfel încât ei nu își fac probleme din „nimic”.

X. Destrămarea

Dar atunci când consideri că un anumit aspect al Tradiției este lipsit de însemnătate, atunci cu prima ocazie vei considera lipsite de însemnătate orice alte aspecte ale Tradiției care nu-ți sunt pe plac. Așa s-a întâmplat cu iconografia, așa s-a întâmplat cu psalmodia; și așa s-a întâmplat și cu înfățișarea preoților: acum, veșmântul li se pare prea negru; mai târziu, bărbile și părul li se vor părea prea lungi. Vor să aducă instrumente muzicale în biserică. Desființează stranele aflate la dreapta și la stânga iconostasului, înlocuindu-le, după model apusean, cu șiruri de bănci confortabile. Tratează cu dispreț viața monahală, calomniază călugării, confiscă proprietățile mănăstirilor, duc o propagandă sistematică împotriva monahismului. Nu țin seama de canoanele care se roagă împreună cu ei. Nu îi interesează părerea Liturghiei și elimină paragrafe din slujbele religioase „pentru ca oamenii să nu obosească”. Cu alte cuvinte, ei modifică tradițiile ortodoxe în funcție de preferințele unei societăți decadente, dominate de

Împotriva falsei uniri bisericești

cultul trupului și al materialismului.

În telul acesta, țesătura Tradiției începe să se destrame, și nimeni nu știe unde se va opri sau dacă se va opri. Și, în plus, această destrămare se face atât de ușor în ziua de azi fiindcă are încuviințarea lumii, a persoanelor influente, a persoanelor educate. În special aceștia din urmă consideră că le face onoare să nu fie de acord cu Părinții Bisericii, ci cu un anume teolog protestant, renumit și erudit, ori cu un anume profesor iezuit care este celebru în Europa, și așa mai departe.

Și atunci cum să nu fie falsificate Tradiția și credința ortodoxă? Și, în asemenea condiții, cum să nu discutăm despre unirea bisericilor și să n-o considerăm un lucru ușor de îndeplinit, din moment ce Biserica Ortodoxă a dobândit aceeași mentalitate și aceleași înclinații ca și „Bisericile” apusene? Cât de departe este ziua când vom merge la biserică duminică și-l vom auzi pe preot rugându-se: „și pentru Părintele nostru, Papa de la Roma”? Va lua cineva atitudine, dacă are să se întâmple așa ceva? Sau ni se va părea tuturor firesc că am trecut peste diferențele care separă Răsăritul de Apus?

XL. Nu-L putem păcăli pe Dumnezeu

Cei care vorbesc cu atâta ușurință despre unirea bisericilor ar trebui să înțeleagă că unitatea Bisericii este un dar tainic al prezenței dumnezeiești. Nu este ceva care se decide la conferințe, ci este ceva care ori există, ori nu există. Nici o decizie a oamenilor nu îl poate constrânge pe Dumnezeu.

Bineînțeles, este posibil ca unirea să se înfăptuiască în exterior, și toți - protestanți, catolici și ortodocși - putem afirma că suntem în cele din urmă o unică biserică, și îl putem comemora pe Papa de la Roma, iar Papa de la Roma îl poate comemora pe Patriarhul Constantino-polului. Dacă putem cădea cu toții de acord în privința unui „minimum de adevăr”, în privința unui crez simplificat și dacă găsim o soluție pentru alte câteva probleme, unirea poate exista. Va fi, în exterior, un sistem valid din punct de vedere juridic, dar va fi un sistem țără nici o legătură cu Biserica lui Hristos, chiar dacă toate aparentele exterioare îl fac să semene cu Biserica. „Nu-L putem păcăli pe Dumnezeu”. Când condițiile prezenței Lui nu există în oameni, Dumnezeu nu vine la oameni.

Biserica lui Hristos nu a fost niciodată un sistem pământesc. Biserica s-a născut, nu a fost făcută. Discuțiile oamenilor pot face ceva căruia îi pot da numele de „Biserică”. Dar acest produs va fi lipsit de viață. Biserica cea vie nu va avea nici o legătură cu el. Ea va exista undeva departe de toate aceste născociri, neschimbată, plină de adevăr și lumină, nepângărită de compromisuri false, Sfântul Duh luminându-i pașii și învăluind-o asemenea luminii soarelui și călăuzind-o triumfal către „deplinătatea adevărului”.

Cât despre numărul creștinilor adevărați, acesta nu are nici o importanță, chiar dacă ei pot fi numărați pe degetele de la o mână. Ei vor fi purtătorii Tradiției, pe care nu doar că o vor fi învățat, ci o vor fi și trăit cu adevărat, avându-i experiența mereu vie. Creștinii trăiesc în Tradiție ca în elementul lor, așa cum peștii trăiesc în apă.

Fie ca toți cei ce-L caută cu adevărat pe Dumnezeu să nu mai vorbească despre „unirea bisericilor”. Biserica nu acceptă unirea, întrucât ea nu a fost dezbinată niciodată în esența ei mistică. Oamenii o părăsesc, chiar dacă păstrează multe dintre trăsăturile ei exterioare. Fie ca toți cei ce-L iubesc pe Dumnezeu să se întoarcă la Biserică și să se smerească spre a putea intra, căci poarta ei e îngustă și trebuie să te pleci foarte jos ca să poți trece.

XII. Criteriul infailibil

În haosul și ipocrizia lumii contemporane nu este însă ușor să deslușești Biserica lui

Hristos și să te apropie de ea, deoarece nu este de ajuns ca o biserică să se numească ortodoxă pentru ca ea să fie literalmente așa. Din păcate, apostazia există chiar și sub sutana ortodoxă, și sub cupolele ortodoxe, și în rândul ortodocșilor practicanți. Acesta nu este însă un lucru nou, Biserica îl cunoaște de la începuturile ei; doar că acum a atins dimensiuni neobișnuite.

Trebuie să învățăm să deslușim Biserica în spatele aparențelor. În ceea ce privește aparențele, astăzi în Biserica Ortodoxă prevalează confuzia și haosul în exterior. Fiecare - instruit sau neinstruit, credincios sau necredincios - are propria sa opinie despre ceea ce este Creștinismul sau Ortodoxia, și își susține opinia cu fanatism. Or, în această furtună, este cu neputință să-ți găsești calea țară o busolă.

Există însă un criteriu infailibil: *continuarea Tradiției*. Pretutindeni unde Tradiția este păstrată vie și nepângărită, fără perturbări sau modificări, așa cum era pe vremea Apostolilor, căci mulți credincioși - episcopi, preoți și mireni - trăiesc și transmit această Tradiție, acolo este Biserica Ortodoxă, și credincioșii ei, mulți sau puțini, alcătuiesc Trupul lui Hristos. Toți ceilalți, preoți sau mireni, care doresc să fie numiți ortodocși țară să urmeze Tradiția vie a veacurilor, nu sunt altceva decât intruși; sunt neghine în câmpul lui Hristos.

În ziua de azi, neghinele sunt foarte multe, iar spicele de grâu sunt foarte puține; dar câmpul este câmpul lui Dumnezeu, și deși neghinele sunt de multe teluri, grâul rămâne același din generație în generație, din sămânță în sămânță, la fel cu grâul cel dintâi pe care Sfântul Duh l-a semănat în același câmp ceresc, în ziua de Rusalii.

Tradiția cea vie nu a fost niciodată întreruptă, căci Hristos însuși a făgăduit că „porțile iadului nu o vor birui”. Și Dumnezeu nu minte. Cei ce încearcă să găsească Tradiția Bisericii Creștine din primele secole sau din secolele de dinaintea schismei, pentru a o urma, mărturisesc că, în fapt, au pierdut continuitatea Tradiției. Dar ei o vor găsi negreșit, căci Tradiția este ceva viu și se transmite, la fel ca viața, de la cei vii la cei vii. Nu este ceva ce se descoperă cu ajutorul unor studii erudite, nici ceva ce se dobândește în mod intelectual.

XIII. Ascunsă, dar vie

Acele milioane de neghine care au răsărit în ultima vreme în sânul Bisericii Ortodoxe au adus cu ele un spirit secular, astfel încât nici o Biserică ortodoxă nu a putut să-și păstreze trăsăturile exterioare neschimbate. Până și susținătorii vechiului calendar, care în problema calendarului au păstrat direcția bună, în cazul iconografiei au trădat în mod evident Tradiția. Acesta este un păcat comun tuturor Bisericilor ortodoxe în ultimul timp.

Din fericire, abaterile de la Tradiție pe care le-am prezentat nu au desprins până acum din rădăcini Bisericile ortodoxe. Copacul rămâne în viață, viguros, în pofida tuturor zorzoanelor care i se adaugă. Bisericile ortodoxe nu s-au veștejit, așa cum s-a întâmplat cu „Bisericile” Apusului. Dacă scuturi praful pe care l-a presărat peste ele spiritul secular, ai să găsești frunzele proaspete ale Tradiției autentice. Tradiția nu a încetat să trăiască și să fie în vigoare în sfera Ortodoxiei, încă mai există călugări care trăiesc viața monahală ortodoxă, încă mai există teologi care nu au pângărit adevărul, ci îl păstrează strălucitor și pur, departe de orice amestec străin, încă mai există coriști bizantini și adevărați purtători ai tradiției iconogra-fice ortodoxe, încă mai există preoți asemenea celor din vechime, dedicați funcției lor sfinte, a căror legătură constantă cu Dumnezeu nu le îngăduie să se frământă în privința bărbilor lungi sau a vesmintelor negre, ci mai degrabă face ca aceste lucruri să răspândească sfințenie, încă mai există oameni simpli vrednici să vadă mari minuni*.

Așadar, adevărata Tradiție - viața, experiența duhovnicească, învățămintele Apostolilor și ale Sfinților Părinți din toate timpurile, aceste urme ale Duhului Sfânt în inimile creștinilor - există și stăruie vie între cei vii, neîntreruptă din vremurile apostolice. Există o

---

* A se vedea *Un mare semn* de Photios Kontoglou, publicat în greacă de «Astir», care descrie întâmplările uluitoare din Mi-tilene, când, recent, Sfinții Rafael, Nicolae și mulți alții și-au dezvăluit viețile și moaștele la cinci sute de ani de la martiriile lor.

Împotriva falsei uniri bisericești

armonie constantă în toate lucrările, scrise și nescrise, ale ortodocșilor din toate timpurile; și aceasta este regula de aur în funcție de care fiecare trebuie să-si măsoare gândurile și faptele, văzând dacă se află în lăuntru sau în afara Ortodoxiei. Semnele exterioare pot crea impresia că această continuitate a fost perturbată sau întreruptă, dar de va privi cineva cu luare-aminte, va observa că ea încă înflorește și îi însuflețește pe cei ce o caută.

Tradiția există și va continua să existe până la sfârșitul lumii, dar, pe zi ce trece, ea este tot mai greu de descoperit. Fiecare zi adaugă tot mai multe zorzoane copacului Ortodoxiei, și în felul acesta oamenii sunt dezorientați și nu mai știu care este adevărul.

XIV. Arca

Mai devreme sau mai târziu, nimeni nu știe cu exactitate când, „bisericele” și religiile se vor uni. În acel haos al falsității, până și cei aleși se vor afla în primejdia de a se rătăci. Va fi vremea Antihristului.

Cum și când va veni Antihristul, nimeni nu poate spune. Și nu se știe câți vor fi în stare să-l recunoască, întrucât el va veni în chip de binefăcător al omenirii. Deocamdată, un lucru se poate spune cu siguranță: toate aceste mișcări către unire în rândul națiunilor și al bisericilor, toate aceste compromisuri, toată această uniformizare a umanității produsă treptat sub cilindrul compresor al culturii tehnologice netezesc calea pentru venirea Antihristului. Potrivit criteriilor lumii, această evoluție a umanității este minunată. Dar potrivit criteriilor creștine, ea este o evoluție către distrugere.

Acest lucru nu îl surprinde, nici nu îl sperie pe creștin. El știe că lumea și-a semnat condamnarea. Și de aceea a refuzat Hristos să se roage pentru lume. „Nu pentru lume Mă rog”. Cărmuitorul acestei lumi este diavolul, iar diavolul „de la început a fost ucigător de oameni”.

Moartea va găsi lumea în culmea gloriei ei, în culmea trufiei, pe vârful Turnului Babei, când omul își va fi înfăptuit străvechea tentativă de a deveni zeu prin propriile-i puteri, departe de Dumnezeu. Când Fiul Omului va veni, El îl va găsi pe om în toată splendoarea amăgitoare a nebuliei lui satanice.

Dumnezeu nu îi cere creștinului să mântuiască lumea. Orice încercare a creștinilor de a schimba cursul lumii ar fi inutilă și ridicolă. Lumea este o corabie care se scufundă, și se scufundă deoarece propria ei structură este putrezită. Dumnezeu nu îi cere creștinului să mântuiască corabia, ci să mântuiască cât mai mulți naufragiați îi stă în putință.

Noua Arcă a lui Noe, Biserica lui Hristos, se apropie de locul naufragiului. Oricine dorește să fie salvat trebuie să-și caute adăpostul în ea. Dar, pentru a găsi adăpost, ei trebuie să se lepede de lume, nu atât din punct de vedere geografic, cât din punct de vedere al esenței. „De aceea: Ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți, zice Domnul, și de ce este necurat să nu vă atingeți, și Eu vă voi primi pe voi” (*II Corinteni 6, 17*).

Dar aici încep dificultățile. Cum te poți lepăda de lume când întreaga ta viață este cuprinsă în ea? Răspunsul la această întrebare nu se află în această carte. El se găsește în Sfintele Scripturi și la Sfinții Părinți. De altminteri, întreaga viață în Hristos este o încercare de eliberare din lume, din „Egiptul” patimilor, și de refugiere în Arca Bisericii.

Dar, când vremea Antihristului va fi aproape, până și Arca Bisericii va fi greu de deslușit. Mulți vor spune: „Iată, aici este Hristos” și „Acolo este Hristos”, dar ei vor fi prooroci mincinoși. Orice lucru va fi acceptat în mod oficial, întrucât Biserica, trădând încetul cu încetul comorile Tradiției, va fi fost asimilată de amestecul indescifrabil, fals unificator, care va retine majoritatea trăsăturilor exterioare ale Bisericii cu o dibăcie satanică. Ici-colo, grupuri mici de credincioși, cu preotul lor în frunte, vor menține încă vie adevărata Tradiție.

Dar cine va putea să recunoască Biserica lui Hristos în acele grupuri mici și disprețuite de credincioși cărora le lipsește orice splendoare pământească? Totuși, la sfârșitul veacurilor,

Biserica cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească va fi tocmai în acele mici parohii uitate, dezbinată în aparență, care probabil nici nu vor ști unele de existența celorlalte, dar care vor fi unite între ele prin legăturile tainice ale Trupului și Sângelui Domnului în Sfântul Duh, laolaltă cu Credința și Tradiția pe care ele le vor păstra nepângărite.

În acele zile, până și cei aleși vor fi în pericolul de a se abate de la calea cea dreaptă. Este nevoie de mult curaj ca să iei partea celor puțini și să mergi împotriva curentului lumii, cu riscul de a fi ridiculizat de cei „inteligenti” și bruscăt de cei puternici. Este nevoie de multă înțelepciune să vezi adevărul exact acolo unde întreaga lume nu vede decât absurditate și prostie, în plus, adeptii minciunii vor avea miracolul de partea lor, minunea pe care diavolul I-a cerut-o lui Hristos în pustiu, semnele și minunile proorocilor și hristoșilor mincinoși. „Căci se vor ridica hristoși mincinoși și prooroci mincinoși, și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu puțință, și pe cei aleși” (Matei 24, 24). Câți vor fi în stare să găsească drumul, când toate semnele vor fi înșelătoare? Atunci, „cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui”.

XV. Măștile

Fie ca toți cei ce doresc să trăiască lângă Hristos să se silească să dobândească înțelepciune, pentru a-i putea recunoaște dinainte pe proorocii și pe hristoșii mincinoși; și fie ca ei să poarte armura credinței astfel încât să-i poată birui pe aceia și pe adeptii lor.

Căci vremurile acestea sunt vremuri viclene, în care minciuna este deghizată și otrava este oferită în înveliș de zahăr, în care drumurile sunt pline de capcane și de gropi bine camuflate. Oricine se lasă înșelat de aparențe este pierdut.

Trebuie să învățăm să deosebim Biserica de lume, căci menirea Bisericii este una, iar menirea lumii este alta. Trebuie să avem pe câtă neîncredere în lume, pe atâta credință în Biserică, pe câtă ură față de lume (nu față de oameni, ci față de lume), pe atâta dragoste pentru Biserică, și pe cât pesimism față de lume, pe atât optimism pentru Biserică.

Lumea este tabăra, mentalitatea și intențiile celor care au respins prinosul lui Dumnezeu, care s-au întors cu spatele când El a vrut să le vorbească, care s-au separat de El pentru totdeauna. Acești oameni au preferat moartea în locul vieții. Ei nu sunt pedepsiți, la fel cum nici demonii nu sunt pedepsiți, căci nimeni nu le dorește nici un rău. Nesiliți de nimeni au ales moartea, nesiliți de nimeni au ales să fie dușmanii lui Dumnezeu și să rămână foarte departe de El.

Această alegere se face în timpul vieții, în adâncul inimii noastre, și este irevocabilă. Libertatea separă ființele spirituale în două tabere. Există două teluri de oameni, așa cum există două teluri de îngeri: prieteni ai lui Dumnezeu și vrăjmași ai lui Dumnezeu.

Libertatea nu constă în acțiunile individuale, ci în întreaga fire a omului, în răspunsul final, pozitiv ori negativ, pe care acesta îl dă la chemarea lui Dumnezeu. Libertatea constă în sensul general al vieții omului, iar nu în detaliile acelei vieți. Detaliile sunt înșelătoare: ele tac în așa fel încât fariseii și cărturarii să pară prieteni ai lui Dumnezeu, iar tâlharul, femeia păcătoasă, vameșul și Saul [Pavel] să pară dușmanii Lui.

Trebuie să fim în stare să recunoaștem, sub măștile fățarniciei și ale slăbiciunii, pe adevărații dușmani și pe adevărații prieteni ai lui Dumnezeu.

Trăim într-o vreme în care măștile fățarniciei s-au înmulțit și au ajuns la un grad uimitor de desăvârșire. Dintr-o clipă în alta suntem în pericolul de a fi înșelați de oameni care, purtând masca de prieteni ai lui Dumnezeu, sunt, de fapt, dușmanii Săi incorigibili.

Așa sunt și cei care vorbesc despre „unirea bisericilor”. Ei sunt cei mai de temut vrăjmași ai Bisericii, sunt proorocii mincinoși ai Evangheliei.

Dușmanii care nu poartă mască - ateii, materialistii, comuniștii - nu pot păcăli pe nimeni. Ei sunt cei care pot ucide trupul, dar nu pot ucide sufletul. Însă ceilalți - patriarhi, episcopi și arhiepiscopi „ortodocși”, lideri ai organizațiilor creștine, teologi și profesori de

Împotriva falsei uniri bisericești

teologie - , toți cei care vorbesc cu o prefăcută dragoste creștină față de „frații” noștri eretici și care răspândesc mesajul unirii, toți acești purtători de măști poate nuucid trupul, dar ucid cu siguranță sufletul. De aceea, lupta împotriva lor trebuie să fie necruțătoare.

Capitolul al doilea

XVI. Idolatria, contemporană

Iar acum să vedem cine sunt acei europeni cu care ei vor să ne unim ca Stat și ca Biserică.

Europeanii se caracterizează printr-o antinomie cumplită: antiteza dintre omul interior și omul exterior. Europeanul pare a fi ceva, dar de fapt este cu totul altceva. El trăiește și se mișcă în falsitatea compromisurilor, întreaga lui cultură este o colecție de minciuni convenționale, la care s-a adaptat el însuși. Este extrem de egocentric, dar se poartă cu o curtoazie absolută și practic exagerată.

În țările „subdezvoltate”, unde oamenilor încă le lipsește finețea culturii europene, fiecare își exprimă mai mult sau mai puțin lumea interioară cu o anume libertate și simplitate, pe care nu le poți găsi în Europa. Manierele lor sunt grosolane, dar ei sunt mai autentici, în Europa, acest lucru este considerat lipsă de cultură și de dezvoltare spirituală.

În felul acesta, jocul constant al ipocriziei a ajuns să fie considerat drept cultură, acolo unde mormintele văruite duhnesc și paharul este întotdeauna curățat numai în exterior, de dragul aparențelor.

Dar, așa cum se întâmplă cu fariseii, minciuna aceasta constantă în care trăiesc nu îi umilește. Dimpotrivă, perfecțiunea lor exterioară îi face să fie siguri de superioritatea lor. Cea mai specifică trăsătură a europeanilor este îngâmfarea: îi privesc cu dispreț pe toți cei pe care-i consideră inculți ori puțin dezvoltați.

Este posibil ca pe unii dintre ei să-i preocupe nevoile celorlalți, ale unor persoane, grupuri sau chiar națiuni, îndeosebi cele subdezvoltate, pentru care nutresc sentimente pline de compasiune, dar în adâncul sufletului ei se preocupă de ceilalți în felul în care un entomolog se preocupă de insecte. Sentimentele pe care le nutresc pentru oameni sunt inferioare dragostei pe care o au față de câinii lor.

Au despre civilizația lor aceeași părere bună pe care o au despre ei înșiși. Având o minte critică, ei nu acceptă nimic incontestabil, și sunt mândri de asta. Consideră că toate valorile sunt relative, chiar și cele pe care le acceptă ei înșiși, și dezbat cu o pretinsă profunzime tot ce-a crezut vreodată umanitatea. Atitudinea lor obișnuită este aceea de agnostici binevoitori, dispuși să fie de acord cu orice le spui, dar te tac să înțelegi că, bineînțeles, este imposibil să dovedești ceea ce spui, și, prin urmare, ceea ce le spui îi lasă, în ultimă analiză, absolut indiferenți.

Totuși, singurul lucru de care acești agnostici nu se îndoiesc niciodată este valoarea propriei lor civilizații. Pentru ei nu a existat niciodată o civilizație superioară civilizației lor. Pot exista critici acerbe în privința anumitor probleme culturale sau mari neînțelegeri privind anumite detalii, dar justetea direcției generale a culturii lor nu a fost niciodată pusă la îndoială. Civilizația Europei este întemeiată pe o religie, dar pe o religie pe care nimeni nu dorește s-o considere ca atare, deoarece această religie nu este venerarea unuia sau a mai multor zei, ci cultul omului.

Religia grecilor antici și civilizația lor nu au fost nimic altceva decât cultul omului. Dacă civilizația Greciei antice a fost primită atât de bine în inimile europeanilor, acest lucru se datorează tocmai afinității lor lăuntrice. La fel ca și grecii antici, europenii au divinizat rațiunea umană, pasiunile, tăria și slăbiciunea sufletului omenesc; într-un cuvânt, ei au tăcut din om centrul, măsura și scopul tuturor lucrurilor. Cultura Europei își are originea în om, există pentru om și își găsește justificarea în om.

Împotriva falsei uniri bisericești

Pot exista dezacorduri privind modul în care poate fi îmbunătățită viața omului; pot exista diferențe în modul în care se venerează omul; pot exista concluzii diferite deduse din măsurarea omului; dar, în ciuda tuturor acestor lucruri, omul întotdeauna este centrul în jurul căruia ei gravitează, este sursa inspirației lor și scopul acțiunilor lor.

Acesta este europeanul. Orice religie își închipuie el că ar putea avea, în adâncul sufletului religia lui este închinarea la idolul „om”. Europeanul a încetat să vadă imaginea lui Dumnezeu în om: el își vede doar propria-i imagine.

Cu alte cuvinte, religia Europei este vechea religie a umanității, cea care l-a despărțit pe om de Dumnezeu⁹. Scopul lui Dumnezeu este de a îndumnezei omul. Dar omul, amăgit de diavol, a crezut că poate deveni zeu fără harul Creatorului său, din propria sa inițiativă și prin propriile-i puteri. S-a zorit să mănânce din pomul cunoașterii înainte să fi fost suficient de matur pentru o astfel de hrană. Rezultatul a fost că i s-au deschis ochii pentru a cunoaște binele și răul, pentru a-și vedea goliciunea trupească și spirituală, și a fost uimit peste măsură. Nu l-a mai putut privi pe Domnul și Dumnezeu lui, ci a fugit să se ascundă de chipul Său. Și-a dat seama că între el și Creatorul lui se deschisese o prăpastie uriașă. Atunci, milostivul său Tată a blestemat prima cauză a distrugerii lui, diavolul - „bătrânul șarpe” - și în nemărginita Lui dragoste i-a făgăduit chiar mântuirea: „Dușmănie voi pune între tine [șarpele] și între femeie [Preasfânta Fecioară], între sămânța ta și sămânța ei [Hristos]; Acesta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul” (*Facerea* 3, 15). Și, pentru ca omul să nu trăiască veșnic în acea stare de moarte spirituală, El l-a izgonit din rai, pentru ca „nu cumva să-și întindă mâna și să ia roade din pomul vieții, să mănânce și să trăiască în veci” (*Facerea* 3, 22). Astfel, în marea Lui îndurare și dragoste, Dumnezeu a îngăduit moartea trupească, aceea care, la fel ca moartea spirituală, a fost rezultatul curmării comuniunii cu Izvorul vieții, pentru ca omul să nu-și poarte cu el de-a lungul veacurilor moartea spirituală, durerea și goliciunea. Iar omul, fiind despărțit de Dumnezeu și trăind în realitatea constantă a morții, a devenit robul diavolului.

Așadar, omul s-a închinat omului, proclamându-l zeu, ca reacție la experiența propriei sale nimicnii. De fapt, anticii afirmă că sufletul omenesc este o parte a naturii divine; altfel spus, el este în esență divin și prin urmare nu are nevoie de Dumnezeu.

Această dorință a omului de a crede în propria-i divinitate, laolaltă cu supunerea lui față de puterile demonice, stă la baza oricărei forme de idolatrie.

Astfel, religia Europei nu este nimic altceva decât idolatria primordială într-o formă modernă. Papalitatea, protestantismul, umanismul, ateismul, democrația, fascismul, capitalismul, comunismul și orice alte tendințe europene sunt expresii ale aceleiași spirit umanist.¹⁰

Civilizația Europei nu este altceva decât rezultatul efortului zbuciumat și stăruitor al omului de a-și așeza tronul deasupra tronului lui Dumnezeu. Nu este altceva decât înălțarea unui nou Turn Babei; pot exista neînțelegeri în privința metodei de zidire, dar scopul rămâne comun tuturor celor interesați.

Idealul europeanului este identic cu idealul lui Lucifer. În adâncul sufletului, este același dispreț față de bunătatea lui Dumnezeu, aceeași insultă adusă dragostei Lui, aceeași revoltă și înstrăinare de pronia cerească, aceeași nerecunoștința, aceeași cale pustie care, în loc să ducă în sus, așa cum crede omul că face, duce la prăpastia morții.

⁹ Pentru amănunte privind apostazia omului european, a omului modern a se vedea excelenta lucrare a Sf. Iustin Popovici, *Biserica ortodoxă și ecumenismul*, Mănăstirea Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, Petru Vodă, 2002, 132 pagini. Disponibilă în format digital pe siteul Biblioteca teologică digitală, <http://apologeticum.net> (Nota Apologeticum)

¹⁰ Pentru amănunte recomandăm a se consulta lucrarea Pr. Serafim Rose, *Cauza revoluției din epoca modernă: Nihilismul*, ediție electronică, Apologeticum, 2003, <http://apologeticum.net> sau ediția tipărită Eugene (Pr. Serafim) Rose, *Nihilismul – o filosofie luciferică*, sau unde duce înțelepciunea acestui veac, Editura Biserica Ortodoxă, Galați, 2004. (Nota Apologeticum)

XVII. Având crucea, drept stindard

Adevărata religie a Europei este însă ascunsă și poartă de ochii lumii o mască creștină. Pentru întreaga lume, Europa trece drept un pământ creștin, într-adevăr, diavolul este viclean prin excelență, iar zeflemelele lui au consecințe cât se poate de tragice pentru omenire.

Cel mai mare rău care s-a abătut vreodată asupra lumii a avut crucea ca stindard. Teologii apuseni partizani ai doctrinei lui Aristotel și adeziunea lor la gândirea raționalistă idolatră a Greciei antice, transformarea teologiei în filozofie, falsificarea credinței, papalitatea, setea de putere și de autoritate pământească, cruciadele, combinarea religiei cu politica, inchiziția, activitățile misionare (care s-au dovedit a fi avangarda puterilor colonizatoare), cuceririle, războaiele, orgiile, înșelătoriile, umilințele și tirania au avut loc în numele Celui Răstignit.

În fața acestei tragice deteriorări a religiei, era firesc ca ateismul și protestantismul să apară ca o năzuință spre mântuire și bunăstare.

Ar trebui să observăm că ateismul care a apărut în Europa nu a fost pur și simplu pasivitate, agnosticism ori o simplă dispoziție epicureică. Ateismul Europei nu a fost o negare academică. A fost o ură adâncă pentru Dumnezeu creștinilor așa cum îl cunoscuseră în Europa; a fost o patimă puternică, o blasfemie, o indignare a sufletului omenesc.

În Răsăritul creștin ortodox, din vremea lui Constantin cel Mare până la Revoluția greacă, nu au apărut niciodată asemenea epidemii. Cei de aici cunoscuseră un Dumnezeu complet diferit de dumnezeul pe care îl cunoscuseră cei din Apus; de aceea nu l-au renegat niciodată, oricât de păcătoși ar fi fost. Primii ateii greci au venit din Europa. Fără ca ei să știe măcar, renegarea lor a fost împotriva religiei pe care o cunoscuseră în Europa. Ateismul lor a fost alimentat de greșelile creștinilor și de falsificarea adevărului creștin care avusese loc în Apus.

În mod similar, protestantismul ar putea părea o erezie distinctă. În realitate, el a apărut ca o respingere a catolicismului. Protestantismul nu a avut niciodată o poziție religioasă. Dimpotrivă, el a fost și este o negare religioasă. Ceea ce îl justifică este prezența catolicismului. Dacă acesta ar dispărea, atunci protestantismul nu ar mai avea nici o rațiune de a fi.

XVIII. Modalitatea de cunoaștere

Astăzi, ateismul și protestantismul ar putea fi întoarse împotriva Ortodoxiei. Dar acest asalt se bazează pe o decepție. Ei detestă Ortodoxia pentru că o văd cu propriile lor criterii, cu propria lor mentalitate. O văd ca pe o variantă a catolicismului. Acest lucru nu se datorează unei rele-voințe din partea lor, ci unei totale incapacități de a judeca cu alte standarde și de a gândi cu o altă mentalitate.

Catolicismul, protestantismul și ateismul se află la același nivel. Sunt produse ale aceleiași mentalități. Toate trei sunt sisteme filozofice, rezultate ale raționalismului, adică ale concepției potrivit căreia rațiunea umană este fundamentul certitudinii, măsura adevărului și modalitatea supremă de cunoaștere.

Ortodoxia se află la cu totul alt nivel. Ortodocșii au o mentalitate diferită. Ei consideră filozofia o fundătură care nu l-a dus niciodată pe om la certitudine, adevăr și cunoaștere. Ei respectă rațiunea umană ca nimeni altcineva și nu o nesocotesc niciodată. O consideră unul dintre factorii folositori la detectarea minciunii și descoperirea greșelii. Dar ei nu admit că rațiunea umană este capabilă să-i ofere omului certitudine, să-l lumineze pentru a vedea adevărul ori să-l călăuzească spre cunoaștere. Cunoașterea adevărată este revelația lui Dumnezeu și a creației Lui într-o inimă curățită de harul ceresc și de strădaniile și rugăciunile omului. „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu!”

Adevărul nu este o serie de definiții, ci însuși Dumnezeu, Care S-a manifestat concret

Împotriva falsei uniri bisericești

în persoana lui Hristos, Cel ce a spus: „Eu sunt Adevărul”.

Certitudinea nu este o chestiune de armonie intelectuală; este o încredințare profundă a inimii, îi apare omului după o revelație lăuntrică și este însoțită de căldura harului ceresc. Armonia intelectuală, care este rezultatul unei ordonări logice a lucrurilor, nu este însoțită niciodată de această încredințare.

Filozofia se caracterizează prin conceptualizare. Intelectul uman nu poate accepta realitatea așa cum este. Mai întâi o transpune în simboluri și apoi elaborează pe baza simbolurilor. Dar simbolurile sunt imagini contrafăcute ale realității. Conceptele sunt la tel de îndepărtate de realitate cum este imaginea unui pește de un pește viu.

Adevărul unui filozof este o serie de figuri și de imagini. Aceste simboluri prezintă un mare avantaj: sunt inteligibile. Sunt croite după măsurile omului și satisfac intelectul. Ele prezintă, însă, și un mare dezavantaj: nu au nici o legătură cu realitatea vie.

Realitatea vie nu încapă în categoriile intelectului uman. Este o condiție dincolo de rațiune. Filozofia este o tentativă de transpunere a suprarationalului în rațional.

Dar aceasta este o contrafacere și o înșelătorie. Acesta este motivul pentru care Ortodoxia respinge filozofia și nu o acceptă ca modalitate de cunoaștere.

Singura modalitate de cunoaștere este curăția inimii. Doar ea îngăduie sălășluirea în om a Sfintei Treimi. Doar în acest tel poate fi cunoscut Dumnezeu și întreaga Lui creație, fără a fi conceptualizat. El este cunoscut așa cum este cu adevărat, tară a deveni inteligibil și fără a fi minimalizat pentru a încăpea în limitele sufocante ale intelectului uman. Astfel, mintea (*nous*) omului, vie și lipsită de înțelegere, se unește cu Dumnezeul cel viu și de neînțeles. Cunoașterea este contactul viu al omului cu Creatorul și creația Lui, în dragoste împărtășită.

Experiența cunoașterii este ceva ce nu poate fi exprimat în cuvinte omenești. Când Apostolul Pavel a dobândit cunoașterea, a spus că a auzit *cuvinte de negrăit* - ceva ce omul nu poate exprima.

Așa este mai profunda teologie creștină - imposibil de exprimat. Dogmele sunt formulări utile, dar ele nu reprezintă cunoașterea autentică; ele pur și simplu te călăuzesc și te feresc de greșeală. Un om poate avea cunoașterea tară să cunoască dogmele, la fel cum el poate cunoaște și accepta toate dogmele tară a avea cunoașterea. De aceea, dincolo de teologia afirmativă a dogmelor, Părinții au așezat taina adâncă a teologiei negative [apofatice], unde nici o definiție nu este acceptabilă, unde mintea tace și încetează să lucreze, unde inima își deschide ușa pentru a-L primi pe Marele Oaspete „Care stă la ușă și bate”, unde mintea Îl vede pe El, Care *este*.

Și să nu creadă nimeni că aceste lucruri sunt adevărate doar în ceea ce privește cunoașterea supraratională, care este o mișcare a lui Dumnezeu către oameni. Omul nu poate cunoaște nimic cu rațiunea lui și nu poate fi sigur de nimic - nici de el, nici de lume, nici măcar de cele mai obișnuite și comune lucruri.

Sincer, cine a așteptat să audă silogismul lui Descartes „Gândesc, deci exist” pentru a ti sigur că există cu adevărat? Și cine a așteptat ca filozofii să dovedească că lumea din jurul lui este reală pentru a crede că este așa? De altminteri, o astfel de dovadă nu există și nu va exista niciodată, iar cei preocupați de filozofie știu foarte bine lucrul acesta. Nimeni nu a reușit vreodată să dovedească efectiv cu ajutorul rațiunii sale că gândurile noastre și propriul nostru eu, precum și lumea din jurul nostru, nu sunt năluci. Și, chiar dacă ar dovedi-o în mod logic, acea dovadă logică nu ar putea asigura pe nimeni.

Dacă suntem siguri că existăm și că prietenii noștri nu sunt plâsmuiri ale imaginației noastre, acest lucru nu se datorează dovezilor filozofilor, ci unei cunoașteri lăuntrice și unei conștiințe lăuntrice care ne oferă o certitudine despre tot, fără silogisme și tară dovezi. Aceasta este *cunoașterea firească*. Este cunoașterea inimii și nu a minții. Este temelia sigură a oricărui gând. Rațiunea poate clădi pe ea fără vreo primejdie de năruire. Fără ea, însă, rațiunea clădește pe nisip.

Această cunoaștere firească este cea care îl călăuzește pe om pe drumul Evangheliei și îl ajută să deosebească adevărul de minciună, binele de rău. Este prima treaptă care îl înalță pe

om spre tronul lui Dumnezeu. Când omul urcă de bună voie primele trepte spre cunoașterea firească, atunci însuși Dumnezeu se apleacă și îl învăluie în acea cunoaștere cerească a tainelor „ce nu-i este îngăduit omului să le rostească”.

Predicile Apostolilor și ale Părinților, proorocii, Evanghelia și cuvintele lui Hristos însuși sunt îndreptate către cunoașterea firească a omului. Acesta este domeniul dogmelor și al teologiei afirmative. Este ieslea în care se naște credința.

Începutul credinței este putința inimii de a înțelege că Adevărul vorbește în acea carte mică numită Evanghelia, că Dumnezeu Se pogoară și sălășluiește în acea biserică obișnuită de oameni sărmani și credincioși. Când te va cuprinde teama pentru că umbli pe pământul așternut de mâna lui Dumnezeu, pentru că privești marea întinsă, pentru că pășești și respiri, atunci ochii tăi vor începe să lăcrimeze - lacrimi de căință, lacrimi de iubire, lacrimi de bucurie - și vei simți cele dintâi mângâieri ale unor taine de negrăit.

Cunoașterea firească există în oameni, dar nu are aceeași puritate în cazul tuturor. Iubirea de plăceri are puterea de a o întuneca. Patimile sunt aidoma negurii, și de aceea puțini sunt cei care găsesc calea către adevăr. Câți nu s-au rătăcit în labirintul filozofiei, căutând o luminiță pe care n-au s-o vadă niciodată?

În acest labirint nu este important dacă cineva este creștin ori ateu, protestant ori catolic, adept al doctrinei lui Platon ori Aristotel. Există un indiciu comun de identificare pentru toți - întunericul. Oricine intră în peștera raționalismului își pierde vederea. Și, orice veșminte ar purta, ele dobândesc aceeași culoare întunecată. În discuțiile lor ei se înțeleg foarte bine, căci au aceleași presupoziii - presupoziiile întunericului. Dar le este cu neputință să-i înțeleagă pe cei care nu se află în labirint și care văd lumina. Și, orice le-ar spune cei defără, ei înțeleg totul cu propriile lor presupoziii și nu-și dau seama în ce tel ceilalți le-ar putea fi superiori.

XIX. Școala Apusului

Dezbaterea care a început cu secole în urmă în Apus are loc cu o ușurință uluitoare, și aceasta întrucât participanții, deși au opinii diferite, aparțin aceleiași școli.

Europenilor, îndeosebi protestanților, ateilor și celor indiferenți în privința religiei, le este foarte greu să realizeze cât de profund le-a fost marcată mentalitatea de pecetea papalității și să înțeleagă că viziunile lor negative au fost determinate de pozițiile similare ale romano-catolicilor.

Papalitatea a fost marele pedagog al Apusului. I-a învățat pe europeni primele litere și i-a inițiat în raționalismul pe care îl moștenise, prin Roma, de la Grecia antică.

Raționalismul a fost sufletul tuturor ereziilor care au purtat războaie împotriva creștinismului. Toate bătăliile teologice ale creștinismului au fost purtate împotriva lui. Erezia este negarea suprarăționalului și încercarea de a-l transforma în ceva rațional. Este negarea realității vii și acceptarea unui concept, doar pentru că un concept este ceva comprehensibil, pe câtă vreme realitatea vie nu este.

Raționalismul a început să se răspândească în Biserica Apuseană cu mult timp înainte de schismă. Papalitatea și feluritele erezii care înfrumusețează acum „Biserica” Romei au avut ca părinte raționalismul. Ele s-au născut și au crescut încetul cu încetul de-a lungul secolelor.

Datorită izolării Romei și dificultăților pe care le presupuneau mijloacele de comunicație, primele devieri nu au fost remarcate la început. Cei care studiază istoria vor observa că pentru creștinism Apusul a fost întotdeauna provincial din punct de vedere spiritual. Aproape toate problemele spirituale și teologice au apărut în Răsărit, și tot aici au fost găsite și soluțiile lor. În Răsărit, creștinii se aflau într-o stare constantă de tensiune spirituală. Toate curentele eretice au trecut pe acolo, și tot acolo s-au dat bătăliile spirituale. Occidentalii trăiau într-un fel de fericire; ei au fost soldații de ciocolată ai creștinismului.

Bolile Răsăritului au fost acute - de felul celor care produc anticorpi și imunitate.

Împotriva falsei uniri bisericești

Totuși, în același timp, în Apus a început o boală cronică - de felul celor care duc în mod sigur la moarte.

Raționalismul aduce cu el trufia; trufia provoacă înstrăinarea, iar înstrăinarea se amplifică o dată cu puterea lumească. Astfel, într-o perioadă în care Apusul avea nevoie mai mult ca niciodată de ajutorul și de îndrumarea spirituală a Răsăritului, a apărut schisma, înspăimântătoare pentru toți.

Între timp, în eforturile ei de a creștina popoarele Europei care erau încă barbare, Biserica latină, în loc să încerce să le ridice la înălțimile dificile ale credinței și vieții creștine, a încercat să prezinte creștinismul drept ceva ușor și plăcut, sperând că în felul acesta îi va aduce pe barbari mai repede la Hristos. Astfel, în loc să-i înalțe pe barbari, a coborât Biserica. I-a clasificat învățăturile, le-a făcut mai inteligibile, mai sistematice, mai teoretice, în felul acesta a început răspândirea scolastică a raționalismului și falsificarea credinței creștine. Din taină și viață în Sfântul Duh, creștinismul a devenit un sistem etico-filozofic, care mai târziu și-a găsit cea mai bună expresie în *Summa Theologica* a lui Toma d'Aquino.

Cei care au respins mai târziu catolicismul își primiseră cultura de la el. Au crescut în ea, și îi învățase cum să gândească și să filozofeze. Protestanți, umaniști, atei - întreaga serie a filozofilor europeni -, toți au absolvit școala catolicismului. De aceea vorbesc ei aceeași limbă, limba raționalismului, și de aceea, în pofida tuturor dezacordurilor lor, se înțeleg de minune unii pe alții.

XX. Taine cumplite

O discuție între ateism și catolicism este posibilă. Vorbesc la același nivel filozofic, cu argumente de același ordin. Dar o discuție între ateism și Ortodoxie este imposibilă, căci Ortodoxia vorbește o limbă cu totul de neînțeles pentru ateism. Ea înțelege limba ateismului surprinzător de bine, dar dacă va vorbi aceeași limbă, va înceta să fie ortodoxă.

Să luăm, ca exemplu, discuția privind natura omului. Catolicismul consideră că omul este alcătuit din trup și suflet. Ateismul nu acceptă existența sufletului și afirmă că omul este alcătuit doar din trup. Această negare a fost un răspuns la concepția catolică despre om.

Încercând să exprime taina profundă a naturii umane într-o formă simplă, catolicii au preluat ideile grecești despre suflet și trup, care erau cât se poate de ușor de înțeles. Au dat o definiție pentru trup și o definiție pentru suflet, care amândouă erau cât se poate de ușor de înțeles. La fel ca și anticii, ei au descris sufletul ca fiind o entitate independentă, având o existență autonomă, ceea ce omul este în mod esențial; au coborât trupul la nivelul unei poveri inutile care, așa cum credeau grecii, întemnițează sufletul și îl împiedică să se dezvolte în mod liber. În felul acesta, taina existenței umane a căzut la nivelul naiv al unei definiții filozofice. Aici a găsit-o ateismul și a început să discute despre ea, căci și ateismul operează la nivelul definițiilor filozofice. Așa a început un schimb nesfârșit de argumente filozofico-științifice, care va continua până la sfârșitul lumii fără să dovedească nimic, fiindcă dovada este căutată în sfera rațiunii pure și nu în cea care se află dincolo de ea. Rațiunea are doar o valoare auxiliară; singură, ea nu duce nici la cunoaștere, nici la certitudine.

Prin urmare, cum ar putea Ortodoxia lua parte la o discuție atât de naivă fără a coborâ la același nivel de naivitate? Ortodoxia refuză să dea definiții filozofice a ceea ce este omul, trupul ori sufletul. Ea știe că omul este mai mult decât ceea ce este aparent, dar de asemenea știe foarte bine că nu poate nici descrie, nici defini sufletul, și nici nu poate considera trupul ca fiind ceva comprehensibil minții umane. Oricât ar analiza mintea omenească lucrurile, ea poate înțelege doar simbolurile pe care le creează ea însăși, iar nu esența.

Iată ce spune St. Grigorie al Nyssei despre om: „Căci, după câte mi se pare, alcătuirea omului este copleșitoare și de neînțeles, înfățișând în ea multe taine ascunse ale lui Dumnezeu”.

Ortodoxia folosește cuvintele „suflet”, „trup”, „materie”, „spirit” tară a se referi

întotdeauna la aceleași lucruri cu ajutorul acelorași cuvinte. Folosește cuvinte luate din vocabularul omenesc pentru că trebuie să se exprime. Însă niciodată nu consimte să îngreiească în limitele înguste ale unui concept uman o întregă taină pe care nici măcar îngerii nu pot s-o înțeleagă. Și nici nu consimte să împartă omul în compartimente ermetice numite suflet și trup, sau, așa cum fac unii eretici moderni, în trup, suflet și spirit. Și nici nu acordă puțină importanță trupului; mai degrabă, vorbește adesea despre el ca despre întreaga natură umană: „Și Cuvântul S-a făcut trup”.

Dar nu aceasta este tema noastră. Ortodoxia este o experiență spirituală, o viață în Dumnezeu, o serie de contacte ontologice și nu un sistem de silogisme umane. Silogismele ei există și sunt cât se poate de logice, dar sunt doar instrumente. Temeliile ei nu sunt silogismele și speculațiile filozofice, ci experiențele vii ale tăriei cerești în inimile neprihănite ale Sfinților. Și atunci, cum ar fi posibil ca ateismul să poarte o discuție cu ea?!

XXI. Lumina

Da, au existat ortodocși care au purtat discuții cu ateismul și cu filozofia în general. Cărturari din diferite organizații religioase din țara noastră încearcă să dovedească de ani de zile că știința acceptă și ea existența lui Dumnezeu, dar, în pofida tuturor discuțiilor lor, au reușit să dovedească doar cât de mare este considerația lor pentru știință și filozofie și cât de mare este ignoranța lor în privința Ortodoxiei. Fiind exemple triste ale europenizării prin care a trecut țara noastră [Grecia], ei nici nu au dorit și nici nu au fost în stare să găsească putere în Ortodoxie pentru a învinge orice filozofie. Cu toată ortodoxia lor teoretică, ei rămân occidentali autentici.

Ortodoxul le poate dovedi filozofilor în mod logic că filozofia, dacă dorește să rămână rațională, sfârșește în agnosticism, care este negarea oricărei cunoașteri. Orice altă afirmație pe care o face este lipsită de rațiune, și chiar dacă pare să provină din rațiune, este întemeiată pe imaginație.

Există o singură cale către cunoaștere: cea pe care Dumnezeu a însemnat-o de-a lungul veacurilor. Nu e o cale a silogismelor, ci o cale a vieții, deoarece adevărul nu este un sistem de teorii filozofice, ci o existență personală: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”.

Dar, pentru ca să pășească cineva pe această cale, nu este îndeajuns să spună și să creadă că este creștin. „Nu oricine îmi zice: *Doamne, Doamne* va intra în împărăția cerurilor”. Mai este nevoie de încă ceva: strădania de-o viață a creștinului, și aceasta este curăția inimii, care-l face pe om vrednic să primească iluminarea Sfântului Duh. Toate eforturile morale și ascetice ale creștinismului sunt îndreptate către această curăție a inimii, cu scopul sălășluirii Sfintei Treimi în om. „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și ne vom face locaș în el”.

Această comuniune directă cu Sfânta Treime, acest contact cu dumnezeirea, Revelația lui Dumnezeu - iată ce este cunoașterea. Doar ea îl luminează pe om. îl face să înțeleagă ce este Dumnezeu și creația Lui. îi îngăduie omului să pătrundă temeiul lucrurilor și să înțeleagă ce este el însuși, dincolo de fenomene și de definiții filozofice.

Față de această cunoaștere, ce au de spus filozofii și ateii? O vor nega? Este posibil. Un orb care nu a văzut niciodată lumina poate, bineînțeles, să neghe că lumina există. Dar această negare nu are nici o credibilitate pentru cei care văd. Orbului nu i se poate dovedi existența luminii. Dar dacă orbul este binevoitor, va crede și se va grăbi să cadă la picioarele lui Hristos, implorându-L să-i dea vedere. Dacă nu crede, va rămâne pe veci orb și nimeni nu-l va putea face să înțeleagă cât de însemnată este această lipsă.

Aceasta este relația unui ortodox cu un filozof: relația unuia care vede cu unul care e orb. Și, la fel cum este cu neputință ca unul care vede să poarte o discuție cu un orb despre frumusețea pământului, despre culori și lumină, tot așa este cu neputință ca un ortodox să discute cu un filozof despre splendoarea cunoașterii. Pentru a înțelege cunoașterea, trebuie să

Împotriva falsei uniri bisericești

ai parte de ea. Nimeni nu poate vorbi ori înțelege ce îi spui fără a avea premisele adecvate.

Ar trebui, atunci, să se pună capăt oricărui dialog al ortodocșilor cu raționaliștii? Bineînțeles că nu. Dialogul va continua atâta vreme cât cei orbi și cei care văd vor trăi laolaltă. Cei orbi vor vorbi întotdeauna precum cei orbi. Important este ca nu cumva cei care văd să vorbească la fel ca și cei orbi, căci atunci cum ar fi cu puțință ca orbii să-și dea seama de orbirea lor? Cei care văd trebuie să continue să vorbească asemenea unor oameni care văd, chiar dacă sunt puține șanse să fie înțeleși, în telul acesta, ei vor fi cel puțin în stare să se înțeleagă unii pe alții și, cine știe, poate că, auzindu-i, câțiva dintre cei orbi vor înțelege că fără ochi nu ai cum cunoaște lumina.

XXII. Mântuirea.

Mulțor așa-ziși ortodocși le face mare plăcere să participe la discuțiile dintre catolici și protestanți. Și orbii îi călăuzesc pe orbi.

Să luăm, de pildă, problema justificării, și anume, dacă omul se mântuiește în virtutea credinței sau a faptelor bune.

Catolicii susțin că omul este mântuit de numărul și de calitatea faptelor bune pe care le va arăta la sfârșitul vieții lui. Într-o vreme, papii au afirmat că faptele bune ale sfinților valorează mult mai mult decât era necesar pentru mântuirea lor și că meritele care erau în plus pot fi vândute păcătoșilor, dacă aceștia pot plăti prețul cuvenit!

Respingând poziția catolicilor, protestanții au susținut că faptele bune nu au nici un merit, că „omul nu este justificat de lucrări ale Legii” și că doar credința îl mântuiește pe om.

Dezbaterea continuă de secole printr-un schimb neîntrerupt de tot mai multe argumente, care nu conving însă pe nimeni, ci se învârt în cercul vicios al conceptelor antropocentrice, atât de caracteristice raționalismului.

Care este poziția „ortodocșilor” când sunt confrunțați cu această dezbatere a Apusului? Teologii noștri sunt copleșiți de un sentiment de inferioritate și dezorientare, rămânând extaziați de admirație în fața complexității argumentelor colegilor lor occidentali. Nu știu ce să zică. În sinea lor, ei îi reproșează Ortodoxiei că nu a luat o poziție clară în această problemă. Unii se aliază, cu unele rezerve, cu catolicii; alții încearcă să împace cele două concepții. Apostolii și Părinții nu îi ajută de fel; par să se contrazică unii pe alții și apoi pe ei înșiși.

Într-adevăr, în ce întuneric îl duce raționalismul pe om! Cum ar putea raționaliștii să-i înțeleagă pe Apostoli și pe Părinți, din moment ce Apostolii și Părinții, care nu au fost raționaliști, vorbesc o limbă necunoscută de raționaliști?

Pentru raționaliști, Sfânta Scriptură, cea mai simplă carte din lume, este plină de contradicții. Pentru ei, fiecare cuvânt și fiecare expresie are o singură semnificație definită dinainte. Ori are dreptate Apostolul Pavel care spune că justificarea se face prin credință, ori Apostolul Iacov, care scrie: „Ce folos, frații mei, dacă zice cineva că are credință, iar fapte nu are? Oare credința poate să-l mântuiască?... Dar și demonii cred și se cutremură!”. Acesta este motivul pentru care mulți teologi protestanți au caracterizat *Epistola lui Iacov* drept „pleavă” și nevrednică de a se număra în rândul cărților Noului Testament. Dar chiar și Apostolul Pavel pare să se contrazică, vorbind la un moment dat despre justificarea prin credință și altă dată despre răsplata „fiecăruia după faptele lui”. De aceea au început protestanții să vorbească despre... „două justificări”.

Gândirea Apostolilor și a Părinților este atât de limpede, atât de simplă, și totuși în mâinile teologilor raționaliști ea a fost învăluită de ceață și de întuneric. Ei vor ca creștinismul să fie un sistem. Un sistem nu admite antiteze. Totul trebuie să fie la locul său, clasificat cum se cuvine, în gândirea lor mărginită, orice antiteză este o contradicție. Dar realitatea este plină de antiteze. Omul se apropie de adevăr doar atunci când acceptă antitezele așa cum sunt, fără a încerca să le atenueze.

Ortodocșii ar trebui să-L preamărească pe Dumnezeu și să-I aducă mulțumiri că în Biserica Ortodoxă nu a apărut niciodată o astfel de problemă. Dezbateră în privința justificării, care continuă în Apus de atâtea secole, este lipsită de orice conținut. Mântuirea nu se acordă ca răsplată pentru un lucru bun pe care l-a înfăptuit omul, fie vorba de credință, ori de fapte. Mântuirea nu este o răsplată, nici osândirea nu este o pedeapsă. Un astfel de concept, la fel ca toate conceptele raționaliste, este antropocentric. Este o proiectare în lumea spirituală a ceea ce se întâmplă în viața cotidiană a oamenilor în societate, unde un cuvânt bun sau o faptă bună este răsplătită, iar un cuvânt rău ori o faptă rea este pedepsită prin legile decretate de om.

La fel ca grecii antici, occidentalii L-au imaginat pe Dumnezeu după asemănarea oamenilor. Ei îl consideră un judecător care judecă și pedepsește pe baza legilor existente. Judecata lui Dumnezeu nu are însă o semnificație răzbunătoare sau juridică. Dumnezeu nu pedepsește pentru a-Și satisface propria judecată. Un astfel de concept este cu totul necreștinesc. Dumnezeu nu pedepsește niciodată pe nimeni; El doar dojenește, așa cum un părinte își dojenește fiul pentru a-l îndrepta. Nici măcar gheena nu este un loc al chinului, ci al auto-exilării, departe de prezenta lui Dumnezeu. Este o condiție a orbirii deliberate, un loc care nu primește niciodată razele soarelui. Dumnezeu este just, adică bun: din acest motiv El nu are nici o legătură cu cei nedrepti, adică cu cei răi. Și aceasta nu pentru că Dumnezeu nu vrea să se apropie de păcătoși, ci pentru că oamenii răi resping dreptatea lui Dumnezeu și nu vor să aibă nici o legătură cu El. „Nu El este potrivnic, ci noi; Dumnezeu nu este niciodată potrivnic” (Sf. Ioan Hrisostom, *Predica XI despre II Corinteni 3*).

Mântuirea, la fel ca și cunoașterea, este o chestiune de comuniune cu Dumnezeu. Faptele și credința, virtuțile și strădaniile sunt acele lucruri care-I deschid Domnului ușa inimii noastre. Dar mântuirea nu se primește prin fapte, nici prin credință, nici prin virtuți, nici prin strădani, nici prin toate acestea la un loc. Un om ar putea avea toate acestea și să nu aibă parte de făgăduința Duhului, să nu devină un locaș al Sfintei Treimi. Mântuirea, la fel ca și cunoașterea, este însuflețirea omului prin harul și revelația lui Dumnezeu, de care inimile neprihănite sunt socotite vrednice în această viață în funcție de măsura neîntinării lor. Nu este o răsplată impusă de Dumnezeu prin osteneți și cazne, care s-ar putea să nu fi purificat inima de fel, și nici nu este o răsplată pentru credința intelectuală, care s-ar putea să nu fi schimbat câtuși de puțin viața omului.

XXIII. O mare prăpastie

Catolicismul, protestantismul și ateismul, ca toate celelalte filozofii, vorbesc aceeași limbă. Unul înțelege argumentele celuilalt, și, în pofida tuturor controverselor lor, ei pot comunica între ei. O mare prăpastie desparte însă Ortodoxia de toate aceste sisteme, întrucât ea este ceva esențial diferit.

Toate credințele eronate ale Apusului și secarea spiritualității acestuia au drept cauză fundamentală raționalismul. Europeanii judecă lucrurile cerești cu ajutorul unor standarde pământești și își trăiesc religia cu criteriile și din perspectiva acestei vieți. Am putea menționa atât de multe exemple încât am umple o mulțime de cărți. Cele două exemple pe care le-am menționat (taina omului și a mântuirii) sunt însă suficiente pentru a ne da seama că diferența dintre Biserica Răsăritului și cea a Apusului nu este una de trăsături distincte, ci este o diferență de esență.

Chiar dacă am presupune că cei din Apus ar fi cât se poate de binevoitori să se apropie și să trăiască Ortodoxia - ceva ce nu se întâmplă decât, poate, în cazul vechilor catolici -, această bunăvoință nu i-ar face capabili să înțeleagă și să trăiască Ortodoxia. Multele veacuri de apostazie nu au trecut tară a-și lăsa pecetea în sufletele acestor oameni. Iar această pecete nu poate fi ștearsă decât de harul lui Dumnezeu, și chiar și atunci doar din inimile smerite.

În anii din urmă, mulți europeni au luat numele de ortodocși și au fost miruiți cu

Împotriva falsei uniri bisericești

Sfântul Mir al Bisericii Ortodoxe, însă foarte puțini dintre ei au devenit cu adevărat ortodocși. Majoritatea dintre ei s-au alăturat Ortodoxiei din punct de vedere intelectual, încântați de bogăția de învățăminte pe care le-o oferea și fascinați de o nouă întâlnire cu creștinismul, care umplea golurile pe care creștinismul mutilat al Apusului le lăsase în mințile lor. Însă, înainte chiar să fi primit prima împărtășanie, înainte chiar să fi vărsat o lacrimă pentru păcatele lor, înainte să fi căutat harul lui Hristos în tăcere și strădanie, ei au considerat de datoria lor să le propovăduiască ortodocșilor Ortodoxia. Scandalizați de ignoranța ortodocșilor în probleme teoretice în care ei străluceau, ei i-au disprețuit pe ortodocșii care, deși neștiutori, trăiau ortodoxia strămoșilor lor și erau gata să moară pentru ea. Dumnezeu nu sălășluiește însă în inimi trufașe. Pregătirea lor teoretică nu i-a scăpat de greșeală, și, precum orbii care călăuzesc alți orbi, ei au căzut în șanțul ereziilor, îndrumându-i pe căi greșite și pe alții, ori s-au întors la obiceiurile lor lumești de dinainte.

Pentru ca să-i înțeleagă cineva pe Sfinții și Părinții Bisericii, nu este îndeajuns doar să-i citească. Sfinții au vorbit și au scris după ce au trăit tainele lui Dumnezeu. Ei s-au împărtășit personal din taine. Pentru ca să-i înțeleagă cineva, este necesar să fi ajuns la un anumit nivel de inițiere în tainele lui Dumnezeu, gustându-le, mirosindu-le și văzându-le personal. Poți citi cărțile Sfinților, devenind un foarte bun cunoscător al lor, însă având o cunoaștere „cerebrală”, tară a te împărtăși câtuși de puțin din ceea ce au cunoscut Sfinții, care au scris acele cărți din experiența lor personală. Pentru a-i înțelege pe Sfinți în mod fundamental, și nu intelectual, trebuie să ai trăirile cuvenite pentru tot ce spun ei; trebuie să ti gustat, măcar în parte, din aceleași lucruri ca și ei. Trebuie să fi trăit în mediul înflăcărat al Ortodoxiei; trebuie să fi crescut în el. Trebuie să fi gustat din pregătirea și strădaniile pentru desăvârșirea creștină. Trebuie să te fi aplecat foarte jos pentru a trece prin ușa îngustă ce duce la împărăția cerurilor. Trebuie să te fi smerit; trebuie să te fi lepădat de povara deșartă a valorilor umane și să-ți fi desprins inima de lucrurile pe care oamenii le consideră însemnate și vrednice de respect. Trebuie să fi vărsat lacrimi de căință pentru trufia în care ai trăit, lacrimi de rugăciune fierbinte ca Domnul să te izbăvească de întuneric și să-ți lumineze inima cu o rază a Sfântului Duh.

Pentru ca occidentalul să înțeleagă ceva din Ortodoxie, în inima lui trebuie să se nască o lume cu totul nouă. Cum poate cineva care încă din leagăn a respirat aerul uscat al raționalismului și a învățat să se închine ca unui idol inteligenței umane să se smerească și să devină simplu asemenea unui copil? Cum poate fi izbăvit de spiniile grijilor lumești cineva care a învățat să caute acele lucruri socotite „însemnate de către oameni” și „ticăloșii în fața lui Dumnezeu” și care a fost învățat să considere întoarcerea la omul lăuntric drept o atitudine a cuiva care se crede buricul pământului? Cum ar putea cineva care a fost învățat să considere vanitatea o valoare să verse lacrimi din pricina vanității vieții?

Sincer vorbind, ce au făcut oare catolicismul și protestantismul pentru a teri lumea de genunea necruțătoare în care a căzut? Nu religia Apusului a fost aceea care l-a trimis pe om, în goana mare, să dobândească ceea ce Hristos socotea a ti deșertăciune? Monahismul, inima religiei, a fost fie desființat, fie înlocuit cu ordine utilitare, care, prin activitatea ori prin gândirea lor, aveau ca misiune slujirea bunăstării pământești a oamenilor și a înțelepciunii lumești pe care „Dumnezeu a dovedit-o nebună”. A tăcut din politică domeniul activității creștine, stăpânind împărății și vărsând sânge pentru a dobândi putere și bani. A folosit activitățile misionare drept capcană pentru a-i supune pe oamenii de culoare suveranității Europei. A căutat tihna și confortul, propovăduind că îndestularea este un dar de la Dumnezeu. A dat creștinismului un scop utilitar, social, făcându-i pe oameni să creadă că Hristos a fost un învățător moral pe care l-a preocupat mai presus de orice funcționarea ordonată a societății, iar Biserica este păzitoarea prin excelență a legilor umane și supraveghetoarea aplicării lor. A creat astfel modelul creștinului fariseic, al bunului cetățean, care crede că s-a apropiat de desăvârșire întrucât n-a făcut rău nimănui ori întrucât a donat bani unor organizații filantropice.

Cum ar fi atunci posibil să apară, într-o civilizație condusă de căutarea confortului și

caracterizată de o mândrie satanică de pe urma triumfurilor științei, oameni smeriți, care să caute îndurerări și înlăcrimați lumina de sus? Cum ar fi atunci posibil să apară, într-o civilizație caracterizată prin mișcare neîncetată și preocupare pentru aspecte exterioare, un om care își cercetează profunzimile inimii pentru a găsi în tăcerea și nemișcarea „vistieriei” sale „perla de mare preț”? Ar fi una dintre cele mai rare minuni.

Dar, din moment ce savoarea Ortodoxiei este ceva atât de complicat chiar și pentru un individ, atunci cum este cu puțință ca toată „Biserica Catolică” luată ca întreg și toate „Bisericiile” protestante laolaltă să-i cunoască savoarea? Majoritatea milioanele de oameni din Apus nici măcar nu știu că Ortodoxia există. Cum este cu puțință să se înfăptuiască în mod colectiv, după una ori mai multe conferințe ale reprezentanților diferitor „Biserici”, o întoarcere la adevăr a sufletelor care umblă în întuneric de câteva veacuri?

Oare cei care vorbesc de unirea bisericilor își închipuie că au de-a face cu chestiuni politice, în care conducătorii națiunilor își duc supușii, luați ca întreg, la război ori pace? Oamenii nu vin la Hristos și la Biserica Lui în masă. Ei vin ca ființe libere.

Să presupunem că un papă decide brusc să devină ortodox și să-i aducă pe toți catolicii la Ortodoxie. Prin acea schimbare exterioară, oare măcar unul din milioanele de catolici ar deveni cu adevărat ortodox? Și, chiar dacă toți ar fi cât se poate de dispuși să învețe pe dinafară și să creadă toate doctrinele Ortodoxiei, ei nu s-ar putea apropia de ea nici măcar cu un pas, întrucât Ortodoxia nu este doar un sistem de doctrine sau o serie de obiceiuri, ci este ceva mult mai profund și mai esențial. Este o întregă orientare a vieții și a gândirii. Ortodoxia este un duh, duhul Tradiției, care nu se poate însuși din cărți, ci se transmite de către cei vii celor vii, de la tată la fiu, de la mamă la fiică, de la frate la frate, de la prieten la prieten, de la călugăr la călugăr, de la părintele spiritual la fiul duhovnicesc, „nu cu ajutorul cernelii și al hârtiei, ci din gură în gură”, de la suflet la suflet. Și aceasta, înlăuntrul vieții Sfintelor Taine ale Bisericii, în Duhul Sfânt, o dată cu trecerea timpului, încetul cu încetul, la tel ca dezvoltarea lentă a unui organism.

Cei care vorbesc de unire nu sunt însă naivi. Ei știu prea bine că nici catolicii și nici protestanții nu vor deveni niciodată ortodocși și ca un singur trup. Dar asta nu îi interesează. Pe ei nu îi preocupă întoarcerea oilor pierdute la turma lui Hristos. Ei se *bazează*, pe un compromis și se mulțumesc cu un acord superficial. De altfel, de ceva vreme ei au încetat a mai fi ortodocși. Nu îi interesează viața ori adevărul în Hristos. Taina Antihristului lucrează deja în ei și ei se frământă până când aceasta se va împlini.

XXIV. Îndepărtarea

O, neam nefericit al Greciei! Tu care ai dat Bisericii lui Hristos atât de mulți Părinți și atât de mulți Sfinți, tu care ai luminat atât de mulți barbari și i-ai tăcut fiii ai lui Dumnezeu, tu care ai udat stâncile acestea cu lacrimi de smerenie și căință și ai făcut să înflorească peste ele grădina Ortodoxiei, tu, care, prin rugăciunile tale, L-ai adus pe Dumnezeu să calce pe acest pământ, de ce îți întorci în extaz ochii spre locul în care soarele nu a răsărit niciodată?! Tu, care odinioară îl slujeai pe Dumnezeu, de ce îngenunchezi cu slugărnice, pentru a te închina slujitorilor Satanei?!

Te-au copleșit într-atât semnele și minunile „progresului” încât ești gata să te prosternezi și să adori acest idol strălucitor, dar gol pe dinăuntru? Nu vezi întunericul dindărătul tocului de artificii? Nu vezi disperarea morții dindărătul zâmbetului artificial? Nu vezi sărăcia ce se ascunde sub înțașirea regească?

Ce ai invidiat? Puterea papei? Ai uitat oare puterea Dumnezeului tău, Care te-a ajutat să-ți păstrezi nepătată credința până în ziua de azi?

Ce ți-ai dorit? Cunoaștere? Da, ar fi bine să-ți dorești cunoașterea, căci începi să duci lipsă de ea, periculos de mare lipsă. Dar acolo unde o cauți tu acum, cunoașterea nu există: acolo se află doar substitute de cunoaștere - filozofiile academice și teologiile academice.

Împotriva falsei uniri bisericești

Acestea însă nu vor face decât să-ți umple stomacul țară să te hrănească, căci ele nu au viață în ele; sunt litere moarte. Ele cercetează umbra lucrurilor. Ele nu Îl cercetează pe Dumnezeu și creația Lui, ci ideea pe care o avem despre Dumnezeu și despre creația Lui; ele cercetează conceptele minții noastre.

Dar, dacă îți dorești o viață ușoară, dacă Europa te farmecă promițându-ți confort și plăceri trupești, atunci foarte bine, du-te acolo! Are să-ți ofere negreșit acel confort și acele plăceri. Dar, o dată cu acestea, are să-ți dea deșertăciune și moarte, moartea spirituală și veșnică pe care o încearcă ea astăzi.

XXV. Vârful turnului

Să nu ne facem iluzii! Neamul grec, la fel ca toate celelalte, își va continua calea. Iar calea lui este calea maselor. Calea celor mulți este întotdeauna cea mai ușoară. Calea maselor este întotdeauna calea care duce la confort și plăcere. Și, orice am zice și orice am face, nu ar ajuta la nimic, din pricina stării în care a ajuns lumea. Răul este irevocabil.

Lucrul cel mai tragic este că răul apare în ochii oamenilor drept ceva bun. Osândirea, care nu este impusă de Dumnezeu, dar în care omul cade de unul singur, nu va fi o distrugere sau o anihilare nucleară, așa cum își închipuie oamenii. De fapt, moartea trupului va fi pentru omenire un rău foarte mic. Ceea ce va să vină are să fie ceva inimaginabil mai neîndurător și mai neomenesc. Va fi capodopera imaginației diabolice, cea mai mare înșelătorie ce s-a pomenit vreodată. Distrugerea spre care se îndreaptă omenirea va avea înfățișarea celui mai mare succes al ei. Va fi vârful Turnului Babei, culmea înfumurării omenești, coroana trufiei civilizate.

Distrugerea va fi împlinirea dorințelor maselor, în care toate patimile și toate relele vor pluti libere și nestânjenite. Va fi o golire completă a inimii, un vid, o plictiseală, o lehamite - cu alte cuvinte, moarte spirituală și veșnică.

În inimile oamenilor nu va mai exista loc pentru Dumnezeu. „Iar din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci” (*Matei* 24, 12). Izvorul vieții nu-și va mai găsi locul în rândul majorității oamenilor. Evanghelia va fi fost propovăduită întregii omeniri, „drept mărturie oamenilor”. Toți o vor cunoaște și aproape toți o vor respinge în esență.

În abundența orașelor, în mijlocul creațiilor minții umane și al semnelor și minunilor Antihristului, vor circula fapte umane lipsite de viață, oameni morți care își vor închipui că trăiesc în cel mai intens mod cu putință, dar care de fapt își vor mușca înnebuniți propria carne.

XXVI. Civilizația

Se spune că Papa este optimist în privința viitorului omenirii. Are și de ce! Umanitatea a devenit ceea ce el visează de secole să devină. Să se minuneze, așadar, de lucrarea mâinilor lui!

Toți acești oameni învățați, deștepți și respectabili sunt elevii lui. I-a învățat prima dată aritmetica și abecedarul. Le-a vorbit despre Aristotel. I-a învățat filozofie când erau încă barbari. Lui îi datorează civilizația lor.

Papalitatea nu a propovăduit creștinismul. Nu a avut nici în înfățișare, nici în gândire nimic în comun cu pescarii din Galileea. Papalitatea le-a adus europenilor civilizația. Dacă cineva are dreptul de a vorbi despre o civilizație greco-creștină, acest cineva este papalitatea.

Dar ce legătură are creștinismul cu civilizația? Ce legătură poate avea o religie care spune că „nu avem aici cetate stătătoare, ci o căutăm pe cea ce va să vină” cu civilizația, adică cu eforturile omului de a se stabili cât se poate de confortabil în cetatea pământescă?!

Dacă cineva observă cu luare-aminte predicile și preocupările celor mai mulți „creștini”, va vedea că ceea ce ei caută și speră este nu atât slava Bisericii, cât gloria

civilizației.

Lumea vrea și acceptă asemenea „creștini”, deoarece, în esență, ei au aceleași țeluri cu ea. Însă pe cei care nu vorbesc despre o civilizație eleno-creștină, ci despre monahism, strădani, rugăciune, pe cei care au drept pâinea cea de toate zilele străduința continuă după cetatea viitoare, pe aceștia lumea îi urăște, căci nu îi recunoaște ca fiind ai ei. Îi socotește pe primii drept oameni cu adevărat credincioși, iar pe ultimii drept fanatici religioși, excesiv de zeloși, care neagă viața.

Afinitatea care există între acei ortodocși care vorbesc despre o civilizație greco-creștină și concepțiile romano-catolicilor este uluitoare. Ei au aceeași mentalitate, aceleași țeluri, aceeași indiferență față de adevăr și față de viața mistică. „Creștinismul” lor este un pretext, o viziune despre lume care să umple golurile din mintea lor și care să facă viața pământească și mai confortabilă.

Astfel de „creștini”, care sunt oricând gata să facă compromisuri pentru a avea majoritatea de partea lor, nu vor dispărea, din păcate, niciodată. Și ei, la fel ca și Papa, sunt optimiști în privința viitorului omenirii, iar acest sentiment este justificat. Căci atât ei, cât și Papa se străduiesc să construiască civilizația, iar civilizația se construiește și se va construi tot mai bine cu fiecare zi ce trece, spre marea lor bucurie. Va fi o civilizație care va respecta valorile, căci o civilizație fără valori este imposibilă, iar valorile sunt valori întrucât sunt utile societății. Dar valorile îi vor îngădui morții să umple inimile oamenilor. Căci valorile acelea sunt sacrificii aduse idolului Om, nu sunt - cum s-ar cuveni - închinare adusă lui Dumnezeu.

XXVII. Calea cea grea

Cele scrise aici nu sunt nici pentru lume, nici pentru acești „creștini”. Sunt pentru acei puțini care, și ei, se vor afla în primejdia de a fi amăgiți în vremurile de pe urmă.

În cadrul organizațiilor creștine și în cadrul romano-catolicismului și protestantismului există suflete care îl doresc cu adevărat pe Dumnezeu și care caută cetatea viitoare. Dar mediul în care se află și îndrumătorii lor nu îi lasă să găsească drumul dorit de inimile lor.

Pușinii aleși trebuie să fie prevăzători, foarte prevăzători. Lucrările diavolului nu par întotdeauna ale diavolului; de cele mai multe ori, el apare ca un înger al luminii. El propovăduiește un creștinism doar puțin diferit de cel adevărat, și cu această capcană prinde în plasa lui mult mai mulți oameni decât dacă ar trimite o întregă armată de atei sau de adepți ai lui Dioclețian.

Îi stigmatizează pe cei credincioși, caracterizându-i drept intoleranți, mărginiți, fanatici, adoratori ai literei, în felul acesta, el a stârnit împotriva Bisericii lui Hristos cea mai înspăimântătoare persecuție de până acum. Oamenii se tem adesea mai mult de caracterizările care le denigrează onoarea și reputația decât de sabia persecutorului lor. Foarte puțini sunt aceia care acceptă sacrificiul de a fi considerați proști, în lumea de azi, în mod inevitabil, fiecare creștin adevărat va fi caracterizat drept nebun, ori, cel puțin, mărginit. Foarte puțini au curajul de a înainta cu o astfel de perspectivă ce aduce a martiriu. De aceea, majoritatea oamenilor preferă calea cea ușoară a compromisurilor, pe care o și predică în consecință, adesea cu fanatism.

Păgânii nu i-au urât niciodată pe creștini atât de mult cum îi urăște lumea „creștină” de astăzi. Toleranța formală este înșelătoare. Lumea îi tolerează doar pe acei așa-zisi creștini care țin pasul cu ea, cei care vor să aplice un creștinism social și care încearcă să fie întotdeauna „la zi”. Pe ceilalți, care nu sunt de acord să-și falsifice credința, îi urăște de moarte, mărturisit sau nu. Ura lumii este însă pentru noi un criteriu prin care putem ști dacă suntem creștini adevărați. „Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât”.

Capitolul al treilea

XXVIII Ecleziologia

Agitația provocată de unirea bisericilor face să fie evidentă ignoranța care există, atât în rândul simplilor credincioși, cât și în rândul teologilor, față de ceea ce este Biserica.

Ei înțeleg universalitatea Bisericii ca fiind o coeziune juridică, o interdependență reglementată de un cod. Pentru ei, Biserica este o organizație care are legi și regulamente, precum organizațiile națiunilor. Arhieriei, asemenea funcționarilor statului, se împart în superiori și subalterni: patriarhi, arhiepiscopi, mitropoliți, episcopi. Pentru ei, o eparhie nu este ceva complet, ci o parte a unui întreg mai mare: biserica autocefală sau patriarhia. Biserica autocefală simte însă și ea nevoia de a se subordona. Când factorii externi (precum politica, istoria, geografia) împiedică acest lucru, în rândul bisericilor autocefale circulă un sentiment vag de unitate redusă sau chiar de separare.

Un asemenea concept despre Biserică duce direct la papalitate. Dacă universalitatea Bisericii are această semnificație, atunci Ortodoxia este vrednică de plâns, căci până acum nu a fost în stare să se disciplineze sub un papă!

Dar nu acesta este adevărul problemei. Biserica sobornicească pe care o mărturisim în Simbolul credinței noastre nu se numește universală pentru că include toți creștinii de pe pământ, ci pentru că în cadrul ei toți credincioșii găsesc întregul har și dar al lui Dumnezeu. Semnificația catolicității nu are nimic de-a face cu o organizație universală, așa cum o înțeleg romano-catolicii și cei care sunt influențați de mentalitatea acestora.

Desigur, Biserica este menită a se extinde în întreaga lume, indiferent de țări, națiuni, rase, limbi; și nu este greșit să o numești catolică și datorită acestui aspect. Dar, așa cum umanitatea devine o idee abstractă, există pericolul ca același lucru să se întâmple cu Biserica, atunci când o considerăm drept o idee abstractă, universală. Pentru ca să înțeleagă cineva bine umanitatea, este îndeajuns ca el să cunoască un singur om, întrucât natura acelui om este comună tuturor oamenilor din lume.

În mod similar, pentru a înțelege ce este Biserica sobornicească a lui Hristos, este îndeajuns să cunoști bine o singură biserică locală. Și, la fel ca în cazul oamenilor, ceea ce le unește nu este supunerea față de o ierarhie, ci natura lor comună, astfel încât bisericile locale nu sunt unite de către papă și de către ierarhia papală, ci de către natura lor comună.

O biserică ortodoxă locală, indiferent de dimensiunea ei sau de numărul credincioșilor, este universală prin ea însăși, fără a depinde de celelalte. Și este astfel întrucât nu-i lipsește nimic din harul și darul lui Dumnezeu. Toate bisericile locale din întreaga lume nu cuprind mai mult har ceresc decât acea biserică mică, cu credincioși puțini. Ea are preoții și episcopul ei; are Sfintele Taine; are Trupul și Sângele lui Hristos în Sfânta împărtășanie, în cadrul ei, orice suflet vrednic poate simți prezența Sfântului Duh. Ea are întregul har și adevăr. Așadar, ce îi lipsește pentru a fi universală? Ea este unica turmă, iar episcopul este păstorul ei, imagine a lui Hristos, unicul Păstor. Ea este anticiparea pe pământ a turmei celei una și cu un singur Păstor, este anticiparea Noului Ierusalim, înlăuntrul ei, chiar și în viața aceasta, inimile curate cunosc împărăția cerurilor, făgăduința Sfântului Duh. Înlăuntrul ei, acestea găsesc pacea care „covârșește orice minte”, pacea care nu are nici o legătură cu pacea oamenilor: „Pacea Mea o dau vouă”.

„Pavel, chemat apostol al lui Hristos... Bisericii lui Dumnezeu care este în Corint...” Da, era cu adevărat Biserica lui Dumnezeu, chiar dacă era în Corint, într-un loc concret și limitat.

Aceasta este Biserica sobornicească: ceva concret în spațiu, timp și persoane. Această

entitate concretă poate exista în mod repetat în spațiu și timp, tară a înceta să rămână în esență aceeași.

Relațiile ei cu celelalte biserici locale nu sunt relații de interdependență jurisdicțională, ci legături de dragoste și har. O biserică locală este unită cu toate celelalte biserici ortodoxe locale din lume prin legătura identității. Așa cum una este Biserica lui Dumnezeu, tot așa și cealaltă este de asemenea Biserica lui Dumnezeu, precum și toate celelalte. Ele nu sunt separate de granițele națiunilor și nici de scopurile politice ale țărilor din care fac parte. Ele nu sunt separate nici măcar de faptul că una s-ar putea să nu știe de existența celeilalte. Este același Trup al lui Hristos din care se împărtășesc grecii, negrii din Uganda, eschimoșii din Alaska și rușii din Siberia. Același Sânge al lui Hristos le circulă în vene. Sfântul Duh le luminează mințile și îi călăuzește spre cunoașterea aceluiși Adevăr.

Există, bineînțeles, relații de interdependență între bisericile locale, și există canoane care le guvernează. Totuși, această interdependență nu este o relație de necesitate juridică, ci o legătură de respect și dragoste în libertate desăvârșită, în libertatea harului. Iar canoanele nu sunt legile unui cod, ci călăuze înțelepte ale veacurilor de experiență duhovnicească.

Biserica nu are nevoie de legături externe pentru a fi una. Nu papa, patriarhul sau arhiepiscopul este cel care unește Biserica. Biserica locală este ceva complet; nu este o parte a unui întreg mai mare.

De altminteri, relațiile dintre biserici sunt relații ale bisericilor, iar nu relații care aparțin în mod exclusiv episcopilor lor. Un episcop nu poate fi imaginat tară enoriașii lui, ori independent de enoriașii lui. Biserica este mireasa lui Hristos. Biserica este Trupul lui Hristos, iar nu episcopul singur.

Un episcop se numește patriarh atunci când biserica căreia îi este păstor este o patriarhie, și arhiepiscop atunci când biserica este o arhidieceză. Cu alte cuvinte, respectul și cinstirea îi aparțin bisericii locale și se transmit prin extensie episcopului. Biserica Athenei este cea mai mare și, astăzi, cea mai importantă biserică locală a Greciei. Din acest motiv, cel mai mare respect i se cuvine ei, și ea merită mai multă cinstire decât oricare altă biserică a Greciei. Părerea ei este deosebit de importantă, iar rolul ei în soluționarea problemelor comune este semnificativ. De aceea este numită pe drept cuvânt arhidieceză. Prin urmare, episcopul acestei biserici, întrucât reprezintă o biserică atât de importantă, este o persoană la fel de importantă și este numit pe drept cuvânt arhiepiscop. El însuși nu este cu nimic mai mult decât un episcop obișnuit, în ordinele preoției - diacon, preot și episcop - nu există nici un ordin superior funcției de episcop. Tidurile de mitropolit, arhiepiscop, patriarh sau papă nu indică un nivel mai ridicat de har ecleziastic, deoarece nu există har sacramental mai însemnat decât cel conferit unui episcop. Ele indică doar o diferență a proeminenței bisericilor cărora le sunt păstori.

Această proeminență a unei biserici în relație cu celelalte nu este ceva permanent. Depinde de circumstanțe interne și externe. Studiind istoria Bisericii, observăm că primatul de proeminență și respect trece de la o biserică la alta, într-o succesiune firească. În timpurile apostolice, Biserica Ierusalimului avea, incontestabil, primatul autorității și al importanței, îl cunoscuse pe Hristos; ascultase cuvintele Lui; L-a văzut răstignit și ridicându-Se din morți; și asupra ei S-a pogorât întâia oară Sfântul Duh. Toți cei aflați în comuniune de credință și viață cu ea erau siguri că pășesc pe calea lui Hristos. De aceea, Pavel, când i s-a spus că Evanghelia pe care o propovăduia nu era Evanghelia lui Hristos, s-a grăbit s-o explice dinaintea Bisericii Ierusalimului, pentru ca acordul acelei biserici să-i reducă la tăcere dușmanii (*Galateni 2, 1-2*).

Mai târziu, acest primat a fost, încetul cu încetul, preluat de Roma. Era capitala Imperiului Roman. Biserica Romei cuprindea numeroși creștini încercați, în cadrul ei au trăit și au propovăduit doi dintre cei mai importanți apostoli. Numeroși martiri i-au pătat pământul cu sângele lor. De aceea, cuvântul ei era venerabil, iar autoritatea ei în soluționarea problemelor era prodigioasă. Era însă autoritatea bisericii, nu a episcopului ei. Când i se cerea opinia în soluționarea problemelor comune, episcopul răspundea nu în numele său, așa cum ar

Împotriva falsei uniri bisericești

face un papă în ziua de azi, ci în numele bisericii sale. St. Clement al Romei își începe *Epistola către corinteni* astfel: „Biserica lui Dumnezeu care se află la Roma, către Biserica lui Dumnezeu din Corint”.

El scrie într-un mod prietenos și rugător, făcând cunoscută mărturia și părerea Bisericii sale privitor la ceea ce se întâmplase în Biserica din Corint. În scrisoarea sa către Biserica Romei, St. Ignatie Teoforul nu-l menționează nicăieri pe episcopul acesteia, deși scrie ca și cum s-ar adresa bisericii care deține cu adevărat primatul în ierarhia bisericilor din vremea lui.

Când Sf. Constantin a transferat capitala statului roman în Bizanț, Roma a început treptat să-și piardă vechea strălucire, devenind un oraș provincial. O nouă biserică locală a început să se impună conștiinței lumii creștine: Biserica Constantinopolului. Roma a încercat cu invidie să păstreze splendoarea trecutului, dar, întrucât situația nu-i era favorabilă, și-a dezvoltat încetul cu încetul bine-cunoscuta ecleziologie papală, pentru a-și asigura în mod teoretic ceea ce circumstanțele nu-i mai ofereau. A înaintat astfel din nebunie în nebunie, până în punctul în care a afirmat că papa este infailibil ori de câte ori vorbește despre doctrină, chiar dacă, din pricina păcatelor, nu are luminarea sfințeniei pe care o aveau Părinții Bisericii*.

Biserica Constantinopolului a jucat cel mai important rol de-a lungul lungii perioade a marilor erezii și a sinoadelor ecumenice, și, la rândul ei, și-a dat porția de sânge prin martiriul a mii de fiii ai ei în timpul iconoclasmului.

În afară de aceste biserici care, la momente diferite, dețineau primatul autorității, mai erau și altele, care se aflau pe locul doi sau trei. Acestea erau diferite patriarhii, vechi și noi, și alte biserici și mitropolii importante. Există, prin urmare, o ierarhie, dar o ierarhie a bisericilor și nu a episcopilor. Sf. Irineu nu îi sfătuiește pe creștini să se adreseze episcopilor importanți pentru a găsi rezolvarea problemelor lor, ci *bisericilor* care au cele mai vechi rădăcini (*Adv. Haer.*, III, 4, 1).

Așadar, între biserici nu există legături organizatorice, administrative ori juridice, ci legături de dragoste și har, aceleași legături de dragoste și har care există între credincioșii fiecărei biserici. Relația dintre un preot și un episcop nu este relația dintre un angajat și un angajator, ci este o relație de har și de taină. Episcopul este cel care îi conferă preotului harul preoției. Iar preotul îi dă mireanului harul Sfințelor Taine. Singurul lucru care îl separă pe episcop de preot este harul hirotonisirii. Episcopul nu se distinge prin nimic altceva, chiar dacă este episcopul unei biserici importante și poartă ridul de patriarh sau de papă. „Nu în multe privințe se deosebesc ei [preoții] de episcopi. Căci și ei sunt destoinici pentru învățarea și ocrotirea Bisericii... Ei [episcopii] îi întrec doar prin puterea hirotonisirii” (Sf. Ioan Hrisostom, *Predica XI despre I Timotei*).

---

* De fapt, dacă dăm *crezare* romano-catolicilor, trebuie să acceptăm ție că toți papii au fost sfinți și luminați datorită sfințeniei lor, fie că Dumnezeu vorbește prin gura lor într-un mod mecanic, așa cum a vorbit prin gura măgarului lui Balaam. Prima ipoteză se respinge dacă examinăm viața și lucrările celor mai mulți papi care au stat pe scaunul de la Roma. Cea de-a doua ipoteză ar sugera că gura unui papă păcătos este pusă în mișcare de Dumnezeu și dogmatizează în mod corect, dar că el însuși nu cunoaște adevărurile pe care le pronunță gura lui. Este un adevăr fundamental al creștinismului faptul că Dumnezeu nu intră în comuniune cu păcatul. El nu sălășluiește în inimi pângărite și nu luminează minți trufașe. Păcatul este tocmai lipsa luminii. Este întunericul, condiția oamenilor care de bunăvoie rămân în întuneric, deoarece „urâsc lumina și nici nu vin la lumină”. Bineînțeles, Dumnezeu i-ar putea sili să vină la lumină; i-ar putea face sfinți cu forța, însă dragostea Lui pentru făpturile Sale raționale nu îi îngăduie să constrângă libertatea cu care le-a înzestrat. Un astfel de lucru ar fi o negare a Lui însuși. Așadar, pentru noi ar fi o blasfemie să acceptăm că Dumnezeu îi luminează cu forța pe papii păcătoși. Dacă Dumnezeu ar fi făgăduit că papii îi vor propovădui cuvântul în mod corect indiferent cine sunt ei, asta ar însemna că El ar vorbi prin gura lor așa cum a vorbit prin gura măgarului lui Balaam. Dar, la fel cum măgarul nu era câtuși de puțin conștient de ceea ce spunea gura lui, tot așa un papă păcătos nu ar avea nici el conștiința adevărurilor pe care le rostește, îi poți da unui ateu să citească întreaga Stanță Scriptură. Ateul acela poate fi un filolog capabil ori un teolog care să aibă un titlu academic. Dar va înțelege el oare ceva din tot ce-a citit? Dă-i unui zgârcit să citească parabola omului bogat și a săracului Lazăr, ori unui om nedrept, Fericirile, și apoi cată să vezi dacă au înțeles ceva din ce-au citit! Tot atâta va înțelege și un papă păcătos, mândru, oportunist (ba poate chiar ateu) din ceea ce Dumnezeu ar rosti prin gura lui.

Episcopii nu au nici un drept să se poarte ca niște stăpâni, nu numai față de celelalte biserici, dar nici față de preoții sau mireni bisericii ai cărei episcopi sunt. Ei au responsabilitatea de a supraveghea într-o manieră părintească, de a povățui, de a îndruma, de a se lupta împotriva minciunii, de a conjura păcătoșii prin dragoste și strictețe, de a conduce în iubire. Ei împart însă aceste responsabilități cu preoții. Iar preotul, la rândul lui, îl consideră pe episcop părintele lui în preoție și îi răspunde cu aceeași dragoste.

În Biserică, totul este dominat de dragoste. Toate distincțiile sunt distincții ale harului. Nu sunt distincții de natură juridică, ci au o autoritate spirituală. Iar mireni sunt înzestrați ei înșiși cu mai mult sau mai puțin har.

Prin urmare, unitatea Bisericii nu este o chestiune de supunere față de o autoritate superioară. Nu este o chestiune de supunere a subordonaților față de superiorii lor. Unitatea nu se realizează prin relații externe, nici prin decizii comune ale sinoadelor, nici măcar ale sinoadelor ecumenice. Unitatea Bisericii se înfăptuiește prin împărtășirea din Trupul și Sângele lui Hristos, prin comuniunea cu Sfânta Treime. Este o unitate liturgică, o unitate de taină.

Deciziile comune ale unui sinod ecumenic nu sunt temelia, ci rezultatul unității. De altminteri, deciziile unui sinod ecumenic sau local sunt valide doar atunci când sunt acceptate de conștiința Bisericii și se află în acord cu Tradiția.

Papalitatea reprezintă denaturarea prin excelență a unității Bisericii, căci a transformat acea legătură de iubire și libertate într-o legătură de constrângere și tiranie. Papalitatea este neîncrederea în puterea tainică și încrederea în puterea sistemelor omenești.

Dar să nu creadă nimeni că papalitatea este ceva ce există doar în Apus. În ultimul timp a început să apară și în rândul ortodocșilor. Câteva titluri ilustrează foarte bine acest spirit, de pildă: „Arhiepiscopul întregii Grecii”, sau „Arhiepiscopul Americii de Nord și de Sud”. Auzim adeseori oamenii spunând despre patriarhul Constantinopolului că ar fi „mai-marele Ortodoxiei”, ori îi auzim pe ruși vorbind despre Moscova ca despre „a treia Romă”, iar despre patriarhul ei că ar deține puterea întregii Ortodoxii. De fapt, au început numeroase rivalități acerbe. Toate acestea sunt manifestări ale aceluiași spirit lumesc, atestă aceeași sete de putere pământească și aparțin aceluiași tendințe care caracterizează lumea zilelor noastre.

Oamenii nu pot simți unitatea în multiplicitate. Și totuși aceasta este o taină mare. Neputința sau incapacitatea noastră de a o simți provine din condiția de dezbinare în care se află specia umană. Oamenii au devenit indivizi separați și ostili și le este cu neputință să înțeleagă unitatea profundă a naturii lor. Omul este unu și mai mulți; unu în natura sa, mai mulți ca persoane. Aceasta este taina Sfintei Treimi și taina Sfintei Biserici.

XXIX. Pseudo-episcopi

Este absolut necesar ca oamenii să înțeleagă că Biserica are temelii sfinte și nu administrative; atunci nu vor păți ceea ce li s-a întâmplat occidentalilor, care l-au urmat pe papă în greșelile lui, căci au crezut că, dacă nu îl urmează, vor fi automat în afara Bisericii.

Astăzi, feluritele patriarhii și arhidieceze trec prin mari presiuni din partea puterilor politice, care încearcă să-i dirijeze pe ortodocși potrivit propriilor lor interese. Se știe că Patriarhia Moscovei acceptă influența politicii sovietice. Dar și Patriarhia Constantinopolului acceptă influența politicii americane, în virtutea acestei influențe a avut loc contactul Patriarhiei Ecumenice cu lumea protestantă, influențată tot de politica americană, contact ce a luat forma Consiliului Mondial al Bisericilor, iar caracterul servil al acestuia față de papă a început să ia dimensiuni periculoase și chiar să exercite presiuni dominante asupra celorlalte biserici din lumea ortodoxă.

America crede că va întări facțiunea vestică împotriva comunismului dacă, prin aceste „concilieri” artificiale, îi unifică forțele spirituale, în felul acesta, însă, Biserica devine o jucărie a puterilor politice ale lumii, cu consecințe imprevizibile pentru Ortodoxie.

Împotriva falsei uniri bisericești

Sunt obligați ortodocșii să urmeze o, patriarhie atât de servilă pentru totdeauna? Faptul că această patriarhie a deținut secole la rând primatul importanței și al cinstei în lumea creștină nu-i justifică pe cei care o vor urma spre o capitulare unificatoare cu *erezia*.. Și Roma a avut odinioară primatul importanței și al cinstei în lumea creștină, dar acest lucru nu i-a obligat pe creștini s-o urmeze pe drumul ereziei. Comuniunea cu și respectul pentru o anumită biserică din partea celorlalte biserici rămâne și continuă doar atâta vreme cât acea biserică rămâne în Biserică, și anume atâta vreme cât acea biserică trăiește și stăruie în duh și în adevăr. Când o patriarhie încetează a fi o biserică, îngăduind comuniunea cu ereticii, atunci și recunoașterea ei de către celelalte biserici încetează.

Ortodocșii trebuie să devină conștienți de faptul că ei nu datorează ascultare unui episcop, oricât de important ar fi titlul său, atunci când acel episcop încetează a mai fi ortodox și îi urmează în mod fățiș pe ereticii cu pretenții de unire „în termeni de egalitate”. Dimpotrivă, ei sunt obligați să se îndepărteze de el și să-și mărturisească credința, încă din clipa în care acesta încetează a mai fi ortodox. Episcopul este o persoană sfințită și, chiar dacă este păcătos în mod vădit, i se cuvine respect până când este judecat de către sinod. Dar, dacă devine în mod vădit eretic, ori se află în comuniune cu ereticii, atunci creștinii nu trebuie să aștepte decizia sinodului, ci trebuie să se îndepărteze imediat de el.

Iată ce spun în această privință canoanele Bisericii: „Drept urmare, dacă un preot, episcop ori mitropolit îndrăznește să înceteze comuniunea cu patriarhul său și nu își menționează numele așa cum se cere și se indică în mistagogia divină, și dacă, înainte să fie învinuit de sinod și condamnat deplin [de patriarh], el provoacă o schismă, Sfântul Sinod a hotărât ca această persoană să fie înlăturată din orice funcție preoțească, doar dacă se dovedește că a încălcat-o pe aceasta. Prin urmare, aceste reguli au fost pecetluite și stabilite în privința celor care, sub pretextul unor acuzații aduse mai-marilor lor, se separă, făcând schismă și sfărâmând unitatea Bisericii. Cât despre cei care pun capăt comuniunii cu mai-marile lor, din pricina unei erezii a acestuia pe care o condamnă Sfintele Sinoade sau Sfinții Părinți, și anume acesta predică fățiș eresul și îl propovăduiește cu capul descoperit în Biserică, se va socoti că ei au încercat cu toată convingerea să mântuiască Biserica de schisme și de dezbinări” (Canonul XV).

XXX. La sfârșitul veacurilor

Lumea și diavolul duc Biserica spre încercări atât de cumplite, încât ar putea veni ziua în care toți episcopii vor avea legături cu ereticii. Ce vor face atunci credincioșii? Ce vor face puștii care vor avea curajul de a nu urma masele, de a nu-și urma rudele, vecinii și concetățenii?

Toți credincioșii vor trebui să înțeleagă că Biserica nu este acolo unde pare a fi. Liturghiile se vor oficia în continuare, bisericile vor fi pline de oameni, însă Biserica nu va avea nici o legătură cu acele biserici, acei preoți ori acei credincioși. Biserica este acolo unde este adevărul. Credincioșii sunt aceia care continuă Tradiția neîntreruptă a Ortodoxiei, lucrare a Sfântului Duh. Preoții adevărați sunt aceia care gândesc, trăiesc și propovăduiesc așa cum au făcut Părinții și Sfinții Bisericii, sau care cel puțin nu îi resping în învățăturile lor. Unde această continuitate a gândirii și a vieții nu există, acolo este o înșelătorie să se vorbească despre Biserică, chiar dacă toate semnele exterioare par să o ateste.

Are să se găsească întotdeauna un preot canonic, hirotonisit de un episcop canonic, care va urma Tradiția, în jurul unor astfel se preoți se vor aduna grupurile mici de credincioși, care vor rămâne până în zilele din urmă. Fiecare dintre aceste grupuri mici va fi o Biserică locală sobornicească a lui Dumnezeu. Credincioșii vor găsi aici deplinătatea harului lui Dumnezeu. Nu vor avea câtuși de puțin nevoie de legături administrative ori de alt soi, căci comuniunea care va exista între ei va fi cea mai desăvârșită cu putință. Va fi împărtășire din Trupul și Sângele lui Hristos, împărtășire din Sfântul Duh. Legăturile de aur ale Tradiției

ortodoxe vor uni acele biserici atât între ele cât și cu bisericile trecutului, cu Biserica triumfătoare a cerului, în aceste mici grupuri, Biserica Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească se va păstra neatinsă.

Desigur, ar fi minunat ca rânduiala și coordonarea să existe în funcționarea exterioară a diferitelor biserici și ca bisericile mai puțin importante să fie îndrumate de bisericile mai importante, așa cum se face acum între eparhii, mitropolii, arhidieceze și patriarhii. Dar, în zilele de pe urmă, asemenea relații și contacte vor fi de cele mai multe ori cu neputință. În lume va fi așa o confuzie, încât o biserică nu va putea fi sigură de ortodoxia alteia, din pricina numărului mare de prooroci mincinoși care vor umple lumea și care vor spune: „Aici e Hristos” și „Acolo e Hristos”. Vor putea exista neînțelegeri chiar în rândul bisericilor cu adevărat ortodoxe, din pricina „amestecului de limbi” din contemporanul Turn Babei. Dar nici una nu va dezbina unitatea esențială a Bisericii.

Un exemplu contemporan al acestei situații îl constituie rușii din diaspora, care au fost împărțiți în trei facțiuni opuse. Un grup dorește să aparțină Patriarhiei Moscovei. Un altul, pentru a fi liber de influența politică sovietică, aparține Patriarhiei Constantinopolului și este influențat de politica pro-papală. Cel de-al treilea grup, și cel mai realist, Sinodul Rus din afara Rusiei, rămâne independent. Și cele trei grupuri, cel puțin până în prezent, sunt ortodoxe, între ele existând o comuniune deplină. Totuși, ele nu au o intercomuniune formală și legături exterioare, pentru că s-au rătăcit în păienjenișul conceptelor juridice și al dezbaterilor privitoare la patriarhia căreia ar trebui să i se supună. O asemenea mentalitate este fundamental greșită, din moment ce dependența de o patriarhie nu este neapărat necesară, îndeosebi când sunt despărțite de aceste patriarhii prin distanțe imense și prin frontiere. Nimic nu împiedică o biserică ortodoxă din Paris, de pildă, să se afle în comuniune cu Patriarhia Moscovei sau cu Patriarhia Constantinopolului, chiar dacă nu are dependență jurisdicțională de acestea. Ideea că întreruperea dependenței jurisdicționale a unei biserici locale de o patriarhie duce la izolarea acestei biserici de Biserica Ortodoxă nu este deloc ortodoxă, ci papală. De altfel, însăși dependența jurisdicțională a bisericilor de o patriarhie este de inspirație papală. Un patriarh ortodox este un cârmuitor, un coordonator al eforturilor, un sfătuitor de mare însemnătate, iar nu un despot, nu un suveran discreționar. Dincolo de hotarele eparhiei lui, nu poate face nimic rară acordul tuturor celorlalți episcopi (Canonul apostolic XXXIV).

Așadar, este posibil, în zilele din urmă, atunci când feluritele biserici și religii se vor fi unit și vor apărea drept un întreg, ca Biserica Ortodoxă cea autentică să pară dezintegrată, fragmentată în mici parohii împrăștiate, risipite, în așa fel încât se va putea chiar ca una s-o bănuiască pe alta din lipsă de încredere, așa cum soldații se suspectează unii pe alții când se știe că dușmanul poartă aceeași uniformă.

În zilele din urmă, toți vor susține că sunt creștini ortodocși și că Ortodoxia este așa cum o înțeleg ei. Cu toate acestea, cei care au o inimă curată și o minte luminată de harul ceresc vor recunoaște Biserica Ortodoxă în pofida divizării aparente și a lipsei totale de strălucire exterioară. Ei se vor aduna în jurul preoților adevărați și vor deveni stâlpii Bisericii adevărate. Fie ca oamenii lumii să facă ce vor. Să fie sinoade ecumenice; să se unească bisericile; să se falsifice creștinismul, căci, așa cum spune Sf. Ioan Hrisostom, dacă stâlpii ei rămân în picioare, Biserica nu se va nărui. „Nimic nu este mai puternic decât Biserica. Ea este mai presus decât cerurile și mai largă decât pământul. Ea nu îmbătrânește niciodată; ea este mereu înfloritoare”.

Stâlp al Bisericii este fiecare credincios adevărat care rămâne fidel Tradiției Părinților, în pofida tuturor curenților cumplite din lume, care încearcă să-l îndepărteze de aceasta. Astfel de stâlpi vor exista până la sfârșitul lumii, orice s-ar întâmpla. De altfel, când vor avea loc aceste lucruri, venirea Domnului nu va fi departe. Această stare a lucrurilor va fi cel mai puternic semn că venirea Lui se apropie. Tocmai atunci va veni sfârșitul.

XXXI. Semnul venirii

Creștinii sentimentali consideră cele de mai sus drept un pesimism excesiv și respingător. Ca aliați ai lumii, ei nu pot vedea pecetea diavolului pe aspectele pe care ei le aprobă. Și nici nu-și pot da seama cât de înspăimântătoare este prăpastia care separă lumea de Dumnezeu, căci atunci ar trebui să recunoască că aceeași prăpastie îi separă pe ei de Dumnezeu.

Prin urmare, ei nu acceptă să fie cineva pesimist în privința Turnului Babei din zilele noastre, într-atât sunt de încântați de perioada în care trăiesc. Ei își închipuie un viitor luminos. Pentru ei, creștinismul ține pasul cu lumea; și sunt atât de mulțumiți de acest lucru încât nu te vor ierta niciodată dacă le arăți că se înșală.

Își imaginează în viitor o biserică mondială unită, în care toți oamenii vor fi uniți prin legătura dragostei. Ereticii diferitelor secte sunt pentru ei frații lor creștini, de care au fost despărțiți din pricina egocentrismului și mărginirii epocilor trecute. Ei recunosc că există diferențe dogmatice, dar aceste diferențe vor fi depășite prin iubire, sau, ca s-o spunem deschis, ele vor fi uitate datorită iubirii.

Dar ce legătură există între această iubire smiorcăită și dragostea lui Dumnezeu? Cum pot ei afirma tară rușine că au mai multă iubire în inimile lor decât aveau Sfinții care, cu dragostea lor, nu au putut depăși barierele care îi separau de erezie, ci, dimpotrivă, ei au ridicat și mai sus aceste bariere, ca să poată teri oile de lupi?

Ceea ce ei socotesc a fi dragoste pentru oameni nu este, în esență, nimic altceva decât dragoste pentru cele ale lumii. Este o învoială cu minciuna a unor oameni care nu pot suporta greutatea luptei cu puterile întunericului.

Iar visul lor, acea imagine idilică a oamenilor buni și cumsecade care îl tac pe Hristos să domnească pe acest pământ - ispita din pustie - este un vis pe care îl condamnă însuși Domnul.

Acești oameni extrem de optimiști să arunce o privire peste capitolul 24 al *Evangeliei după Matei*, pentru a vedea care sunt profețiile Domnului privitoare la zilele de pe urmă:

Și ieșind Iisus din templu, S-a dus și s-au apropiat de El ucenicii Lui, ca să-I arate clădirile templului. Iar El, răspunzând, le-a zis: Vedeți toate acestea? Adevărat grăiesc vouă: Nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu se risipească.

Și șezând El pe Muntele Măslinilor, au venit la El ucenicii, de o pane, zicând: Spune-ne nouă când vor fi acestea și care este semnul venirii Tale și al sfârșitului veacului?. Răspunzând, Iisus le-a zis: Vedeți să nu vă amăgească cineva. Căci mulți vor veni în numele Meu, zicând: „Eu sunt Hristos”, și pe mulți îi vor amăgi. Și veți auzi de războaie și de zvonuri de războaie; luați seama să nu vă speriați, căci trebuie să fie toate, dar încă nu este sfârșitul. Căci se va ridica neam peste neam și împărăție peste împărăție și va fi foamete și ciumă și cutremure pe alocuri. Dar toate acestea sunt începutul durerilor.

Atunci vă vor da pe voi spre asuprire și vă vor ucide, și veți fi urâți de toate neamurile pentru numele Meu. Atunci mulți se vor sminti și se vor vinde unii pe alții; și se vor urâ unii pe alții. Și mulți prooroci mincinoși se vor scula și vor amăgi pe mulți. Iar din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci. Dar cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui. Și se va propovădui această Evanghelie a împărăției în toată lumea, spre mărturie la toate neamurile; și atunci va veni sfârșitul.

Deci, când veți vedea urâciunea pustiirii ce s-a zis prin Daniel proorocul, stând în locul cel sfânt - cine citește să înțeleagă -, atunci cei din ludeea să fugă în munți. Cel ce va fi pe casă să nu se coboare, ca să-și ia lucrurile din casă. Iar cel ce va fi în țarină să nu se întoarcă înapoi, ca să-și ia haina. Vai de cele însărcinate și de cele ce vor alăpta în zilele acelea! Rugați-vă ca să nu fie fuga voastră iarna, nici sâmbăta. Căci va fi atunci strâmtorare mare, cum n-a fost de la începutul lumii până

acum si nici nu va mai fi. Și de nu s-arfi scurtat acele zile, n-ar mai scăpa nici un trup, dar pentru cei aleși se vor scurta acele zile.

Atunci, de vă va zice cineva: „Iată, Mesia este aici sau dincolo”, să nu-l credeți. Căci se vor ridica hristosi mincinoși și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu puțință, si pe cei aleși. Iată, v-am spus de mai înainte. Deci, de vă vor zice vouă: „Iată, este în pustie”, să nu ieșiți; „Iată, este în cămări”, să nu credeți. Căci precum julgerul iese de la răsărit si se arată până la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului. Că unde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturii.

Iar îndată după strămtorarea acelor zile, soarele se va întuneca si luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer și puterile cerurilor se vor zgudui. Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului și vor plânge toate neamurile pământului si vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă. Și va trimite pe îngerii Săi, cu sunet mare de trâmbiță, și vor aduna pe cei aleși ai Lui din cele patru vânturi, de la marginile cerurilor până la celelalte margini.

Învățați de la smochin pilda: Când mlădița lui se face fragedă și odrăsește frunze, cunoașteți că vara este aproape. Asemenea si voi, când veți vedea toate acestea, să știți că este aproape, la uși. Adevărat grăiesc vouă că nu va trece neamul acesta, până ce nu vor fi toate acestea. Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece.

Iar de ziua și de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl. Și precum a fost în zilele lui Noe, așa va fi si venirea Fiului Omului. Căci precum în zilele acelea, dinainte de potop, oamenii mâncau si beau, se însurau si se măritau, până în ziua când a intrat Noe în corabie, și n-au știut până ce a venit potopul și i-a luat pe toți, la fel va fi și venirea Fiului Omului. Atunci, din doi care vor fi în țarină, unul se va lua si altul se va lăsa. Din două care vor macină la moară, una se va lua și alta se va lăsa. Privegheați, deci, că nu știți în care zi vine Domnul nostru!

Ucenicii îi cer Domnului să le spună care va fi semnul venirii Lui și al sfârșitului veacului; iar Hristos, răspunzându-le, începe cu cuvintele: „Vedeți să nu vă amăgească cineva”. Așadar, pericolul amăgirii va fi cumplit în zilele de pe urmă; și aceasta întrucât „mulți vor veni în numele Meu, zicând: *Eu sunt Hristos*, și pe mulți îi vor amăgi”. Mulți vor veni spunând că ei sunt Hristos ori că sunt reprezentanții Lui, ori că au fost trimiși de El, ori că propovăduiesc creștinismul - oameni care vor pretinde că sunt creștini tară a fi cu adevărat creștini. Și vor găsi răspuns în inimile oamenilor, și vor amăgi pe mulți.

Prin urmare, Hristos nu vorbește despre cei care sunt în mod evident dușmani ai lui Dumnezeu; El nu vorbește despre materialști, despre comuniști, despre ateii, ci despre cei care par a fi prieteni ai lui Dumnezeu, care par a fi creștini tară a fi astfel cu adevărat. De ei vrea Hristos să-i ferească pe credincioși, căci aceștia sunt dușmanii Lui, fățarnicii, „cei ce știu să amăgească”.

Apoi, Hristos înfățișează câteva semne care vor fi începutul durerilor: războaie și zvonuri de războaie, foamete, ciumă și cutremure. Acestea nu vor fi sfârșitul, ci începutul sfârșitului. „Atunci vă vor da pe voi spre asuprire și vă vor ucide și veri fi urâți de toate neamurile pentru numele Meu”. Atunci mulți creștini se vor sminti și vor începe să se trădeze și să se urască unii pe alții. Și vor fi destui prooroci mincinoși care vor amăgi pe mulți. „Iar din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci”. Se va mântui doar acela care va răbda cu tărie sufletească toate aceste ispitiri până la capăt.

În acel haos de apostazie și răceală, se va desăvârși propovăduirea Evangheliei în întreaga lume, pentru ca toți oamenii s-o cunoască, pentru ca toți oamenii să audă chemarea lui Dumnezeu. Totuși, întrucât „mulți sunt chemați, dar putini sunt aleși”, oamenii vor auzi Evanghelia, dar nu o vor accepta; o vor învăța, dar nu o vor trăi. Va rămâne „spre mărturie la toate neamurile”, o mărturie cumplită că oamenii cunosc adevărul, și, dacă nu îl urmează, aceasta nu se datorează ignoranței, ci aversiunii față de lumină. „Și atunci va veni sfârșitul”.

Împotriva falsei uniri bisericești

Când se vor întâmpla toate aceste lucruri și când apostazia deliberată își va fi atins culmea, atunci va avea loc sfârșitul lumii și a doua venire a lui Hristos.

Apoi Hristos începe să vorbească despre ceva aparent fără legătură cu sfârșitul lumii: dărâmarea Ierusalimului. Dar acea distrugere care a avut loc 40 de ani mai târziu este, în realitate, o prefigurare a sfârșitului lumii. Când apostazia Israelului a fost completă, când L-au cunoscut pe Hristos și, în loc să-L accepte, L-au răstignit și I-au persecutat ucenicii, atunci a venit sfârșitul Ierusalimului. Atunci, așa cum a proorocit Daniel, s-a văzut „urâciunea pustiirii (...) stând în locul cel sfânt” al templului, și nu a mai rămas „piatră pe piatră”, și tot ce era sacru și sfânt pentru israeliți s-a împrăștiat și s-a pierdut. Același lucru se va întâmpla și noului Israel, lumii creștine. La fel ca vechiul Israel, și el a fost chemat să devină fiu al lui Dumnezeu, dar, la fel ca vechiul Israel, și el și-a nesocotit milostivul Tată și, în loc să caute împărăția lui Dumnezeu, a căutat împărăția omului. Drept urmare, când apostazia lui se va împlini, se va împlini și profeția lui Daniel. Și în cazul lui, „urâciunea pustiirii” va sta în locul sfânt al lui Dumnezeu, în Biserica Lui și în templele Lui. Va veni Antihristul, care va sta pe locul lui Dumnezeu și le va cere oamenilor să i se închine lui, în loc să se închine lui Dumnezeu. Atunci lucrurile sfinte și sacre ale noului Israel, Biserica adevărată a lui Hristos, vor fi împrăștiate, hăituite până la capătul pământului, și, așa cum s-a întâmplat atunci când Ierusalimul a fost distrus de romani, cei care I-au rămas credincioși lui Dumnezeu și L-au urmat pe Hristos trecând în noul Israel, tot așa se va întâmpla la sfârșitul lumii: Israelul cel adevărat și veșnic, fiii adevărați ai lui Dumnezeu vor trece în noul Ierusalim, cetatea care este veșnică și care nu-i clădită de mâna omului, ci se atle rânduită de dragostea lui Dumnezeu.

Așadar, când „urâciunea pustiirii” va sta în locul sfânt al lui Dumnezeu, fie ca atunci cei credincioși să fugă în munți; fie ca ei să-și înalțe mintea spre culmile vieții spirituale; fie ca ei să pună capăt legăturilor cu oamenii morți ai lumii. Cine a urcat în încăperile înalte ale rugăciunii, să nu coboare din acea convorbire cerească spre grijile deșarte ale acestei lumi; iar „cel ce va fi în țarină”, cel ce va face lucrările lui Dumnezeu, să nu se întoarcă spre lucrările deșarte ale oamenilor. Și vai acelor suflete care vor purta prunc în pântec dar care nu vor avea roade spirituale, și vai celor hrăniți cu lapte, dar care nu au gustat din hrana trainică a Duhului! Rugați-vă, așadar, ca sfârșitul lumii să nu vă găsească în împrejurări grele, cu inima înghețată și cu spiritul încătușat. „Căci va fi atunci strâmtorare mare, cum n-a mai fost de la începutul lumii până acum și nici nu va mai fi. Și de nu s-ar fi scurtat acele zile, n-ar mai scăpa nici un trup, dar pentru cei aleși se vor scurta acele zile”, astfel încât ei să nu fie înșelați ori pierduți.

Și atunci, dacă cineva vă va spune că Hristos a venit și că este aici ori acolo, să nu-l credeți, căci vor fi hristoși mincinoși și prooroci mincinoși care vor face semne și minuni pentru a-i amăgi, dacă pot, chiar și pe cei aleși. Și Domnul continuă: „Iată, v-am spus de mai înainte”. Căci, dacă vă vor spune că Hristos a venit și este în pustie ori în vreo cetate, să nu-i credeți; pentru că atunci când Hristos va veni, El nu va veni pe ascuns, ci lumina Lui se va arăta oamenilor precum lumina unui fulger de la răsărit până la apus, și se vor aduna dinaintea Lui toate neamurile pământului.

Îndată după strâmtorarea pe care cei credincioși o vor suferi în acele zile de pe urmă ale lumii, soarele și luna se vor întuneca și stelele vor cădea din cer. Și atunci se va arăta pe cer crucea, „semnul Fiului Omului”, și „vor plânge toate neamurile pământului și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă. Și va trimite pe îngerii Săi, și vor aduna pe cei aleși ai Lui din cele patru vânturi”.

Când vedeți că „smochinul odrăsește frunze, cunoașteți că vara este aproape. Asemenea și voi, când veți vedea toate acestea, să știți că sfârșitul este aproape. Adevărat grăiesc vouă că nu va trece neamul acesta, până ce nu vor fi toate acestea. Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”.

„Iar de ziua și de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri (...). Și precum a fost în zilele lui Noe, așa va fi și venirea Fiului Omului. Căci precum în zilele acelea, dinainte de potop, oamenii mâncau și beau, se însu-rau și se măritau, până în ziua când a intrat Noe în

corabie, și n-au știut până ce a venit potopul și i-a luat pe toți, la fel va fi și venirea Fiului Omului. Atunci, din doi care vor fi în țarină, unul se va lua și altul se va lăsa”.

„Privegheați, deci, că nu știți în care zi vine Domnul vostru!”.

XXXII. Vor veni vremuri grele

Și atunci, unde este optimismul în privința zilelor de pe urmă? Când Domnul prezice că înșelăciunea va cuprinde întregul pământ, în asemenea măsură încât până și cei aleși se vor afla în primejdia de a fi amăgiți la fiecare pas de creștini mincinoși și de hristoși mincinoși, care se vor afla peste tot, cum putem fi optimiști în privința viitorului? Cum putem fi încrezători, când Domnul prezice înmulțirea fărădelegii și răcirea dragostei oamenilor unii față de alții?

Există, desigur, proorociri despre unirea bisericilor, despre unirea tuturor acelor care vor veni în numele Lui și vor amăgi pe mulți. Dar „yedeți să nu vă amăgească cineva. Iată, v-am spus de mai înainte”. Unirea pe care o caută falșii creștini din vremurile noastre este una dintre fețele cele mai pregnante ale fățarniciei, o capcană de cucernicie ipocrită de care Domnul vrea să ne ferească, ta-cându-ne prevăzători. Dacă unitatea și extinderea creștinismului în lumea întreagă este destinul final al omenirii, așa cum susțin ei, atunci de ce le prevestește Hristos aleșilor Săi nenorociri în acele zile? Dacă Evanghelia va fi acceptată și trăită de toate neamurile pământului, atunci de ce spune Hristos că zilele sfârșitului veacului vor fi asemenea zilelor lui Noe, când apostazia a cuprins pământul și doar o mână de oameni au rămas credincioși lui Dumnezeu și au intrat în arcă, simbol al Bisericii?

Dacă zilele de pe urmă ale pământului se caracterizează prin imaginea idilică la care visează creștinii sentimentali, „spiritualii” veacului acestuia, cum se face că Apostolul Pavel îi scrie aceste cuvinte lui Timotei: „Și aceasta să știi că, în zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie, lipsiți de dragoste, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, cruzi, ne iubitori de bine, trădători, necuviincioși, îngâmfați, iubitori de desfătări mai mult decât iubitori de Dumnezeu, având înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduind puterea ei” (*II Timotei 3, 1-5*)?

Și atunci, unde este optimismul Apostolului Pavel când scrie către tesaloniceni, care așteptau din clipă în clipă venirea lui Hristos? „Să nu vă amăgească nimeni, cu nici un chip; căci ziua Domnului nu va sosi până ce mai întâi nu va veni lepădarea de credință și nu se va da pe față omul nelegiurii, fiul pierzării [Antihristul], potrivnicul care se înalță mai presus de tot ce se numește Dumnezeu, sau se cinstește cu închinare, așa încât să se așeze el în templul lui Dumnezeu, dându-se pe sine drept Dumnezeu. Nu vă aduceți aminte că, pe când eram încă la voi, vă spuneam aceste lucruri?”. Și apoi continuă despre Antihrist: „Și atunci se va arăta cel rară de lege, pe care Domnul Iisus îl va ucide cu suflarea gurii Sale și-l va nimici cu strălucirea venirii Sale. Iar venirea aceluia va fi prin lucrarea lui satan, însoțită de tot telul de puteri, și de semne, și de minuni mincinoase, și de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului, ca ei să se mântuiască. Și de aceea, Dumnezeu le trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă minciuni, ca să fie osândiți toți cei ce n-au crezut adevărul, ci le-a plăcut nedreptatea” (*II Tesaloniceni 2, :3-5 și 8-12*).

Așadar, viitorul nu este atât de minunat cum și-l închipuie „fiii pierzării”, cei care „n-au primit iubirea adevărului, ca ei să se mântuiască”. Se va caracteriza prin lepădarea de credință, cea mai cumplită abatere pe care a cunoscut-o vreodată lumea. Căci nu va fi o renegare limpede și fățișă a lui Dumnezeu, ci o ipocrizie, o falsificare a credinței și a adevărului.

Oare Părinții pustiei și ceata cea mare a Sfinților Bisericii noastre nu au proorocit aceleași lucruri despre zilele din urmă? Iată o discuție între un discipol și părintele lui spiritual, luată din *Evergetinos* (ediția din 1958, vol. H, p. 114):

Împotriva falsei uniri bisericești

Și fratele i-a spus: „Si atunci? Au să se schimbe obiceiurile si Tradiția creștinilor și n-au să mai fie preoți în Biserică, dacă se vor întâmpla astfel de lucruri?”. Iar bătrânul a zis: „În acele vremuri, iubirea multora se va răci și vor fi multe nenorociri: revărsări de popoare și mișcări de nații, lepădare de credință a regilor, număr mare de preoți, neglijență a monahilor; si vor fi egumeni care vor nesocoti mântuirea lor și a turmei lor; toți vor fi râvnitori de petreceri, arțăgoși, delăsători de rugăciune, dornici să ucidă, gata să osândească viețile și învățăturile strămoșilor lor, pe care nu-i vor imita și nici nu le vor da ascultare, ci mai degrabă îi vor ponegri; nu vor fi ocrotiți cei săraci, văduvele vor fi asuprite; necredința va pătrunde în oameni, desfrânarea, ura, dușmănia, pizma, patima întrecerilor, hoția, beția”. Iar fratele a spus: „Și atunci ce rămâne de făcut în acele vremuri și în acei ani?”. Iar bătrânul a răspuns: „Copile, în asemenea zile, cel care se poate mântui, să-și mântuiască propriul suflet, și va fi slăvit în împărăția cerurilor”.

Din aceste profeții, care s-au și împlinit în mare parte, putem deduce cu ușurință încotro se îndreaptă omenirea. Viitorul ei este o decădere spirituală fără precedent, în care dragostea pentru Dumnezeu și pentru semeni se va fi răcit, și în care oamenii vor fi devenit în cel mai mare grad agnostici, pizmași, lăudăroși, hulitori, iubitori de plăceri desfrânate.

Această decădere spirituală nu se va arăta însă fățiș, cu întreagă hidoșenia ei, ci va fi ascunsă sub o surprinzătoare înfățișare de religiozitate. Oamenii aceștia, cu multele lor ulcerări spirituale, vor avea o înfățișare pioasă. Vor fi mulți care vor propovădui în numele lui Hristos și-i vor amăgi cu falsa lor cucernicie și evlavie pe „fiii pierzării”, pe toți aceia care nu au în inimă dragostea pentru adevăr, spre a-i putea deosebi pe lupii în veșminte de oi. Și, mai mult decât atât, hristoșii mincinoși și proorocii mincinoși din zilele de pe urmă își vor însoți mesajul cu semne și minuni mari, pe care le vor înfăptui prin puterea Satanei (spiritualism, magie, fachirism etc.).

În cele din urmă, când credința marilor mase ale umanității va fi fost spulberată de acești prooroci mincinoși și când sufletele lor vor fi pregătite, atunci se va arăta cel pe care l-au așteptat și pe care încă îl așteaptă încă evreii; este cel căruia omenirea îi pregătește de veacuri calea, cel care va deveni simbolul și dumnezeul întregului neam pierdut al celor din urmă oameni, „omul nelegiurii” – marele păcat satanic al spiritului -, „fiul pierzării, potrivnicul, care se înalță mai presus de tot ce se numește Dumnezeu”. Acela se va așeza în templul lui Dumnezeu, dându-se pe sine drept Dumnezeu, și, cu puteri cumplite, cu semne și cu minuni, pe care le va înfăptui prin puterea Satanei, va convinge mințile întunecate și mărginite ale oamenilor că el e Dumnezeu și nimeni altul.

Va face din unirea pe care o doresc sentimentalii o realitate. Dinaintea tronului său se vor pleca oameni din toate mișcărilor religioase și spirituale, închinându-i-se ca frați. Va uni toate neamurile pământului sub sceptrul său, întrucât „i s-a dat stăpânire peste toată seminția și poporul și limba și neamul. Și i se vor închina lui toți cei ce locuiesc pe pământ, ale căror nume nu sunt scrise, de la întemeierea lumii, în cartea vieții Mielului celui înjunghiat” (*Apocalipsa*, 13, 7-8).

Pentru unii, această previziune a unui stat universal și a unei religii universale este ceva foarte plăcut. Tot așa este și cu cei care doresc unirea bisericilor și cărora nu le pasă de adevăr. Pentru aceștia din urmă, subiectele dogmatice sunt „bizantinisme” inutile, însă, „de aceea, Dumnezeu le trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă minciuni, ca să fie osândiți toți cei ce n-au crezut adevărul, ci le-a plăcut nedreptatea”.

XXXIII. Noul Ierusalim

În acea societate a lui Antihrist, puținii care vor rămâne creștini ortodocși autentici vor fi pricină de scandal, unică disonanță în toată acea armonie diabolică. Pentru ei, aceste zile

vor fi zile de mari nenorociri: „Și veți fi urâți de toate neamurile pentru numele Meu”. Va fi o nouă perioadă a martiriului, un martiriu mai mult al sufletului decât al trupului, în acel stat întins, universal, creștinii ortodocși vor fi proscrisii societății. „Și i s-a dat ei să insufle duh chipului fiarei, ca chipul fiarei să și grăiască și să omoare pe toți câți nu se vor închina chipului fiarei. Și ea îi silește pe toți, pe cei mici și pe cei mari, pe cei bogați și pe cei săraci, pe cei slobozi și pe cei robi, ca să-și pună semn pe mâna lor cea dreaptă sau pe frunte, încât nimeni să nu poată cumpăra sau vinde, decât numai cel ce are semnul, adică numele fiarei, sau numărul numelui fiarei” (*Apocalipsa* 13, 15-17). Da, „atunci vă vor da pe voi spre asuprire și vă vor ucide”. „Fiindcă diavolul a coborât la voi având mânie mare, căci știe că timpul lui este scurt” (*Apocalipsa* 12, 12). Cumplită va fi prigoana, „dar cine va îndura până la capăt, acela se va mântui”. Și „pentru cei aleși se vor scurta acele zile.” Pentru că „îndată după strămtorarea acelor zile, soarele se va întuneca și luna nu va mai da lumina ei... și puterile cerului se vor zgudui... și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă”.

Necredincioșii n-au decât să râdă de noi și să ne compătăimească. Creștinii nu trăiesc pentru lumea aceasta. Ei nu au acceptat niciodată ca această lume a surghiunului să fie patria lor, nici nu și-au dorit s-o înfrumusețeze de parcă ar urma să trăiască în ea pentru totdeauna. Ei trăiesc pe acest pământ cu un dor, dorul de paradisul pe care l-au pierdut, dorul de patria lor de sus. Cu toate că s-au născut pe acest pământ, patria trăiește în inimile lor și la fiecare pas ei o aud chemându-i. Ei tânjesc după acea clipă, clipa trâmbiței, clipa în care vor sta în fața „ochiului senin” al Domnului lor, clipa în care El îi va privi cu bucurie.

Creștinii sunt străini în această lume (Sf. Macarie Egipteanul). Ei sunt înstrăinați, disprețuiți, au inima spășită și mintea îndurerată și trăiesc într-o manieră diferită de ceilalți oameni (Sf. Isaac Sirul). Sunt asemenea unor oameni care-și țin sângele în mâini, care nu au încredere în ei înșiși și nici nu cred că ar fi ceva, ci sunt disprețuiți și respinși mai mult decât toți ceilalți oameni (Sf. Macarie Egipteanul).

Spuneți că religia noastră este un opiu? Aveți dreptate. Pentru voi, care nu ați simțit prezența lui Dumnezeu, a căror inimă nu a săltat din pricina șoaptelor harului ceresc, ai căror ochi nu au vărsat niciodată lacrimi de iubire stanță și sfintitoare, pentru voi care nu ați văzut niciodată nimic dincolo de orizontul acestui pământ, este firesc ca religia noastră, care neagă lumea, să pară un opiu. într-adevăr, „dacă Hristos nu ar fi înviat, am fi cei mai nenorociți dintre toți oamenii”. Dar Hristos a înviat, și fiecare suflet înviat a trăit această înviere. Este firesc ca unii care nu au trăit această înviere să râdă de creștinii cei adevărați.

De multe ori, creștini cu o rațiune incontestabilă au arătat lumii cât sunt de ridicoli cei care le ridiculizează credința. I-a împiedicat rațiunea să creadă? Pâcla mlaștinii din inima necredincioșilor nu le îngăduie să vadă. Singură, rațiunea nu l-a ajutat niciodată pe om să înțeleagă ceva până la capăt. Așa că n-au decât să râdă! Râsul lor aduce sufletele credincioase mai aproape de Domnul.

Așadar, vă dăm voie să raderi. Dar nu vă dăm voie să modificați Evanghelia, să ne denaturați religia și s-o supuneți scopurilor voastre. Nu vă vom permite niciodată să atribuiți religiei noastre utilitate lumească. „Evangheliile nu vorbesc despre lucruri pământești, ci despre lucruri cerești, învățându-ne o viață nouă și o altă formă de guvernare, bogății noi și sărăcie, libertate fără precedent și robie, un alt fel de viață și de moarte, o lume diferită și esențial alta - nu asemenea lui Platon, care a născocit acea *Republică* ridicolă a lui, nu asemenea lui Zeno și altor politicieni, filozofi și legislatori. Căci totuși aceștia au avut următoarea trăsătură comună: ei au dezvoltat că duhul cel rău le inspira în taină sufletele. Propria noastră conștiință, împotriva ei, dovedește că toate ideile lor erau sfaturi demonice și că toate învățăturile lor erau potrivnice firii” (Sf. Ioan Hrisostom, *Predica I despre Evanghelia după Matei*).

Așadar, creștinismul nu pregătește vreo împărăție pământească, vreo cetate adaptată acestei lumi. Nu are nimic în comun cu civilizațiile și cu sistemele lumești. Nu are nimic în comun cu cezarii și cu cezaro-papiștii. Toate lucrurile după care tânjesc oamenii din lume sunt

Împotriva falsei uniri bisericești

deșarte. Creștinul gândește, trăiește și se mișcă într-o lume nouă și neprihănită, alta decât cea de aici și de acum.

Cei care vor să unească așa-numitele biserici creștine nu cred în Biserică, nu cred în religia lui Hristos. Ei doar se folosesc în mod perfid de ea. O folosesc pentru propriile lor scopuri. Țelul lor este cetatea pământească, țel căruia vor să-i supună pe toți oamenii, cu credința lor cu tot.

De fapt, nici nu se pune problema unirii creștinilor. Adevărații creștini au fost, sunt și vor fi întotdeauna uniți. Ei au fost, sunt și vor fi o singură turmă cu un singur Păstor. Oamenii, indiferent de numele lor ori de religia căreia îi aparțin, au un singur destin: de a găsi Biserica Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească a lui Hristos și de a ajunge să bea din apa „care dă viață veșnică”. Biserica este una. Oamenii sunt mulți și doar câțiva sunt fiii ei.

Cetatea hărăzită prietenilor lui Dumnezeu nu are nimic din această lume. Este veșnică, nu este făcută de mână omenească, este existența unui alt pământ, a unei alte lumi: „Și am văzut cer nou și pământ nou... Și am văzut cetatea stanță, Noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu... Și am auzit, din tron, o voce puternică care zicea: Iată, cortul lui Dumnezeu este cu oamenii, și El va sălășlui cu ei, și ei vor fi poporul Lui, și însuși Dumnezeu va fi cu ei. Și va șterge orice lacrimă din ochii lor, și moarte nu va mai fi; nici plângere, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi au trecut. Și Cel ce ședea pe tron a grăit: Iată, noi le facem pe toate... Eu sunt Alfa și Omega, începutul și sfârșitul. Celui ce însetează îi voi da să bea, în dar, din izvorul apei vieții... Și vor vedea fața Lui și numele Lui va fi pe frunțile Lor. Și noapte nu va mai fi; și nu au trebuință de lumina lămpii sau de lumina soarelui, pentru că Domnul Dumnezeu le va fi lor lumină și vor împărați în vecii vecilor” (*Apocalipsa 21, 22*). Amin.

Cuprins

<i>Lămurire editorială</i>	3
<i>Prolog</i>	5
CAPITOLUL ÎNTÂI	8
I. Pace fadă adevăr	8
II. Dezbinarea nu a existat	9
III. Ofertă, nu discuție	10
IV. Mântuire din lume	11
V. Antihristul	12
VI. Taina fărădelegii	13
VII. Unirea religiilor	14
VIII. O privire în trecut	15
IX. Problema vechiului calendar	16
X. Destrămarea	18
XI. Nu-L putem păcăli pe Dumnezeu	19
XII. Criteriul infailibil	19
XIII. Scunsă, dar vie	20
XIV. Arca	21
XV. Măștile	22
CAPITOLUL AL DOILEA	24
XVI. Idolatria contemporană	24
XVII. Având crucea drept stindard	26
XVIII. Modalitatea de cunoaștere	26
XIX. Școala Apusului	28
XX. Taine cumplite	29
XXI. Lumina	30
XXII. Mântuirea	31
XXIII. O mare prăpastie	32
XXIV. Îndepărtarea	34
XXV. Vârful turnului	35
XXVI. Civilizația	35
XXVII. Calea cea grea	36
CAPITOLUL AL TREILEA	37
XXVIII. Ecleziologia	37
XXIX. Pseudo-episcopi	40
XXX. La sfârșitul veacurilor	41
XXXI. Semnul venirii.....	43
XXXII. Vor veni vremuri grele	46
XXXIII. Noul Ierusalim	47